

PLANINSKI VESTNIK 5

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK LXXIV

1974

Bojan Pollak	In želja stvarnost je postala	221
Janez Dolenc	Obisk v partizanski tehniki Krn	229
Lilijana Avčin	Vsa pota drže v Vrsnik	234
Naško Križnar	Ovčje planine v porečju zgornje Soče 1973	241
Matija Maležič	Oprema odprave na Makalu	246
	Društvene novice	256
	Alpinistične novice	264
	Varstvo narave	266
	Iz planinske literature	267
	Razgled po svetu	271

Naslovna stran:

Lepi jeglič ali avrikelj

Foto: Jožko Dolničar

PLANINCI!

Še prijetneje se boste počutili v gorah, če vas bodo grela topla in lahka oblačila — izdelki tovarne oblačil in perila »MURA« iz Murske Sobote

Poštnina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strojnik, dr. Tone Vraber. — Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri NB 50101-678-47046, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 60 din, plačljivo tudi v štirih obrokih, za inozemstvo 80 din (5 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. — Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov ne vračamo. — Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Po mnenju Republiškega sekretariata za prosveto in kulturo št. 421-1/73 z dne 18. 1. 1973 spada ta publikacija med proizvode iz 7. točke 1. odstavka 36. člena Zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu (Ur. list SFRJ 33-316/72).

»Merx kava —
pojem kvalitete!«

IN ŽELJA STVARNOST JE POSTALA...

BOJAN POLLAK

amar, 16. XII. 1973. Na nebu je še vse polno zvezd, ko vstanemo in se odpravimo iz koč. Vendar nismo prvi. Pred nami je že nekdo, ki se ni toliko obiral pri odhodu iz koč. Ko se vzpenjamo proti Jalovčevemu ozebniku, se komaj začinja dobro daniti. Čeprav je še napol mrak, si vseeno ogledujemo Šite. Da, Šite, v njih Zajedo. Od spomladi sem mislil nanjo, pravzaprav pa že nekaj let – od 1967, ko naju je s Čojem dež obrnil pri vstopu v prvo in v drugo, ko naju je z Janezom dež pričakal že v Tamarju. In ko sva jo s Stanetom poleti le zlezla, je bila misel na zimski vzpon v njej vedno bolj vabeča. Ta misel me je nato spremljala eno celo jesen.

In sedaj le stojimo pod steno in si jo ogledujemo: »Malo je snega. Če bo le vreme držalo, gremo čez teden dni noter!« Ker se nam mudi na Jalovec, si stene ne utegnemo podrobneje ogledati. Pod severno steno Jalovca nas dohitita dva, ki si tako mimogrede ogledujeta Dularjevo zajedo. »Mislita iti vanjo?« – »Nee, kaj pa vi?« – »Mogoče, bomo še videli.« Še pozdrav in že odidemo vsak po svoji poti. Ko se vračamo z Jalovca, se že počasi mrači in spet si ne moremo podrobno ogledati stene. Toda v oceni smo si edini: razmere so odlične in če se le ne bo vreme poslabšalo, gremo v soboto noter.

Kamnik, 21. XII. Lije kot iz škafa, ko ob dveh čakam Ceneta na avtobusni postaji. Avtobus pripelje in Cene izstopi v planinski opravi. Nato možujeva: da ali ne, in končno odločiva ne. Treba obvestiti še druge: Nič ne bo.

30. XII. Pred Novim letom se vreme sicer popravi. Toda nam se ne da iti, čeprav so nahrbtniki napolnjeni in pripravljeni. Da ne bi šlo lepo vreme v nič, zlezeva s Stanetom majsko smer v Planjavi, ki pa ni prav nič majska, čeprav je polna rož: snežnih in lednih. »Kako mora biti šele v Šitah, če je že tu tako!« – Novo leto prinese poslabšanje vremena in s tem premakne odhod v Tamar za nedoločen čas. Ko 5. I. 1974 s Stanetom plezava S raz Vežice, ki je tako močno ometan s snegom, da se skale celo v previsih skoraj ne vidijo in je na navpičnih plateg več kot dm snega in ledu, se spet pogovarjava o Šitah: »Če je pa tam tako, potem ne pridemo čez v treh mesecih!«

12.–13. I. V petek greva s Stanetom na Kokrsko sedlo in nato v soboto v Mali Grintavec. Vreme je čudovito, toplo, iz sten leti sneg in led, »omet« odpada.

»Prav gotovo je šel kdo v Šite. Vreme je čudovito, vremenska je dokaj ugodna, razmere pa..., ja, razmere! Ja, prav gotovo so že v Zajedi.« – »No, če so, so. Vsaj nam ne bo treba iti!« – Nedelja je še lepša kot sobota, zato s Stanetom skleneva, da greva v torek pogledat v Tamar, da bomo vsaj videli, pri čem smo.

15. I. Ob 5 se odpeljeva iz Kamnika in ob 7,30 sva v Tamarju. V snegu je vse polno sledi, jih je pa vedno manj, ko greva po poti proti steni. Vendar ne prideva daleč, komaj nekaj dlje kot do konca gozda. Stane ima namreč popoldne službo in čas

že priganja. Naprej drži samo ena sled. Slediva ji z daljnogledom, vendar jo kmalu izgubiva. Pregledujeva steno, vendar ne opaziva v njej nobenega življenja, čeprav se mi včasih v napetem opazovanju zazdi, da vidim plezalce. Razmere se nama zdijo »sprejemljivo zimske – ne preveč dobre, ne preveč slabe.« Torej v petek gremo.

Ko se nato v četrtek na sestanku menimo kako in kaj, ugotovimo, da ne moremo iti v petek, ampak šele v soboto. Tudi dobro. Toda bo nas manj, kot pa je bil prvotni dogovor, ne bomo imeli dežurnega pod steno. Tudi prav, se bomo morali pač opreti sami nase. Muc in Čeha nam obljubita pomoč pri prenosu opreme do stene, Luka pa, da bo prišel pogledat v ponedeljek ali torek pod steno.

In že je tu sobota, 19. I. 1974. Šele ob polšestih zjutraj se odpeljemo iz Kamnika, 5 v dveh avtomobilih – Muc ima s seboj še pomoč. V Mengšu naložimo še Čeha in nato gremo oziroma se peljemo do Planice brez pripetljajev. V Planici se ne ustavljamo dosti, tudi v Tamarju samo toliko, da pozdravimo v zimski sobi. Do stene je še daleč in nahrbtniki so težki. Zato je ura že pol enajstih, ko se ustavimo pod previsno steno, v jami za napihanim snegom. Počivamo, jemo, urejamo opremo: iz petih nahrbtnikov jo moramo spraviti v 3, ki bodo šli z nami v steno. Nato se poslovimo od »šerp« in gremo pod steno. Snega je še kar precej, tudi brez ledu ni.

»Poskusimo! Če bo šlo, preplezamo, če pa ne, se bomo pač spustili po vrvi.«

Prvi raztežaj pripade meni. Letna smer gre mnogo bolj levo in nato preči desno pod previs. To se nam ne zdi najbolje zaradi varovanja in transporta, zato jo uberem kar naravnost. Po snegu še kar gre, čeprav je mestoma sipek in mi lastna kolena zaradi strmine delajo napoto. Ko pa pridem do prvega previsa, ki je ves zasnežen in poledenel, mora nahrbtnik z ramen. Ima namreč okoli 17–18 kg, kar je le malo preveč za take oprimke, kot so tu. Privežem ga na klin in nato gre malo laže naprej. Še malce neroden prestop in že odkopavam sneg s poličke, da uredim stojišče. Še dva klina poleg starega in že varujem Staneta. Kmalu je pri meni. Urediva nahrbtnika in že gre Stane naprej. Previs je kopen. Zato pa je naprej vse zasneženo in poledenelo. Stane pleza, goljufa, zabija, koplje, kolne pa spet koplje, zabija, pleza, kolne, goljufa, skratka poskuša vse, da mu ne bi bilo treba ta raztežaj trikrat ponoviti: gor, dol in spet gor. Vrv zelo počasi teče, in ko še ni na stojišču, zmanjka vlečne vrvi. Podaljšam jo s tremi »prusiki«, kar je dovolj, da pride do starega klina. Medtem je Cene že skoraj pri meni. Tehnika, ki smo jo prejšnjo nedeljo preizkusili v direktni smeri na Konja v grebenu Rinka–Skuta, se izkaže za dobro: prva dva normalno plezata, tretji pa pride do drugega po pritrjeni vrvi, kakor ve in zna, pri tem nosi še nahrbtnik in izbija kline.

Medtem ko me Stane varuje in plezam k njemu, se stemni. Ker je vrv, ki veže Cene in mene samo 40-metrski, moram narediti vmesno stojišče. Pritrdim vrv, ker pa je klin zelo sumljiv, odvežem še en konec svoje dvojne vrvi in privežem klin. Hočem potegniti nahrbtnik, a ne gre in ne gre. Zato zlezem do Staneta, kjer pustim svoj nahrbtnik, prižgem baterijo, nataknem dereze in se spustim nazaj. No, tokrat mi na poledenelih plateg ne drsi tako močno in skupaj s Stanetom le nekako potegniva nahrbtnik navzgor. Medtem je tudi Cene priplezal že tako visoko, da lahko potegniva njegovo vrv do Staneta. Zabijeva še nekaj klinov in začneva kopati v sneg polico za nocojšni bivač. Polica je že precej velika, ko pripleza Cene. Ko se malo uredi, poprime še on za cepin in naše ležišče je hitro gotovo. Medtem ko se jaz ukvarjam s kuho, onadva urejata spalne pripomočke.

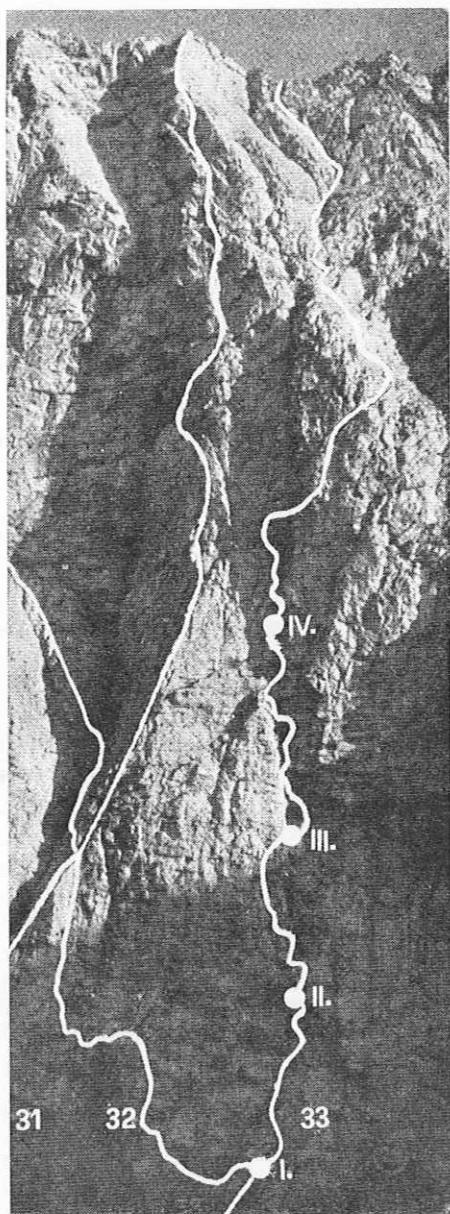
Ura je že krepko čez devet, ko je prvi obrok pripravljen. Pospravljamo ga in se oziramo okoli. V Tamarju je luč.

»Kaj pa je tam v Slemenovi špici?«

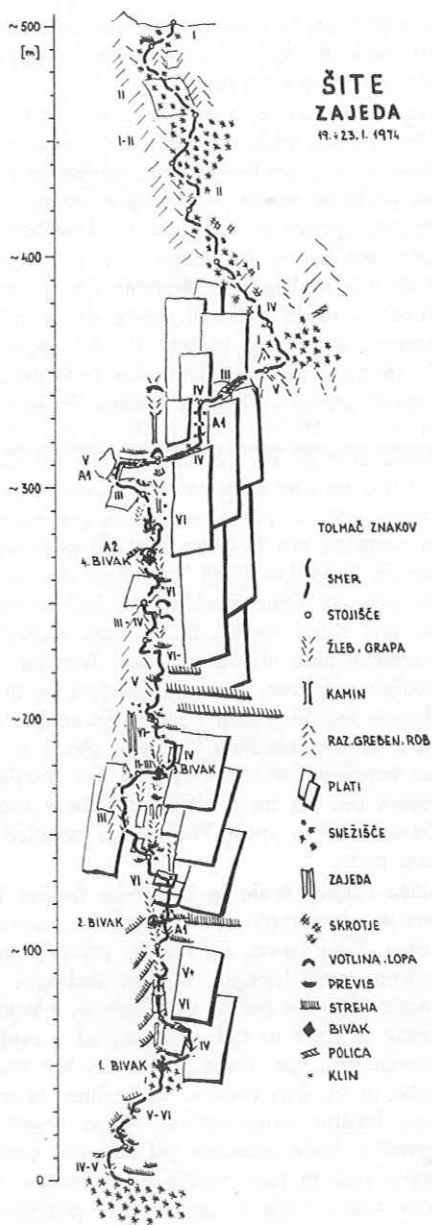
»Ja, luč je. Gotovo tudi nekdo bivakira.«

»Torej nismo samo mi taki norci!«

Pogovor zamira. Na nas lega skrb: po načrtu bi morali biti že dva raztežaja više, pa smo prišli komaj do sem. Če bo šlo tako naprej, bomo več kot teden dni v steni. V možgane vrta skrb: bo vreme držalo? Le kaj nam je, da smo tu, na tej v sneg

Zajeda v Šitah (33)

izkopani polci, ki se lahko podre, ko pa je v Tamarju tako prijetno. Vmes pa vseeno preblisne misel: to bi bilo imenitno, če bi prišli čez. Toda to je še tako strašno daleč in negotovo. Vendar nihče noče izreči misli o vrnitvi, čeprav vrta v vsaki glavi. Med takim in podobnim premišljevanjem okoli enajstih zaspimo.

21. I. Vstanemo že okoli petih, vendar se kar ne moremo in ne moremo odločiti za naprej. Vreme je sicer čudovito, tudi preveč mráz ni, vendar... »Saj ne bomo prvi, ki jih je Zajeda zavrnila,« si poskušamo najti opravičilo. Pa vendar. Da bi bilo toliko misli in priprav, besed in načrtov zaman, da nas ni zavrnilo slabo vreme ali

nesreča, ne, to nam ne gre v račun. Zato si želimo slabo vreme, da bi imeli razlog za umik. A tega ni! Torej gremo naprej! Še danes poskusimo, če nam danes ne bo šlo, potem gremo nazaj.

Navežem dereze in nekako zdelam prvi raztežaj. Vem, da mora na stojišču biti stari klin. Vendar najprej zabijem novega, nato šele izpod snega izkopljem starega. Ker mi drsi na poledeneli skali, vpnem lestvice, potegnem nahrbtnik in varujem Staneta, da pride do mene. Naslednji raztežaj je njegov. Že poleti ga je mojstrsko zdelal, ga pozna, čeprav je sedaj zalit s krušljivim ledom.

Zdaj pa kar malo obupuje. V tanek led kleše stopinje. Na srečo držijo in že je 3 do 4 m nad menoj. Mrzlično išče razpoko za klin. Končno le nekaj najde in zabije kline, ki ne bi vzdržali velike obremenitve in so bolj za moralo. Nato leze počasi naprej, čisti sneg in led, da mi ropota po čeladi. Varujem in gledam v dolino. Po snegu se premika črna pika. In to precej hitro. »Gotovo nekdo trenira za Himalajo,« pravim Stanetu, ki malo počiva. Stane pa malo bolje pogleda in pravi: »Zvone bo.« In je res. Malo poklepetava in že odhiti z velikimi koraki navzgor proti Jalovcu. Stane spet pleza. Že poleti je ta raztežaj prav zoprni, sedaj je pa skoraj odvraten. No, pa ga Stane že nekako zdelal in si uredi stojišče. Varujem Ceneta, da pride do mene, nato se preveževa in že gre naprej do Staneta. Med tem ko bom jaz »čistil« ta raztežaj, naj bi Cene poskusil priti v votlino. To bo težak problem, dostop namreč zapira 5 do 6 m visok navpičen sloj sipkega snega, ki ima na vrhu kar lepo opast. Medtem ko Cene poskuša po levi strani, priplezam na stojišče. Cene ugotavlja, da po levi strani ne bo šlo in zato sestopi. Skupaj iščemo prehod in odločimo se za navpičen žleb na desni strani. Tam bo treba precej zabijati. In ker Cene ni ljubitelj zabijanja klinov, grem jaz naprej in to kar brez problemov, le zadnji klin (kar tri skupaj) moram zabiti v travo. Pa so kar držali. Še majhen nihalni manever in splazim se v votlino. Medtem ko Cene pleza za menoj, potegnem v votlino nahrbtnike, nato pa varujem Ceneta, ki pleza čez previs in še nad njim. Ko pride Stane do mene, varuje on, jaz pa si dam opravka z urejanjem bivaka. Medtem se počasi zmrachi in Cene se mora vrniti. Po vrvi ga spustiva v votlino. Tega pol raztežaja bo jutri prišlo zelo prav.

Naše razpoloženje je že veliko boljše. Nekako smo se otreli tiste malodušnosti, ki nas je prevzemala zjutraj. Nekako smo se navadili na steno in na počasno napredovanje. Zdaj vemo, da bo šlo počasi, vendar bo le šlo, samo če bo vreme. Zdaj si želimo samo lepega, nič več slabega. Zal nimamo nobenega tranzistorja s seboj, vendar Staneta nič ne boli koleno, v katerem ima revmo, pa upamo na vse najboljše. Bivak je ozek in tudi naš pogled v svet je zelo omejen: ko ležimo kot deske drug zraven drugega, stene votline se kar nočejo in nočejo razširiti, vidimo samo košček neba in tri, štiri zvezde. Ta votlina, te tri, štiri zvezde, snežna ograja, kuhalnica, cepini, krušljiv strop votline, ki ga osvetljuje sveča, to je vse. To je naš svet v tem trenutku, kako majčken je! Pa nam čisto zadostuje. Smo v zavetju, najedli smo se, napili tudi in tudi ležišče ni najslabše. Torej smo lahko čisto zadovoljni. In to tudi smo. Kako malo je pravzaprav potrebno človeku, da je lahko srečen. Samo znati mora to sam poiskati. Sreče, prave, pa naj bo še tako drobna, se ne da kupiti. Njo je potrebno poiskati in to z lastnimi močmi, voljo in hotenjem.

Zjutraj, 21. I., vstanemo vsi trdi in z bolečinami v križu. Zaradi majhnega prostora smo ležali preveč vzravnani. No, tudi to mine in že gre Cene naprej, da dokonča včeraj začetni raztežaj. Prečnica v levo je prav nesramno gladka, vendar mu uspe zdelati jo brez padca. Še nekaj metrov čez poledenel previs in že riže kot krt, da se prikoplje v manjšo votlino. Kmalu pridem do njega, čeprav sem v prečnici imel več problemov in mi jo je uspelo zdelati šele z nihanjem.

Naslednji raztežaj je moj. Ne grem čez »Žlambor«, ampak levo od njega. Toda priti iz votline na poličko je kar dober problem. Večkrat poskusim, pa ne gre, tudi klina ne morem zabiti, preveč je prhko. Končno mi le uspe in malo za tem tiči tudi klin v špranji. Naprej je v redu, normalne zimske razmere: sneg, led, skala, vendar

kar gre in hitro sem na stojišču. Pa grem še nekaj metrov naprej in si na začetku prečnice uredim stojišče. Potegnem nahrbtnika in Stane je kmalu pri meni. Gre naprej in ko je na koncu prečnice, potegne k sebi nahrbtnika. Priveže ju na klin, sam pa gre še naprej. Medtem pride tudi Cene do mene in ko Stanetu zmanjka vrvi, grem naprej. Še poteg nahrbtnika čez prečnico, nato varujem Ceneta, da pride do prostora za nocojšnji bivak. Za tem splezam do Staneta, ki ima stojišče na ozki, nagnjeni polički.

Ko sva s Stanetom poleti lezla to smer, sva tu prečila v levo, kamor so vodili klini. Tudi sedaj začnem prečnico in jo naredim nekaj metrov. Toda naprej me sploh ne mika. Čudne opasti so pod previsi in če je plitev žleb za robom zasnežen... Ne verjamem, da bi prišel čez. Pa tudi s transportom bodo problemi. Zato se oziram nazaj v zajedo in glej – v previsu tiči star klin. Le kako priti do njega? Poskušam v tegu vrvi – ne gre, je mnogo predaleč. Poskušam na vse mogoče načine, pa ne gre. Prag, preko katerega bi moral, je previsok in na vrhu so vsi oprimki poledeneli. Poleti bi mogoče šlo, zdaj ne gre. Najdem rogljiček in nanj obesim lestvico. Naprej ne gre in ne gre. Ne premišljuje dolgo. Že se vsiplje beli prah, vendar spravim sveder. Še enkrat poskusim. Do polovice pridem, naprej pa ne gre. Na oprimkih je tanka plast ledu. Ja, če bi imel še eno roko in še eno kladivo, da bi potolkel led, potem bi šlo. Tako pa ne gre in ne gre. Torej nazaj, dokler je še mogoče. – Roke me že pošteno bolijo, ko se mi zdi, da je dovolj vrtanja. Ko zabijam svedrovec, se skala lušči, vendar menim, da ga je dovolj notri, da me bo vzdržal. In me je. Po žlebu, zajedi gre menjaje po snegu in skali, dokler mi pot ne zapre krušljiv previs. Zabijem ceemvejšček in poskušam prečiti v levo na nekakšen raz, ki pa je dobro razčlenjen. Spet ne gre. Je še preveč svetlo. Počakam, da se malo stemni – pa bo, kar bo. In spet gre. Še nekaj metrov po lažjem svetu, moram zabiti kak klin. Tema se gosti in za špranje je že težko. Vendar mi le uspe najti eno primerno; zabijem klin, se vpnem in – pol metra stran odkrijem star klin. Vpnem še njega in malo za tem se že spuščam ob vrvi do Staneta. Še nekaj časa mine in spet smo vsi trije skupaj na prostoru, ki ga je uredil Cene. Tesno bo, vendar bo že kako.

Ker ni prostora za prtljago, napnemo mrežo in vanjo zložimo reči. S Cenetom nekaj zafrkavava Staneta, da ni že doma preizkusil spalne mreže, ko se on odloči, da bo to storil nocoj. In tako potem, ko se najemo in napijemo, zleze Stane v mrežo, midva se pa uleževa pod njim na tla.

No, danes je naš svet mnogo večji, kot je bil včeraj. Nešteto zvezd in ozvezdij. Veliki voz, Mali voz, Kasiopeja in še množice drugih, ki jim ne vemo imen, nas pozdravljajo z neba. V dolini je tema. Le v Planici pri hotelu gori luč. In včasih se posvetijo avtomobilske luči na cesti čez Podkoren. Tam so ljudje. Tam vedo, kaj je po svetu novega: Koliko so jih spet ubili, koliko je spet mrtvih, kje je nova vojna itd. Tu pa smo daleč od vsega tega, daleč od vsakodneвне monotoniije in naglice, daleč od komolčarstva, od pehanja za materialnimi dobrinami. Tu smo kot na koncu sveta, daleč od vseh in vsega. Danes naj bi prišel Luka pod steno, pa ga ni bilo. Gotovo bo prišel jutri, saj smo se tako nekako dogovorili. Malo se celo smilimo samim sebi: ko so Nemci lezli Aschenbrennerja, so imeli ekipo v Tamarju, mi jo imamo v Kamniku! No, nič hudega, saj je Muc obljubil, da bo prišel v sredo pogledat. In kar Muc obljubi, to tudi drži!

Z vrha cel čas leti na nas sneg, drobir, led. Ni ravno veliko, vendar toliko, da je potrebno juho ali čaj piti skozi zobe. Torej piha zgoraj močan veter, tudi tu ozračje ni povsem mirno – upamo, da se vreme ne bo spremenilo. Še tri do štiri dni naj bo lepo, da pridemo ven. Toliko računamo, da imamo še do Tamarja: najmanj še en bivak v Zajedi, nato pa še enega v smeri Jesihove.

22. I. Kot običajno vstanemo ob petih, čeprav naju Stane priganja, da bi prej vstala. Spanje v mreži mu namreč ni preveč všeč, ne more se obračati po želji. Še kar hitro smo pripravljeni in okoli 7.15 Cene že pleza po napetih vrveh, Stane pa za njim. In ko priplezam kot zadnji do Staneta, je Cene že na koncu vrvi in poteguje nahrbt-

nike. Ko pride Stane do njega, zleze še pol raztežaja in uredi stojišče na vrhu stebrička. In ko pridem do njega, se Stane že ukvarja z naslednjim raztežajem. Plati k sreči niso povsem poledenele, tako da jih Stane mojstrsko premaga, čeprav zahteva tišino in mu zdrsne na majčkenem stopu. V zajedi-žlebu je veliko snega in ko si skozenj utira pot, naju dobro zasipa. Spet mora priti v votlino čez »snežni val.« Koplje, riže, plava in se nekako prerine mimo opasti, poskusi zabiti klin, a ga ne more. Zato me varuje na cepin, da pridem do njega. S skupnimi močmi zabijeva nekaj klinov in pritrdiva vrv, da bo mogel Cene do naju. Votlina je tako zasuta s snegom, da mora Stane ležati čisto pod stropom in tako me, napol leže napol čepe, varuje, ko grem naprej.

Čez krušljiv previs si pomagam s klini, zabitimi v grušč in prst in že sem v novem snežnem valu: sipek, vedno bolj navpičen sneg, ki se konča s trdo opastjo. Drsi mi, ko kopljem in rižem navzgor, nikjer ni nobenega poštenega oprimka ne stopa. Nekako se le pririjem do opasti in jo načnem. Odkopljem samo njen previsni del, nato pa zabijem cepin do okla v sneg: kar bo, pa bo. Sneg vzdrži. Še enkrat naredim enako in že sem pod stropom votline. Nadaljevanje je prav neumno: prečnica v previs levo iz votline. Tam tičita dva klina, enega sva celo midva poleti pustila, vendar mu ne zaupam in po daljšem času zabijem še enega. Splazim se ven in že sem čez previs. Stojim na drobcenih stopih in držim se za sumljive oprimke. Priti moram čez navpično stopnjo. Špranje ni nobene, zato preizkušam borne oprimke, pa ni noben dovolj dober, ker ni stopa. Edini oprimek, ki je dovolj velik, se maje: dva odpočena kamna sta zagozdena drug z drugim. Ogledujem si ju, ju preizkušam in zdi se mi, da bi vzdržala čisto navpično obremenitev. Zato obesim nanju lestvico in previdno stopim vanjo. Vse misli in želje so v tem trenutku usmerjene v ta dva zagozdena kamna. Bosta vzdržala? Morata! Prosim, vzdržita! Stane me nekaj sprašuje, pa se mu zaderem, da naj bo tiho. V takih trenutkih je popolna koncentracija nujna in mora biti tišina. Stane to dobro razume, saj je tudi on že večkrat rabil tišino. – Kamna se ne premakneta. Okej, grem naprej! Nadaljevanje je za spoznanje lažje, pa tudi zabiti se da kaj. Še malo in že sem na mestu, kjer naj bi bilo stojišče. Poleg starega klina zabijem še dva nova in že varujem Staneta. Izpod stene se oglašajo Luka, Šerpa in Polde. Že zjutraj smo govorili z njimi, ko so šli na Jalovec, sedaj se pa vračajo in nas sprašujejo, kako in kaj in kdaj bomo izplezali. »Ne vemo, verjetno šele čez tri dni,« jim odgovarjamo.

Stane nato pleza naslednji raztežaj do zadnje votline v smeri. Začetna prečnica in zajeda sta kar v redu, zato pa je prečnica v votlino obupna. Pa ne samo zanj, tudi zame, saj leti name vse, kar počisti s police: sneg, led, kamenje. No, tudi to je mimo in ko se zmračí, je že v votlini. Tam pusti cepin, nato pa se spusti ob vrvi do mene in nato še do Ceneta, ki je med tem pripravljaj bivač. Ko se še jaz spustim, imam kaj videti: Cene je odkopal najmanj 3 m³ snega, tako da je nastal kar prijeten prostorček, v katerem lahko hodiš celo pokonci. Ker je preveč odprt proti dnu stene, zavarujemo rob z napeto vrvjo, tako da ne bi kdo nehote prehitro prišel pod steno. Tokrat skuhamo namesto fižola za večerjo sarmo in bograč. Jutri pride na vrsto spet fižol. Ne računamo s tem, da bomo jutri zunaj, čeprav nam je danes šlo dobro. »En bivač bomo gotovo še imeli v smeri Jesihove,« menimo, čeprav na tihem upamo, da ne bo potreben. »Da bi bili tako kmalu zunaj, da bomo lahko v četrtek vrnili opremo,« si glasno želimo in zmenimo se, da bomo jutri poskusili priti čim višje.

Bivač je kar udoben in noč hitro mineva. Ko ob dveh pogledam na uro, je nebo čisto jasno, ko pa se ob štirih še enkrat zbudim, ni na nebu več zvezd. »No, zdaj smo pa tam,« si mislim.

»Stane, kaj pa tvoja revma, ti ni nič rekla, da se bo vreme poslabšalo?«

»Nee. Nič ni. Danes me sicer boli, ampak vreme ne bo slabo,« zagotavlja Stane, čeprav tudi sam ne verjame tega, ko gleda nebo brez zvezd.

23. I. Vstanemo ob petih, ob pol šestih Cene že zapleza po napetih vrveh. Kmalu mu sledim in po uspešnem transportu nahrbtnikov zlezem še naprej do konca vrvi –

v luknjo. Medtem ko potegnem nahrbtnike k sebi, pripleza Stane do Ceneta. Ko jaz zlezem že dobršen del prečnice, pride Stane v luknjo in me varuje do začetka izstopne prečnice. Tu si uredim stojišče v lestvicah in zabijem cel kup slabih klinov, ki pa se pozneje, ko jih Stane izbija, pokažejo celo zanj preveč trmasti. — Medtem je Cene priplezal do Staneta, varujem ga, ko pleza k meni. V dolini, pod steno, zagledam tri pike. To bo gotovo Muc. Ko si zavpijemo, zvem, da sta z njim še Luka in Jane. Medtem pripleza Cene do mene, naložim mu nahrbtnik, z njim na hrbtu pleza naprej. Transport nahrbtnikov čez to prečnico bi bil preveč zamotan, zato morajo nahrbtniki spet na naše rame.

Prečnica, ki jo pleza Cene, je prav zoprna. Čeprav je videti kopna, je na njej vse polno snega in ledu. Toda našega »ta lepga Thinca« vse to ne zaustavlja preveč. Tudi težki nahrbtnik ne, in kmalu mi izgine za robom in že mu vpijem, da je konec vrvi. Zato se vrne za nekaj metrov in uredi stojišče, ki je že v lažjem svetu. Pogledam na uro: poldne je. Morebiti celo ne bo trepa bivačirati! In Muc in Jane gresta na Jalovško škrbino in nam naproti, da ne bo treba gaziti. Imenitno. Res imamo možnost, da še danes pridemo iz stene.

Stane je hitro pri meni, saj mu v tem raztežaju ni bilo treba izbiti nobenega klina. Ko rešiva manjšo vrvéno »solato«, se odpravim naprej. Medtem Stane poskuša izbiti nove klina na stojišču. Sam preizkušam zanesljivost klinov, ki jih je Cene zabil v prečnico. Ko v zadnjega vpnem vrv, skoči iz razpoke in odcinglja po vrvi. Zato tudi obema klinoma na stojišču ne zaupam preveč, vendar nimam izbire, ker ne najdem razpoke. Varujem Ceneta, ki gre mimo mene naprej, nato še Staneta, da pride do mene. Kakor naju s Stanetom poleti, tako tudi danes Ceneta zapelje teren preveč v desno. Vendar ni nič hudega. Ko mu sledim, opazim nekaj metrov levo star klin in splezam do njega. Cene spet pleza naprej. Svet, ki je poleti razmeroma lahek, je sedaj oblit z ledom in snegom. Cene še nima derez na nogah. Ko uredi stojišče, mu zavpijem, naj si jih natakne, medtem ko bom jaz varoval Staneta, ki si jih je že navezal. In tako gre še tri raztežaje, vendar po boljšem terenu — v glavnem po snežnih vesinah vse do vršne stene. Že poleti sva s Stanetom nekaj čarala okoli izstopa in to bi rada nekako ponovila. Vendar je sedaj več snega in ledu, tako da so plati, ki jih je za dober poldrug raztežaj, pokrite. Cene kar zbežlja čeznje, tako da naju mora Stane oba hkrati varovati. Naklonina ni prehuda in tudi dereze dobro prijemljejo, meni seveda ne, ker jih še nisem navezal. Zato mi precej pomaga vrv.

BALADA

ANDREJ VOVKO

*Nevesta
se je
zavila
v pajčolan,
kot
nedosegljiva
gora
v novi
sneg.*

*O tvojih
ustnicah
sanjam.
Z izsušenim
srcem,
sanjami,
ki jih je
razpršil
veter,
je stopil
v žleb.*

*O tvojih
poljubih
sanjam.*

*Cvet je vzkli
v temni,
kamniti
globeli.*

*O tvoji
ljubezni
sanjam.*

*Na prst
mu je položila
nagelj
in govornik
nekaj praznodonečih
besed.*

*O tebi
sanjam.*

Cene me varuje na cepin in ko pridem do njega, veva, da bomo danes na vrhu. Predlaga mi, da naj splezam prvi teh slabih dvajset metrov ne prestrmega snega, ki naju še loči do roba stene. Ni mi do tega. Domeniva se, da ne bo zaukal na vrhu, bomo to raje vsi skupaj in že pleza, tako tudi Stane, in ostanem za nekaj trenutkov sam pod previsom, napol zakopan v sneg. Vrvi lepo tečeta, kolobarjev je vedno manj poleg mene. Gledam Kotovo špico. Pet dni smo jo gledali, od jutra do večera in še ponoči. Štiri sončne zahode in štiri sončne vzhode. In njeno južno steno, ki se je vse dneve kopala v soncu, mi pa smo bili ves čas v globoki senci. O soleil, soleil! In že se napejajo vrvi. Oba, Stane in Cene me varujeta teh zadnjih nekaj metrov do roba stene. Sonce! Na nas lije zahajajoče sonce. Pogledam na uro: deset minut manjka do štirih. Ozrem se za Mucem in Janetom, opazim ju nekaj sto metrov desno pod nami. In že se zaderemo iz vseh grl: »Tri srcaaaaaa!« Čez trenutek slišimo odgovor: »...uukaaat...«

Razvežemo se, pobiramo kramo. Obvezno slikanje. A Stane ugotovi, da se mu je strgal film in tako s posnetki iz stene ne bo nič. Še dobro, da smo imeli s seboj še en fotoaparatus. Sicer ni bogvekaj, upamo pa, da bo vsaj nekaj posnetkov kolikor-toliko dobrih. Sicer pa tudi fotografirali nismo veliko. Ni bilo časa.

Ne moremo še povsem dojeti, da je že konec. Stiskamo si roke, še malo potografiramo, se ogledujemo: Triglav, Kanjavec, Mojstrovka, Travnik, Krn, Jalovec, Ponce, rajda lepih vrhov. Končno se le odpravimo. Da nas prijatelja ne bi predolgo čakala. Preveva me čudovit občutek prijateljstva. Zdaj vem, da v Zajedi nismo bili sami in da so bili tudi oni z nami. Hvaležni smo jim za to, srečni, da jih imamo, veseli, ker so prišli. Sestopa sem se namreč najbolj bal, sestopa v megli in po novem snegu, ko se ne vidi prav ničesar razen neskončne beline. No, strah je zdaj mimo, saj se je vreme že zjutraj takoj po svitanju popravilo. V južni sneg se ugrezamo najmanj do kolen. Kakšna razlika! Ponoči je bilo mrz, da se je na vodi v konzervi naredila kar debela ledena skorja, tu pa je sneg čisto južen, zoprni za hojo, tako da sem se enkrat prekucnil na glavo v sneg. Kmalu smo pri Janetju in Mucu. Čestitke, topel čaj, vprašujeta, kaj nam bi še skuhalo. Mi pa izbirčni: »Kaj pa imata?« – »Juho.« – »O, to pa ne. Vaju raje mi povabimo na kaj boljšega, vendar raje v Tamarju.« – Hrane imamo zadosti, vsaj še za tri dni, »železne rezerve«, ptičje piče, se sploh nismo lotili. Na kompot, ki ga imam na dnu nahrbtnika, pa sedaj kar pozabimo, se nam mudi.

Jane in Muc nam pobereta v glavnem vso kovačijo, nato pa krenemo proti Malemu kotu in naprej na Jalovško škrbino. Ko pridemo na vrh, se stemni. Hladno piha, natakamo si dereze. Pri sestopu se delno varujemo, nato s Stanetom zdrviva pogledat pod steno, če je kje kaj krame, ki nam je padla dol. Najdem zagozdi, o klinu in lestvici pa ni ne duha ne sluha. Pogledat greva še za nahrbtnikom, ki sta ostala pod steno, a ju je že Luka odnesel.

Okoli pol osmih stopimo v zimsko sobo v Tamarju. »Oj, danes je pa UO! Pohitimo, da ga ne zamudimo!« Ne, danes pa ne. Bodo enkrat sejali brez nas. Skuhamo večerjo za 6 lačnih. Glasno premišljujemo, če morda ne kršimo pravil o zimski sobi, saj nismo plačali vstopnine.

Pripovedujemo, kako je bilo, zanima nas, če je kaj novega, je kdo kaj plezal v Julijcih, ko je bilo toliko časa tako lepo vreme. Nihče ne ve, kaže, da ni bilo nikjer nikogar. »Škoda!« Zdi se nam, da je bilo to naše dejanje v današnjem zbezanem svetu brez posebnosti: nihče ni padel, nobene nesreče ni bilo, nič nismo pomrznilo, izgubili nismo ničesar pomembnega, vreme je bilo v redu, skratka ničesar takega se ni zgodilo, kar bi zadostilo senzacij in krvi željnim. Roke so sicer malo popraskane in razpokane, prsti se zjutraj malo teže premikajo, za tako smer in take razmere nič posebnega. In če verjamete ali ne, med plezanjem nismo samo kleli, ampak tudi resnično uživali.

Pospravimo sobo – v Planici nas čakata avtomobila.

Tehnično poročilo:

Zajeda Šit, (IV), prva zimska ponovitev. Plezali Stane Klemenc (AO PD Domžale), Cene Kramar, Bojan Pollak, vsi člani AO Kamnik, od 19. I. do 23. I. 1974. V steni ca. 100 ur, čistega plezanja ca. 45 ur.

Oprema:

1 vrv ϕ 9mm 90 m, 1 vrv ϕ 9 mm 40 m, 1 vrv ϕ 11 mm 40 m, 80 vponk, 80 klinov (5 jih je ostalo v steni), 9 lestvic, 15 svedrovcev (1 ostal v steni), 1 sveder, 2 Hiebelerjevi žabici, 3 kladiva, 3 cepini, 3 pari derez, 3 vestoni in 3 slonove noge, 3 spalne mreže in 1 m² stiropora, osebna oprema, 2 plinska kuhalnika, posoda.

Hrana:

V steni: 0,5 kg marmelade, 0,25 kg margarine, 0,5 kg sladkorja, 0,4 kg salame, 0,3 kg slanine, 1 kg suhih fig, 2 klobasi, 2 kg kruha, 0,25 kg bonbonov »visoki C«, 0,25 kg napolitank, 0,15 kg piškotov, 0,2 kg kakava, 8 juh, 2 \times 0,9 kg + 0,48 kg fižola, 0,4 kg sarme, 0,4 kg bograča (konzerve), 12 vrečk čaja, 2 l limonade, 0,5 l malinovca. Ostalo je še: 0,48 kg fižola, 0,92 kg kompot, 0,127 kg rib (konzerve), 0,6 kg čokolade, 2,25 kg ptičje piče, 0,5 kg medu, 0,25 kg sira, 1 kg kruha, 1 l čaja, 3 dl malinovca, 5 juh, 0,3 kg sladkorja, 9 zavitkov čaja in 2 zavitka A-citrona.

Za kurjavo smo imeli 6 + 2 bombici, od katerih smo prinesli nazaj 1 + 2.

OBISK V PARTIZANSKI TEHNIKI KRN

(Za tridesetletnico)

JANEZ DOLENC

Sako leto je v septembru na naši šoli – tolminski gimnaziji – prvi športni dan posvečen planinstvu. Vsi razredi se pod vodstvom razrednikov podajo na razne planinske poti, ki jih v okolici Tolmina ne primanjkuje. Letos, v šolskem letu 1973/74, sta se oba oddelka tretjega razreda na predlog razrednikov odločila za obisk partizanske tehnike Krn v zadlaški grapi. S tem pohodom naj bi tudi počastili 30-letnico te malo znane partizanske tiskarne.

V sončnem jutru 14. septembra se je pomikala dolga gruča razigranih dijakov in dijakin iz Tolmina skozi Žabče in nato naprej v Zadzaz, v dolgo in divjo grapo, ki jo je skopala Zadlaščica in ki je v slovstvu znana po prosluli Pregljevi noveli Thabiti kumi. Italijani so po grapi iz strateških razlogov gradili cesto in jo izpeljali do Perble, njeno nadaljevanje do Tolminskih Ravnj pa so dogradili domačini šele po vojni leta 1969. Neugnana mladina je po stari navadi uhajala naprej, tako da smo bolj zadaj koračili spremljevalci: jaz in kolega Janko kot razrednika obeh oddelkov, pridružila pa sta se še dva profesorja: glasbenik in fotoamater Zorko in matematik Ernest. Kramljali smo, uživali svežino lepega jutra in se razgledovali po grebenih od Migovca do Tolminskega Kuka. Cesta nas vodi mimo redkih domačij v strmih bregovih, nato se spusti v grapo in pri Jurcu prekoračimo Zadlaščico. Še kratek vzpon na Perblo, kjer pri Nadiževčevi hiši zapustimo cesto in se po zložni stezi usmerimo proti Skalniku.¹ Treba pa je še priklicati tiste dijake, ki so jo v svoji neučakanosti

¹ Skalnik domačini izgovarjajo Skaunk zaradi redukcije i-ja in zaradi prehoda trdega l v dvoustnični u.

ubrali v drugo smer. Skozi čume² nas steza pripelje na senožeti, ki očitno niso bile že več let pokošene; gremo mimo njiv, ki jih prerašča podivjano ščavje in drug plevel. Videti je prve hiše zaselka, toda iz nobenega dimnika se ne vije dim, noben pes ne zalaja, nad vasjo kraljuje molk.

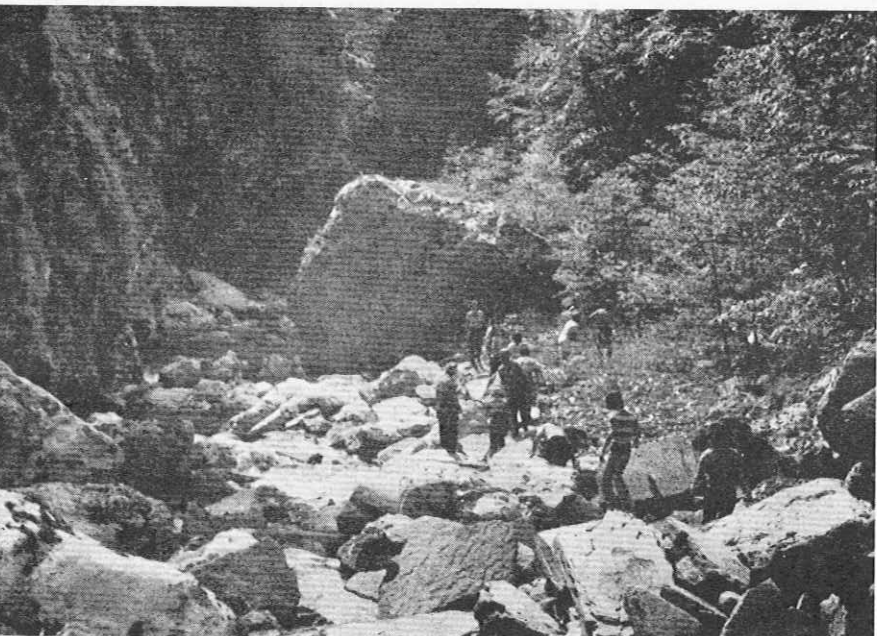
Skalnik je namreč mrtva tolminska vas!

Tragična slika našega izumirajočega podeželja! Lansko pomlad se je izselila zadnja prebivalka, osemdesetletna Boštjanova Marija, ki je že dotlej več let čisto sama živela v tej samoti. Odšla je k nečaku v Žabče, v bližino Tolmina, in zadnji kmečki dom na Skalniku je onemel. Med NOV pa je bil Skalnik glavna opora bližnji partizanski tehniki Krn!

Najprej je doli pod stezo pokazal svoja gola rebra zaradi razpadajoče slamnate strehe Šmonetov stog, sicer trdno grajen z zidanimi stebri. Kje so časi, ko so njegove late bile preobložene z rženim, ječmenovim ali ajdovim snopjem! Nad stezo je iz travne goščave pokukalo skromno vaško znamenje z majhno bridko martro – zdelo se mi je kakor nagrobni križ nad mrtvo vasjo. Potem smo se znašli med zapuščenimi domovi in praznimi hlevi, okrog katerih se je razbohotilo rastlinje. Ko sem pred dvanajstimi leti hodil tod, je vas še dihala: oglašala se je živina, krulili prašiči, kokodajsale kokoši. Res da je Skalnikarjeva domačija bila že med vojno pogorela in je niso več obnovili, toda ljudje so še bili pri Šmonetu, Boštjanetu, Čumarju... V vaško korito je še žuborela voda, toda sedaj dijaki zaman stikajo za vodo ob suhem koritu, ker je nekdo odnesel dovodne cevi.

V kamero skušam ujeti nekaj motivov izumrle vasi, a ni lahko, ker je povsod goščava, ponekod prava džungla. Med iskanjem ugodnega mesta za posnetek mi je vsa družba ušla naprej, nenadoma sem se znašel sam med mrtvimi zidovi. Kar tesno mi je postalo v tej tišini in pohitel sem za glavnino, ki se je pomikala naprej po stezi proti Potoku. Iz Skalnika se vije sicer še ena steza naravnost navzdol k Zadlaščici in preko nje navzgor na vaška zemljišča na drugi strani grape. Menda je tako strma, da se je Skalnikarjeva gospodinja na njej ubila, ko je nesla koscem kosilo. Steza, ki naj bi nas pripeljala do tehnike Krn, nas vodi lepo zložno do Potoka, pritoka Zadlaščice, kjer je Skalnik imel svoj mlin, zdaj žal že v razvalinah. Tu se je naša truma ustavila, ker nihče ni bil na čistem glede prave poti. Steza se namreč nenadoma začenja vzpenjati in tudi zaradi markacij smo v dvomu, če niso le za na Razor pla-

² Čumi so grmi po tolminsko. V samem Skalniku je hišno ime Čumar. Zanimivo je, da so partizanom rekli po domače čumarji, podobno kot na Gorenjskem gošarji ali gmajnarji.

nino. No, urna fantovska izvidnica je kmalu odkrila, da se steza mora vzdigniti preko manjšega slemena, preden se spusti v globel Kašano, kjer je tehnika Krn.

Spuščamo se v dolgi koloni po zelo strmi vijugasti stezi; dijak je treba opozarjati na previdno hojo, da ne bi prožili kamenja na svoje predhodnike. Ta hoja nam je lomila kolena, a dijakom ni vzela dobre volje. Kaj to – samo da je odpadel pouk! Sicer pa se bližamo cilju, po treh urah hoje iz Tolmina.

Kako romantična je ta Kašana! Soteska se tu nekoliko razširi, kristalnočista Zadlaščica se preliva med velikimi skalami, ki so razmetane vse križem po globeli, kakor da so se z njimi igrali velikani. Le kdo bi si mislil, da je ta divji, težko dostopni kraj bil kdaj pribežališče kulture, lepe slovenske tiskane besede, ki se je sem zatekla pred neusmiljenimi preganjalci!

Že v prejšnjih stoletjih so se tu skrivali puntarji in vojaški begunci, kot pripoveduje staro izročilo. Ravno pred tridesetimi leti – v decembru 1943 – pa so partizani ob veliki skali, naslonjeni na 70 metrov visoko previsno steno, zgradili v zelo hudih razmerah majhno ciklostilno tiskarno, označeno kot C 32 Krn. Komaj jo je moč najti med pečevjem in zelenjem, zbito iz desk in pokrito s slamo. Tako skrite je sovražnik ni mogel nikoli odkriti. Ko se zberemo okrog nje, pojasnim dijakom pomen te tehnike za partizanski tisk.³ Nastala je še pred kapitulacijo Italije na pobudo Ferda Kravanje-Petra Skalarja, okrožnega sekretarja KPS. Sprva je delala v kmečkih hišah na Lazu, zaradi ogroženosti se je ob koncu leta 1943 morala peseliti v to, še kar dobro ohranjeno bajtico. Delalo je okrog sedem partizanov in partizank, v številni kurirje, ki so prinašali papir in odnašali natiskano. Delo je vodil pokojni Bogomil Kavčič iz Tolmina, ki je kot dober risar pripravil tudi vse potrebne risbe.⁴ Tiskali in razmnoževali so Mladi rod, Mladino, Kmečki glas, Poročevalca, Gregorčičeve pesmi, pesmarice in še veliko drugega. Posebno Mladi rod so težko pričakovali učenci in učitelji v partizanskih šolah po tolminskih vaseh, ker ni bilo šolskih knjig. Osebe je veliko delalo ponoči, podnevi so pa hodili v bližnje vasi in pomagali pri kulturnem delu, pri igrah, proslavah itd. Tehniko je obveščal kmet Boštjane na Skalniku. Kadar ni bilo posebne nevarnosti, so delali tudi kar v kmečkih hišah na Skalniku, kjer so domači delili z osebjem sleherni grižljaj. Dva kurirja tehnike sta izgubila življenje na svojih nevarnih poteh. Po vojni so ciklostilni stroj in nekaj ohranjenih tiskov shranili

³ Podatke sem našel v Tolminskem zborniku 1956, str. 49, v članku Bogomila Kavčiča *Ciklostilna tehnika »Krn«*.

⁴ Glej priloženi emblem tehnike Krn, kakor ga je risal Bogomil Kavčič na zadnjo stran publikacij, na str. 233.

v tolminskem muzeju, samo tehniko so leta 1951 obnovili in odkrili skromno spominsko ploščo.

Nato si ogledamo notranjost. Pod pečino, kjer so kuhali, je še črno od dima, v baraki je ostala le polica in klopca. Na polici je vpisna knjiga in spominski žig, kar so oskrbeli vrli tolminski taborniki. V knjigi je vpisano malo obiskovalcev, kar gotovo ni prav. Po kratkem oddihu in okrepčilu z Zorkom fotografirava tehniko,⁵ obdano z dijaštvom; del dijakov z Jankom in Ernestom na čelu pa je lezel preko kamnitih klad po grapi navzgor in kmalu smo zaslišali klicanje, naj si pridemo nekaj lepega ogledat. Res smo še mi poskakovali za njimi od skale do skale in tudi nekoliko s strahom zrli v brzice med njimi. Toda za prvim ovinkom smo ostrmeli: pred nami je bila mogočna dvorana s strmimi, visokimi stenami kakor gotska katedrala. Namesto oltarja pa se je preko prednje stene spuščal čudovit slap, ki se je po več prelivih – verjetno mu zato pravijo Slapci – umirjal v več metrov globokem tolmunu. Vsi smo se čudili, da ima kljub dolgotrajni suši toliko vode. Zorko ga skuša ujeti na diapozitiv z živobarvno oblečenima dijakinjama v ospredju. Jezi se nad nezadovoljivo svetlobo in meni, da bi bilo treba čakati še eno uro na več sončnih žarkov ob slapu. Seveda nismo čakali tako dolgo, čas se je nagnil čez poldan in nekateri že priganjajo k povratku. Sploh prej nismo mislili, da je tako daleč sem in da nam bo vzelo toliko časa. Seveda bi šlo hitreje, če bi se do Nadižovca pripeljali z avtom. Toda to bi ne bil pravi športni dan!

⁵ Lepo fotografijo tehnike Krn je objavil Jože Krall v letos izišlem delu Partizanske tiskarne na Slovenskem (Primorske tiskarne) na strani 21. Samo delo tehnike pa je v tej knjigi zelo skopo nakazano, zato bi bilo nujno potrebno, da bi se nekdo lotil temeljite obdelave, dokler je še kaj živih prič.

Slapci padajo čez 20 m visoki prag

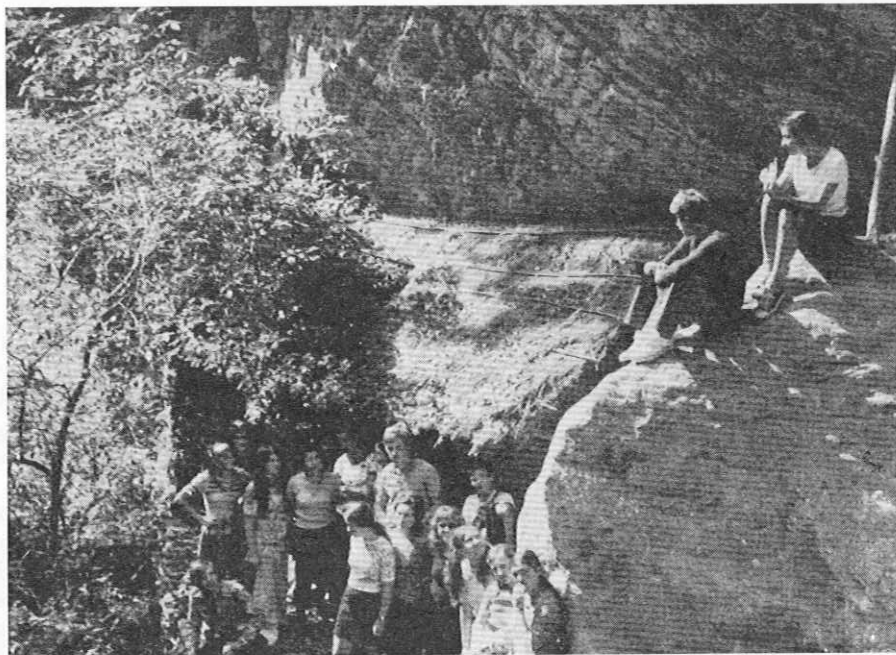

Zapuščeno čumarjevino prerašča bujno rastlinje

Dijaki tolminske
gimnazije so se
zgrnili okrog
tehnike Krn

Vse foto
Janez Dolenc

Vračamo se zelo zadovoljni, celo navdušeni nad tem, kar smo videli. S Perble se usmerimo po zložnih poteh skozi Zadlaz Čadrg, da bi povratek ne bil ves čas po isti poti kakor prihod. Sonce prijetno prigreva, čutiti je bližajočo se jesen. Krivenčasto sadno drevje po prisojnih bregovih otresa svoje blagodati. Malce smo utrujeni, vendar se živahno pogovarjamo. Tudi dijaki so mnenja, da je ta tehnika kot partizanski spomenik premalo znana in popularizirana, potrebno bi bilo več pisati o tem, pripraviti razglednice ipd. Strinjali smo se, da ni prav, če so tukajšnji kraji, ki so kljub revščini toliko žrtvovali za osvobodilni boj, ostali tako zapuščeni in pozabljeni.

Sprva tega našega športnega dneva nisem nameraval opisovati, toda pretresljivi vtis mrtve slovenske vasi sredi tolminskih gora mi ni šel iz glave. Kmalu sem tudi bral poročilo o popisu prebivalstva Tolminske leta 1971, ki ugotavlja, da se je število prebivalcev v zadnjem desetletju kljub novim industrijskim objektom spet zmanjšalo od približno 23 tisoč na 21 tisoč, torej skoraj za deset odstotkov; povsod drugod po Sloveniji pa je prebivalstvo naraslo. Zato sem prijel za pero, a zapišem lahko le žalostno ugotovitev: Tolminska izumira!

A kdo nam je porok za prihodnost? Kako bo, če bo spet treba kdaj v naših gorah skrbeti za partizanske brigade, za skrite bolnišnice in tiskarne. Ostanke tehnike Krn in mrtvi Skalnik ob njej sta nam resen opomin.

VSA POTA DRŽE V VRSNIK

LILIJANA AVČIN

DVAKRAT IZ VRSNIKA NA SEDMERA

rvič je bilo poleti, julija. Midva s Francetom sva imela pri tej turi določen cilj, Mirja in Tone pa sta se odločila, da naju spremljata na Vrh Labrje kar tako, za trening.

Zgodaj zjutraj smo se odpeljali do konca »naše« gozdne ceste v Ravní dol. Na širokem obračališču smo pustili Tonetov avto, oprtali nahrbtnike in jo začeli v svežem jutranjem zraku naglo ubirati navkreber proti ostenju, ki se pne nad dolino od Plaskega Kuka do Velikega Špičja. Zaradi gostega, visokoraslega rušja je bilo kaj kmalu treba brzino pretakniti v drugo. Z dišečih, od mokrote lesketajočih se vej je kar pršelo, ponekod celo deževalo na nas, da smo bili v kratkem mokri ob brezoblačnem nebu. Pa kaj bi to! Grela nas je hoja in notranja vnema. Za rušjem je prišlo melišče, ki smo ga zdelali v udobnih kljukah.

Pod gredami, delno obraslimi s travami, smo za hipec postali in se ozrli tja čez planino V Plazeh, ki se je že kopala v soncu, samotna kot vedno. V gozdu napol skrita ljubka lovška kočica, v kateri smo nekoč vedrili ob divji nevihti. Nedaleč od nje zapuščena, lepa, v petdesetih letih zgrajena sirarna, ki bi bila še danes uporabna, ko bi jo kdo potreboval. A nihče je noče... Čudovita paša sameva, stanovi so v razvalinah. Kadar gremo na Malo Tičarico, se nekam žalostni usedemo na njen prag bodisi gor ali dol grede. Kako lepo bi bilo, ko bi se tam okrog še pasli tropi ovac pa kakšen kruleč pušek, kako brez napora bi zdaj, ko je zgrajena lepa nova cesta, spravljali hlebce sira v dolino! Pa ni več ljudi...

Dviganje po gredah je bilo prijetno. Kmalu nam je vzpon zastavil gladek vršni skok. Obiti ga ni bilo moč, morali smo čezenj. Dolgostebelnemu Jegliču je bila to malenkost. Malo bolj na široko je stopil, segel z rokama navzgor in že je bil zgoraj. Gibka Mirja mu je kmalu sledila. Malo več težav je imel kratki France. Toda s svojimi

POZIMI ČEZ VES PEUTEREY

Chamoniški vodnik Yannick Seigneur se je pozimi že pred sedmimi leti lotil Peutereya, pripoveduje v Les Alpes 1973/III. Tokrat so bili z njim Claude Jager, Jean-Paul Paris in André Parat. Tri dni so se v novem snegu in viharju dajali z grebensko plezarijo v južnem grebenu Noire, pa so morali odnehati. Štiri dni so zdržali v ogróženih šotorih, zaviti v vetrovke, se borili do Pointe Bich, ko so zatrobili k umiku in se spustili čez vso steno Fauteuil des Allemands. Niso se čutili poraženi. »Videli smo, da bomo po severnih stenah Eigerja, Matterhorna in Grandes Jorasses zmogli tudi ta čudoviti greben.« Louis Audoubert je pred dvema letoma pozimi vstopil v Peuterey z dvema katalonskima alpinistoma, plezal pet dni, pa je sestopil iz Noire, ker je eden od Kataloncev ozebel.

Nato so prišli Italijani, Gogna s tovariši. Prodrli so do Col Peuterey, od tam pa jih je izčrpane rešil helikopter in jih iztrgal smrti iz rok. Sedem km dolgi greben Peuterey z višinsko razliko 3300 m torej pozimi v celem še ni bil preplezan. Vsekakor je to tura, ki je na meji človeških zmóžnosti. Seveda alpinist pred to nalogo stoji sam, ne tako kot atleti, ki se pripravljajo na nastope pod skrbnim vodstvom trenerjev. Atlet se nikoli ne spogleda s težavami, ki alpinista navdajajo tudi s smrtnim strahom.

»20. dec. 1972 smo bili pripravljani,« pripoveduje Seigneur, »dva pirenejska alpinista, Louis Audoubert, duhovnik, Marc Gally, fizik, Michel Feuillarade, mladinski športni svetovalec iz Nizze, s katerim sem pozimi l. 1967 osem dni prebil v severni direttisimi Druja. 21. dec. smo se skozi predor potegnili v Italijo, v Chécroui, odkoder smo lahko študirali južni greben Aiguille Noire de Peuterey. S Chécrouija smo se na smučeh spustili v Val Veni. Pri vstopu so srečali brata Oresta in Artura Squinobal, ki sta se zaradi svežega snega ture ustrašila. Mi pa smo vedeli za dobro vremensko napoved, kmalu dosegli zavetišče, razmeroma udobno prenočili in si privezali dušo, kajti računali smo, da nam bo tura vzela 6 do 10 kg telesne teže.«

izredno močnimi rokami se je le potegnil čez. Meni, prekratki in s prešibkimi rokami, pa ni in ni šlo. Morali so me potegniti gor z vrvjo. Prav za malo se mi je zdelo.

Zdaj smo prišli na greben, ki izstopa iz ostenja nad Ravnim dolom. Pogledi na vse strani so bili čudoviti, zlasti nazaj proti Bavškemu Grintovcu. Strmé sem občudovala enakomerno naložene skalne plasti tako podobne tistim, ki sva jih s Francetom iz čolna ogledovala na strmih stenah bajnega otoka sv. Andrije daleč na jugu našega Jadrana. Oboje je njega dni prekrivalo morje. Zdaj pa se po teh mogočnih pričah davne preteklosti repenčimo mi, človeški drobljanci!

Že smo stali na Vrhú Labrje. Sedli smo, da se naučimo vsega, kar ponuja taka, od Kugyja tako oboževana urica na vrhu. Nebo se je rahlo prepredlo. Prav. Vsaj ne bo vroče, ko jo bova ubirala čez kamnite pode proti Sedmerim jezerom. Poslovili smo se. Mirja in Dolgostebelni sta jo mahnila po isti poti nazaj, le da sta se tistemu skoku izognila po plazni polici. V njuni hišici sta ju čakala otroka in tako nista mogla z nama.

Midva pa sva se počasi napotila navzdol v smeri proti jezerom, kjer naju je čakalo srečanje s hčerko, ki je vodila po Julijcih 21 Amerikancev, članov Sierra Cluba. Veselila sva se ga. Franceta pa je veselje kmalu začelo minevati. Zaradi zoprne bolezni, ki mu je bila stopila v noge in jih še ni povsem zapustila, je bil obut v malo močnejše superge, tisto kar sicer takó graja kot obuvalo v gorah. Toda, kaj je hotel, v trdih hribovskih čevljih sploh ne bi mogel hoditi. Zdaj pa se je pričel njegov križev pot.

Melišča je bilo prav malo, treba je bilo začeti iskati najboljših prehodov med skalami, pozneje pa po razbrazdanih, s škrapljami prepredenih podih. Prava kamnita puščava brez sleherne poti in stezice! France je čedalje težje hodil. Vzela sem mu najtežje stvari iz nahrbtnika in pustila, da je čakal, ko sem iskala prehodov med rušjem, ob vedno globljih počeh v kamnitih mizah. Če je kazalo ugodno, sem ga poklicala k sebi, kadar se je pojavila nenadno zapreka, sem se vrnila k njemu in začela iskati znova. Tako sem vso pot nič kolikokrat opravila po dvakrat kakor kužek, ki teka od svojega gospodarja naprej in zopet k njemu nazaj. Sonce sicer ni peklo,

22. decembra je bilo vreme sijajno in stali so pod stolpi Aiguille Noire, še nedavno eno najtežjih tur v Zahodnih Alpah, ki se danes poleti že šteje za lepo damsko plezalno turo. Pri vznožju so našli pritrjene italijanske vrvi. So jih obesili zaradi udobja? Pomanjkanje znanja ali zaradi varnosti? Kakih 100 m so preplezali z njihovo pomočjo. Potem so Marcu odletele dereze, ni jih dovolj skrbno privezal na nahrbtnik. Na »Blanche« in v Peutereyu jih bo pogrešal.

Bivakirali so 20 m vsaksebi, dva po dva, za štiri ni bilo prostora. Skrbno so se privezali na steno, se brezžično pogovorili s prijatelji v dolini in zadremali za nekaj ur.

Seigneur je plezal z Michelom, saj ga je v Druju dodobra spoznal. Zaplezali so v stolpe, ki so tudi poleti težki, kaj šele v mrazu, v snegu, s težkimi nahrbtniki. Eden od njih se imenuje po Welzenbachu. Sto metrov pod seboj so ugedali navezo, ki je plezala za njimi. Ne bodo sami! Kmalu za tem je prigrmel italijanski helikopter – »naša skrivnost je odkrita in bo razglašena«. Do večera niso dosegli vrha Aig. Noire, čakal jih je še hladnejši bivak. Po »walkie-talkie« so zvedeli, da jim bo lepo vreme še zvesto, vendar so opazili prva znamenja spremembe. 24. decembra so po več urah dosegli kip »Svete device« na vrhu Aig. Noire. Seigneura je stisnilo okrog srca: Tu je padel preteklo poletje prijatelj Dominique Mollaret, ki se je Peutereya lotil sam. Pri tretjem spustu so našli njegovo vrv. Bil je že mrak, ko so bili pri zadnjem spustu – izpulil se jim je varovalni klin, a k sreči je držal drugi, tako da ni prišlo do padca – zdaj jih je bilo šest, kajti za njimi sta prišla brata Squinobal, dobra fanta, ki sta prejšnjo zimo preplezala južno steno Matterhorna.

Stali so v strmih ozebniku, prostora za bivak ni bilo. Morali so do južne škrbine v les Dames Anglaises. To v temi ni bilo lahko, kajti imeli so le dve čelni svetilki, za prvega in zadnjega, vsi drugi so plezali »na pamet«. Imeli so srečo, noben kamen jih ni zadel, čeprav je kar naprej brnelo okoli njih.

a postajalo je čedalje bolj soparno. France je hudo trpel, pa tudi mene se je že lotevala utrujenost.

Po dolgem tavanju po tem nenavadnem, v kamen začaranem svetu sva spoznala, da sva krenila preveč v desno. Pred nama se je odprla globoka in široka poprečna zarezna s strmimi stenami na tej in na oni strani. Da bi se spustila po gladki steni v njeno dno in potem zlezla spet na drugi strani gor, ni bilo govora. Šla sva torej lep čas po njenem robu v levo, našla poličko, ki je držala v dol in prišla po njej v dno zarezne. Po njej sva hodila v smeri proti Lepemu Špičju toliko časa, da je bilo konec. Nato sva se obrnila spet naokrog v desno in kmalu sva bila med macesni prelepega naravnega parka Triglavskih jezer, že je bila tu tudi pot, ki teče s Hribaric. Kako veselo sva pozdravila prvo markacijo, to prijazno rdeče, planincu mežikajoče znamenje! Kakšno olajšanje, ko je bila tu kočja in prelepo jezerce ob njej z bistro vodo za Francetove uboge, razbolele noge!

Bila je nedelja zvečer in tako sva našla (kar se sicer poleti nikoli ne zgodi) kočjo na pol prazno. Imenitno sva prespala. Zjutraj sva odšla lenarit na tratice k jezeru, o čemer sanjajo vsi planinci na dolgih, vročih, napornih turah. Venomer sva se ozirala tja proti stezi, po kateri naj bi prišla s Komne Irena in njeni varovanci. In zdajci sva jih zagledala. Spredaj je šel tankonog mravljinec z velikanskim rdečim nahrbtnikom, za njim pa so v gosjem redu ubogljivo korakali planinci iz daljne dežele onstran Velike luže zelo mešane starosti (od 14 do 72 let). Pohitela sva jim naproti. Mravljinec je bil ob pogledu na roditelja očitno vzradoščen, vendar se ni predal čustvom, ampak je važno izjavil, da mora najprej razdeliti ležišča. Ko je bilo to opravljeno, smo se šele smeli seznaniti. Okoli naju se je zgrnila gruča in že se je v angleščini vsula hvala našemu dekletu, da sva kar strmela: kako dober vodnik je, kako skrbi zanje na turi in v kočah, kako jim celo pomaga nositi, jim obvezuje žulje, cvre zjutraj jajčka, da so hitreje postreženi itd. France je nekaj časa rahlo zbežan poslušal, potem pa se je obrnil k meni in šepnil: »Ti, takole hčer bi pa jaz kar rad imel!«

Ura je šla že na poldan, midva pa sva imela pred seboj še dolgo pot nazaj v Vrsnik. Poslovala sva se torej od vesele družčine, ki je navdušeno natepavala kupe makaro-

V škrbino so pritipali okoli osme ure, že tri ure je gora čemela v temi božičnega večera. Stali so na pomolu med dvema ledenikoma, med slavno Brenvo in grozljivim Frényem. Šele opolnoči so se pomirili, vendar spanca ni bilo od nikoder. »Le zakaj rinem pozimi sem gor?« se vprašuje Seigneur. Odgovor je na dlani: »Spričo tehnike in pripomočkov je poletni Peuterey postal prelahak. Če hočemo razvijati alpinizem, moramo posegati po težjih stvarih.«

Na spalnih vrečah se je nabral srež in led. Marcove noge so postajale brezčutne. Kaj bo jutri, ko bo treba še bolj hiteti, saj kaže na spremembo vremena.

In res, prišlo je, česar so se najbolj bali: sneg s hudim vetrom. Na umik ni bilo misliti, veljalo je napreči voljo do skrajnih mej.

Ob osmih zvečer so prišli na Aiguille Blanche, se povezali s prijatelji v dolini. Obljubili so, da bodo jutri krenili na Refuge Goûter in po normalni poti na Mt. Blanc. »Nog in rok nismo več čutili, vendar ostati tam bi pomenilo konec vsega. Po izpostavljenem grebenu smo v popolni temi sestopali brez svetilk z občutkom, da vsak hip uhajamo katastrofi,« pravi Seigneur. Spalne vreče so medtem postale ledene deske, v otrplih teših je bdela ena sama misel: Priti moramo na vrh.

26. decembra so morali prečiti Aiguille Blanche in sestopiti na Col de Peuterey, na kar so se takoj obrnili na vrh Grand Pilier d'Angle. Veter je vedno huje pritiskal, snežno strmino 50° so obremenjevali s 500 kg. Če bi zdrsnili, bi bilo po njih.

»Končno smo prišli na led. Ko sem stopil na vrh Mt. Blanc de Courmayeur, me je stresel mraz. Kakšna razlika, zdaj je nekaj ravnega sveta okoli nas, ne sami tisočmetrski prepadi. Za menoj so prihajali tovariši z obrazi, belimi kot marmor, nasršenimi s srežem in snegom. Konec je trde, veličastne avanture, nova zmaga je na seznamu naših tur. Kaj mraz, noč, utrujenost! Kaj vzpon na Mt. Blanc, tu nam je vse znano.« Spet smo na zemlji, pravi Seigneur, po sedmih dneh bivanja »v nebesih« – že skoraj onstran.

novega mesa in jo ubrala po poti, po kateri so bili oni prišli. Na Lopučnici sva morala v bohotnem ščavju kar dobro iskati sicer lepo markirano pot na Velika vrata. Prijetno je bilo hoditi po bujno zeleni dolinici in se vedno bolj dvigati v njen ozki vrat. Spet je bilo soparno in nenadoma sva se zavedela, da se oblaki nevarno gosté. »Prav kmalu bo treskalo,« je dejal Francè, ki se spozna na vreme v hribih kot malokdo. »Ko bi le že bila pri galerijah!« Jaz sem prvokrat hodila tod in nisem nič vedela o teh duplinah desno od poti. Pospešila sva korak, kolikor so Francetu dopuščale bolne noge. Debelo je že kapljalo, ko sva zagledala dupline. Skoraj stekla sva v največjo od njih, ki je imela lepo streho, in sedla v njeno dno. Tedaj je potegnil besen piš, da sva brž oblekla prav vse, kar sva imela s seboj. Stisnila sva se drug k drugemu in predstava se je začela. Kakor iz lože v gledališču sva zrla na oder bohinjkih gora, kjer so divje nevihte podile druga drugo zdaj v ta, zdaj v oni konec. Silni, razvejani bliski so švigali čez nebo, grmelo je, kakor da se vse podira okoli naju. Dve uri je neugnano hrumel divji balet elektrike, potem pa se je umiral v pohlevu dežek in kmalu je jenjal še ta.

Razgibavala sva otrple ude in jo po mokri stezi, z užitkom srkajoč tisti posebni vonj zemlje in rastlinja po poletnem dežju, ubrala naglo navzgor, kajti pot na Velika vrata se vleče. Naposled sva stala ob leseni tabli z napisom Triglavski narodni park. Pot navzdol pa je bila eno samo uživanje. Toliko lepega je videti z nje! Sprva čudovite preproge rododendrona, poživiljene s pisano paleto raznobarnih divjih visokogorskih cvetlic, obdobljene s temnozelenimi šopi rušja. Potem prelepi gaji svetlih macesnov vse do planine Za skalo. Nad njimi Kaluder in njegovo zeleno hrbitišče tja do Črnega vrha. Pod Črnim vrhom naš Vrsnik! Dan se je že nagibal, ko sva prišla na planino in mrak se je gostil v noč, ko sva stopila v Tonetovo domovanje ob bistri, ledeno mrzli Zjabcu. Preostalo pot do doma nama je skrajšal naš zvesti zeleni avto. Ljubeznivo, kakor zmeraj, naju je sprejela hišica v Vrsniku.

* * *

PREČENJE PIKA POBEDA

Znani sovjetski alpinist Anatolij Ovčnikov in Boris Garf sta v »La Montagne« 1973/3 popisala veličastno prečenje Pik Pobeda od Pik Sovjetskaja armija (7050) do Pik 6742 m, tako da so traverzanti zajeli vrh Vostok (7039 m), za tem Pik Pobeda (7435 m), Vaja Pšavela (6918 m) in nazadnje še Pik 6742. Prečenje je trajalo od 6. do 20. avgusta 1970. Vrh Zmage je drugi najvišji vrh v SZ, takoj za Pikom Komunizma, ki prebada pamirsko nebo s svojimi 7495 m. Pik Pobeda je najsevernejši sedemtisočak na zemlji. Najbrž je to vzrok ostrih klimatskih razmer, ki so podobne onim v Patagonskih Andih. Vreme se tu preobrača z neverjetno naglico. Brez prehoda se najlepše vreme spremeni v strašen viharjni metež. Fitz Roy v Patagoniji je nižji, Pik Pobeda ga za več kot 3000 m presega. Obiskovalcev se brani s polarnim mrazom in je zato med najbolj nevarnimi na svetu. Tehnično je videti lahek s svojimi dolgimi snežnimi pobočji brez vertikalnih ali previsnih pragov, kakršne ima južna stena Pik Komunizma. Vendar videz vara. Ta pobočja so polna pasti, saj pride do plazov tam, kjer bi človek ne pričakoval. V strminah je težava v tem, ker sneg in led nista homogena, to pa spet pomeni težave, ki jih v Pamiru ni.

Na Pobedo so prvi prišli leta 1938 Gutman, Sidorenko in Ivanov. Tedaj prave višine vrhu še niso izmerili. Šele leta 1942 so ugotovili, da je trojica odkrila mogočen sedemtisočak. Potem so nanj rinile naveze po vzhodnem in severnem grebenu, bilo je mnogo nesreč, katerih vzroke je bilo težko določiti. Samo dobro pripravljenim alpinistom je Pobeda pustila k sebi, najmanjši napaki ni prizanesla, vselej je postavila pred kandidate drakonske pogoje.

Leta 1970 so sovjetski alpinisti hoteli priti na njen vrh z vseh strani, ki leže v SZ. Gora je namreč na meji Kitajske, Kazakstana in Kirgizije. Alpinisti so prihajali iz Rusije in iz Daljnega Vzhoda, iz Urala in Kirgizije. Ljudmila Agranovskaja in Galina Rojalskaja sta hoteli opraviti prvi ženski vzpon. Vsi so se z vzponom na Pik Pobedo

Drugič je bilo pomladi, za prvomajske dni. Dan nas je našel že sredi poti na planino Za skalo. Nič kaj zgovorni nismo bili. France je tožil, da je ponoči slabo spal in da ga je želja po spanju pograbila šele proti jutru in ga tudi še sedaj ni hotela spustiti. Midva s Tonetom sva se predajala vsak svojim mislim. Meni so vstajale pred očmi podobe čudovitega pomladnega smučanja včerajšnjega dne na italijanskem Kaninu. Privkrat, odkar pomnim, nam ni bilo treba voziti zgolj po tisti ne posebno mikavni umetno narejeni progi, ampak smo lahko zarezovali smučine kjerkoli med macesni in bleščečimi se snežnimi kuclji. Zrnati sneg se je obdržal tja do popoldneva. Ali bo tudi danes tako? Dan je veliko obetal. Na nebu ni bilo oblaka in bilo je mrzaz kakor le malokdaj ob tem času. Kljub nahrbtnikom in smučem na rami smo bili oblečeni v puloverje in bunde.

Pogledovala sem v levo in desno po pomladanskem gozdu. Skozi gnijoče listje so se prerivali čvrsti, snežnobeli telohi, nežno modri jetrniki in druge prečudovite pomladne cvetlice. Ko smo se že malo dvignili in za trenutek postali na ovinku s klopco pod Zjabcu, je bila naša draga vršniška dolinica še vsa potopljena v polmrak in mrzaz. V ozadju pa je že nastavljal soncu hrbet zajetni Bavški Grintovec. Ozrla sem se v skale na levi. Pred leti sva bila splezala tja z Jurijem in nabrala čudovitih bohotnih jegličev s koreninicami in zemljo vred. Čez dve uri so že imeli svoje mesto na skalah zadaj za našo hišico. Novo domovanje jim je pogodu. Vsako pomlad nas osrečujejo s svojimi prelepimi cvetovi. Tudi sedaj je s skal kar migotalo rumenih zvezdic med sočnim zelenjem listov.

Skoraj nismo vedeli, kdaj je minila pot, ki smo jo prehodili morda že tridesetkrat, štiridesetkrat in jo poznamo do slednjega kamna in drevesa. Stali smo na planini Za skalo. Tu je bila snežna odeja že kar debela, čeprav ne strnjena. Sneg je imenitno držal. Zato smo čez strmine, ki drže tja pod Plaski Kuk (2019 m), smučali obdržali kar na ramah. Šele ko se je odprla pred nami belo sijoča Travniška dolina, smo jih natakneli in se začeli počasi vzpenjati po njej. France zadaj za nama je še zmeraj med hojo spal. Malo je prišel k sebi, ko smo se ustavili pri velikem bolvanu, in pokazal precejšnje zanimanje za malico. Brž ko smo nadaljevali pot, je spet zapadel v svoj dremež. Na desni je kipelo Čelo (2228 m), obel, ves s snegom pokrit vrh, s katerega

udeleževali alpinističnega šampionata SZ. L. 1970 je zmagal športni klub moskovskega tehničnega inštituta, njegova člana sta tudi Ovčnikov in Garf. Ekipa je sprva štela deset mož, kajti takšno skupino zahteva za takšno prečenje pravilnik šampionata. Preden ekipa naskoči sedemtisočak, mora imeti za seboj pettisočak z bivakom v višini 5000 m in vzpon na šesttisočak, brez bivaka – s takojšnjim povratkom. Moskovska ekipa je spotoma izgubila enega člana – odšel je v francoske Alpe. Pri aklimatizaciji je vodstvo pogledalo skozi prste, ekipo pa je skrbelo, kako bo s priznanjem vzpona na vrh, če ne bodo imeli polnega razporeda.

Pristop jim je olajšal helikopter. Bazo so postavili v višini 4200 m na ledeniku Dikij (Diviji) med vrhom Vaja Pšavela in 6742 m. Razdelili so se v dve ekipi, v prvi so bili Galkin, Dobrovoljski, Putrin, Bobrov in Maksimov, v drugi pa Ivanov, Mislovski, Glukov in Ovčnikov. 7. avgusta so štartali v slabih razmerah. Zapadel je nov sneg, silen veter je pometal Tienšan in rabili so tri dni, da so prišli na severni greben vrha 6742 m. Nato so gazili sneg do trebuha, zadeli na 500 m dolg skalnat odsek, ki je pomenil »pravo bitko«. Nato jih je zajel vihar, bivakirali so v snežni luknji, naslednji dan gazili in se plazili v metežu. Po dveh dneh se je vihar polegel za en dan, nato pa jih je spet mučil in to v najlažjem odseku, na katerem so plezali skalnato steno IV. stopnje v višini ca. 6500 m. Ledeni veter, ki jih je žgal v tej višini, je vse kaj drugega kot plezanje Grépona ali Peigne v slabem vremenu. V tej višini so dvakrat bivakirali na prostem, kajti luknje v sneg niso mogli skopati. 14. avgusta jih je obsijalo sonce na koti 6742 m, 2000 m nad bazo, osmi dan po odhodu. Sledile so manjše nezgode, pa tudi večja: Ovčnikov je obolel v višini 7000 m, na Vaja Pšavela je umrl alpinist iz Čeljabinska, vendar iz druge ekipe. Kljub vsemu so po treh dneh prišli na Pik Pobjeda. 20. avgusta so se po 14 dneh prečenja spet vsi zbrali v bazi. Ovčnikov sicer bolan, vendar cel.

smo se bili prejšnjo pomlad vriskaje zapodili v bajni smuki dol do planine. »Še bo treba nanj,« je sklenil Tonček.

Še zmeraj smo hodili močno oblečeni, čeprav se je vse kar kopalo v soncu. Pihal je ne premočan mrzel veter in polnil sinje ozračje z ledenimi drobci. Sončni žarki so ustvarili čudež, da je bil čisti zrak nenadoma poln utrinjajočih se in spet prikazujočih se iskrečih križev. Skoznje smo gledali v presejani bleščavi rhove na levi: Traviški rob (2135 m), Traviško škrbino (2099 m), Travnik (2153 m). Temu naproti se je dvignil Vršac (2236 m). Visoko ležeče sedelce med obema je bil naš prvi cilj. Zložna strmina se je zdaj spet močno vzravnala, tako da smo imeli kar nekaj dela, da smo jo zmogli. Ura je kazala že precej čez poldan, ko smo stali na sedlu. Malo nas je zaskrbelo. »Ga« bomo še imeli, pravi sneg namreč?

Zapeljali smo se v Konte pod Plaskim voglom. France se je v hipu prebudil. Obličja so nam zažarela. Če je kje poseben raj za turne smučarje, potem mora biti temu podoben. Sneg je bil tak, da si pomladi lepšega ne moreš pozeleti. Kar plavali smo čez malo sedlo pod Gladkim Laštom (2100 m), risali deviške zavoje po tej mesečevi, a s toplo sončno lučjo obsijani pokrajini in okoli Debelega Lašta (2012 m) zapeljali med macesne Zgornje Komne. Z grede na gredo, kjer sva bila poleti lezla s tolikimi težavami, smo kar padali. Sneg, da nikoli tega, obrnil si kjer in kakor si hotel. V bleščechi ledeni skrajnici so za nami ostajale zgovorne sivkaste sledi v snegu. Prav ponoreli smo vsak s svojim veleslalomom okrog bajnih macesnov viharnikov. France se je venomer zaklinjal, da je to doslej najlepša smuka njegovega dolgega gorniškega življenja. In še danes trdi tako. Uživaško smo zmanjšali hitrost, da bi dlje trajalo, a že se je prikazala – tokrat prezgodaj – kočja pri Jezerih. Kdo se nam je z belimi zobmi iz zagorelega obraza približkal nasproti? France Novak seveda. Koča je bila polna srečnih pripadnikov smuškega naroda, ki so bili prišli k Jezerom s Komne in čez Komarčjo. S ponosno zavestjo, da jo tako od daleč ni primahal sem pač nihče, smo zadovoljno sedli k mizi v kotu. Res nihče? Odprla so se vrata in vstopil je z obrazom El Grecovega mučenika Ciril Praček, vendar svež in čil. Odkod? Naravnost in v enem iz Mojstrane! Za njim je prišel v sobo planinec, ki je bil po vsej podobi ob dar govora. Nič čudnega! Hodil je pač za Pračkom. Tako je naš samovšečni rekord v hipu zbledel.

Najedli smo se in napili, potem pa sta šla Tone in France takoj na delo. Opravit sta hotela vrsto poskusov za reševanje izpod plazov z radijskim oddajnikom. Ljudje so z začudenjem opazovali, kako sta zakopavala globoko v sneg za palec velik oddajnik, potem pa preizkušala, iz kolikšne daljave ga je moč zaznati. Meni so bile vse te stvari že znane, zato sem si rajši privoščila počasen, lepote poln sprehod okoli zimskega jezera. Sonce se je že umikalo z njega na Tičarico. Postala sem na njegovem spodnjem koncu, da je rožnoprsta zarja, kot pravi Homer, prebarvala nebo. Ko je večerni čudež zbledel, sem se vrnila v kočjo. Ni treba povedati, da smo spali kot ubiti. Tudi France.

Jutro je bilo lepo, a France je takoj napovedal, da dan ne bo tako blesteč kakor prejšnji. Pozneje se je pokazalo, da je imel zopet enkrat prav. Sneg je bil hudo trd, ko smo peljali v Lopučnico. Srečali smo precej smučarjev, namenjenih v kočjo pri Jezerih. Le kam jih bodo dejali? Vsak si pač želi izkoristiti to sedaj, žal, tako redko priložnost, da je kočja odprta. Kosova konta je bila brž za nami, že smo zavili okrog Kala (2001 m) na Mala vrata (1855 m). Bilo je nebeško popotovanje treh samotnih smučarjev zdaj gor zdaj dol do sedla. Nebo se je zastrlo z meglicami, bilo je topleje kot prejšnji dan, sneg je odnehal. Vendar smo spet prišli še o pravem času na sedlo, da smo »ga« le še ujeli za prekrasno strmo smuko v Dol za Bajarjem. Ko smo vsi žareči pristali v pravljичno lepih macesnovih gajih nad planino, je France spet obudil spomin na svoje nenavadno uživanje prejšnje pomladi. Ni se mu dalo iti z nami na Čelo in je ostal v silno toplem aprilskem dnevu rajši med temi macesni. Vedoč, da nas še zlepa ne bo in da tudi koga drugega ne bo sem gor, se je lepo sčel do golega, se povaljal v snegu, potem pa se predal božajočemu soncu. In kaj

je doživel? Ob enajstih dopoldne mu je zapel rušavec nič manj lepo kot takrat, kadar ga hodi poslušat ob dveh zjutraj. Nemara se je spozabil od presenečenja ob pogledu nanj!

Na planini smo radi ali neradi morali sneti smuči. Sedli smo med cvetje, družno pojedli zadnje ostanke jedalnice in – kdo bi nam zameril – pri tem močno mislili na pivo, ki nas je čakalo doma. Najbrž smo se zato tako neučakano zapodili navzdol po grdi, slabo vzdrževani poti.

Mnoge ture so mi še danes po dolgih letih čvrsta resničnost. Za to pa se mi zdi, da sem jo presanjala. Taka in tako lepa se najbrž ne more več ponoviti.

Popravek: V PV 1974, str. 111 za tretjim odstavkom so bili pomotoma izpuščeni štirje spodaj natisnjeni odstavki. Prosimo, popravite in oprostite.

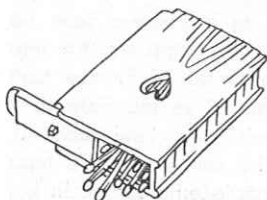
Op. uredništva

Sivina je pobegnila, kot da je nikoli ni bilo. Tudi iz mojega srca. Nemara ima pa le prav moj zdravnik, ki zaupa v svoje delo in mojo trdoživost? Bom morda le »shodila«, preden pade sneg? »Hoditi« za mene ne pomeni stopati po ljubljanskih ulicah ali po tivolskih ravnih poteh. Hoditi pomeni iti v hribe. Vem, ni govora o turah. Ampak povzpeti se z lastnimi močmi kakih tri sto metrov na vrh, ki bo radodaren s pogledi v stene, na vršace? In že je tu hrepenenje, veliko, upov polno pričakovanje.

Čemu naj velja moje prvo, pobožno romanje? Že vem. Prav v to smer že ves čas gledam z našega balkona. Gori, ki nam jo je sedaj tako zelo približala cesta, da si jo upa poželeli celo takle invalid. Gori, ki je prva v tej sosesčini pomladi kopna, ki zadnja obdrži pozno jesensko ali zgodnjo zimsko odejo: Čistemu vrhu. Kolikokrat sem že bila na njem? Težko reči. Vsako leto najmanj dvakrat. V pomladnem snegu, v poletni pripeki in nalivih, v jesenskem žaru njenih macesnov. In nikoli se ga ne naveličam.

Zamaknem se v vesele sanje. Neke novembrske nedelje bomo šli. Avto bomo pustili pri bukvi-liri in jo ubrali po gozdu navkreber. Včasih je bilo tu prav težko najti drobno stezo v gosto zaraslem bukovem gozdu. Zdaj so ga preredčili tako, stezo pa z vlačanjem debel ogolili, da jo najde vsak otrok. Tista strma, čeprav kratka steza, bo trd oreh za mojo nogo.

Potem pa se bo odprla preljuba planina v Plazeh. Kot ponavadi se bo kopala v soncu in barvah. Dobrotna jesen, prihrani do skrajnih mej rdeče blazinice borovničevja, motno rumene šope košatih trav, tu in tam zlat javorov list, predvsem pa oranžno že v rjavo prehajajočo lepoto macesnov, teh mojih najljubših dreves! Tisti srečni dan bom hodila počasi, uživaško. Ustavljala se bom, božala z rokami in očmi. Zrla bom v modrikaste, senčne stene Lepega špičja in njegovih sosedov, z zadoščanjem do podrobnosti obnovila v mislih plezanje čeznjo, ko sva šla s Francetom tod na Sedmera jezera, tam čez Vrh Labrje.

OVČJE PLANINE V POREČJU ZGORNJE SOČE 1793

NAŠKO KRIŽNAR

(Ob razstavi v Tolminu)

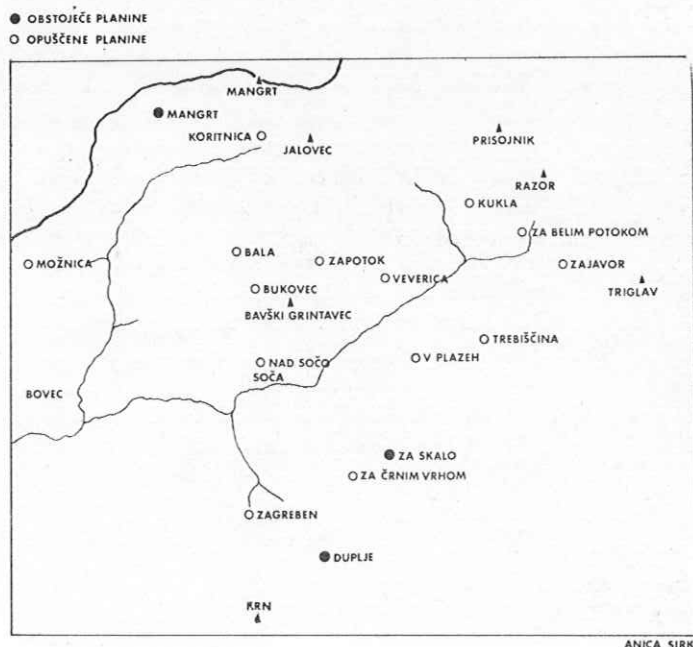
oriški muzej je sredi novembra lanskega leta postavil v Tolminu etnološko razstavo z naslovom: Ovčje planine v porečju zgornje Soče 1973.* Razstava je plod enomesečne terenske akcije, ki je imela v prvi fazi namen dokumentirati **trenutno stanje** planinskega ovčarstva na obravnavanem področju. Kompleksno sestavljen vprašalnik je skušal na podlagi literature o Trenti in o gojitvi drobnice na tem področju zajeti vsa poglavja ovčjega planšarstva kot etnološkega predmeta. Zbrano gradivo je samo narekovalo razstavnemu konceptu. Kot smo lahko pričakovali, so bili predmeti snovne kulture najbolj hvaleženi razstavnemu eksponatu. Razstavo sestavlja 77 predmetov pastirske kulture in 43 slikovnih panojev s skupno površino 27 m².

Vsebinsko je razstava razdeljena na poglavja.

Prvo poglavje nam za uvod predstavi širše okolje obravnavanih planin.** Razvidimo lego planin glede na nekdanje pastirske in sedanje »planinske« potje. Poučimo se o velikosti in legi pašnih območij Trente, Soče, Koritnice, Bavšice in njihovih planin: Zapotoka, Kukle, Veverice, Za belim potokom, Za črnim vrhom, Nad Sočo, Dupelj, Zagrebena, Bukovca, Bale, Možnice, Koritnice in Mangrta. Sledi shematična predstavitev posameznih planin s prikazom vseh planinskih objektov razdeljenih po namenu. Spoznamo medsebojno lego muže, sirarnice, kleti, hudrta, stana, vodnih zajetij in primerjamo funkcionalno ureditev vseh 17 obravnavanih planin. Iz razstavnega gradiva je razvidno, koliko planin je bilo opuščenih v razdobju od začetka stoletja do danes in kakšna je frekvenca opuščanja. Od začetka stoletja do leta 1942 je bilo

* Ista razstava je bila aprila 1974 na ogledu v gradu Kromberk pri Novi Gorici.

** Glej skico.

opuščenih 5 planin, v letih od 1947 do 1970 pa 10 planin. Opuščene planine lahko razdelimo v 3 skupine:

1. Pred kratkim opuščene planine z ohranjenimi stavbnimi objekti na njih ali z razrušenimi objekti.
2. Planine – predhodnice, davno opuščene z namenom, da se planinski objekti preselijo na drugo mesto (navadno niže, proti dolini). Mesto take opuščene planine se imenuje »staro utro«.
3. Planine, o katerih nam priča spomin starih prebivalcev, na terenu pa zgolj ostanki razvalin ali ledinsko ime (npr. »Na utrci« v Zadnjici).

Prvo skupino sestavlja 12 planin, od teh je kar 6 dobro ohranjenih stavb. Na štirih opuščeni planinah stojijo danes lovske kočice, ki so v prostorih planinskega objekta (Zapotok) ali pa so zgrajene iz materiala razpadle planinske stavbe (Nad Sočo, Za grebenom). Vzrokov za opuščanje planin je veliko. Med drugimi so največkrat

Opozorilo in prepoved

Štirje imajo stanišča na vsaki planini
tri mesece pravico rabe uživati
torej tudi Anton Štolar na vsaki
planini, kar tako zato podpisani
posvetnik iste planine dveh milih
naravnih, da za časa planinčanja
od 24. junija do 24. septembra vsa
kega leta ne sme nobeden, tudi
dva milih ne, več od te te planine
uživati kakor, kar s svojo živino
pajzave. Trave pa ne sme brez stanišča
Kovega dovoljenja nobeden, pred 24.
septembrom zidati in to zato, ker se ta
planina uživa tudi en mesec poprej,
to je od 24. maja. Viničarji pridajo
stanišča, da se mu pustijo, in se nobeden
ne dotakne trav, tudi se lečen ketec
na konju, ven pri jati na krogih na
kivice in podobno in m. in m. in m. in m.
ni prav, naj pa od družbe odstopi.
Ker bo temu nasproti dolat bo uboga
in se mu bo porota trav ali si se
mila, in to zato, ker se ne pustijo
pasa za merno dneve.
V Trenti dne 24. junija 1890.
Anton Štolar
Lajta izjava Ant. Štolara
opuščene planine

»Komur ni prav
naj pa od
družbe odstopi,«
pravi tale
dokument
»planinčanja«
iz l. 1890

Občinski urad

v

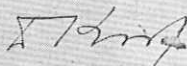
Trenti.

Julijska krajina, Italija.

Z ministerialnim odlokom je bil ustanovljen na teritoriju planine Lepučnica, doline Sedmih jezer pod Triglavom in doline nad Komarčo planinski varstveni park. Naslov se opozarja, da bodo vsaka žival, odisi, ovce, koza ali ovca, ki se bo dobila v varstvenem parku, zaplenjena. Meja parka napram Vam je državna meja.

Odsek za varstvo prirode in prirodnih spomenikov.

V Ljubljani, dne 12. Julija, 1924.

tč.predsednik.

Mejo varstvenega parka in državno mejo Trenterji in Sočanje z eno besedo imenujejo "konfin". Ena in druga sta zapirali njihovim čredam tropom najlepše pašne površine na Komni in v okoličji Triglava. "Konfin" je v veliki meri zmanjšal možnosti za razvoj planinskega ovčarstva.

50 let star dokument našega varstva prirode

omenjeni: prepoved kozje paše, migracijski procesi na Bovškem, neekonomičnost planinskega sirarstva in z vsem skupaj povezan odpor mladih do težkega dela na planini. Veliko vlogo pri opuščanju planinskega ovčarstva je imelo nerazumevanje oblasti v povojnem obdobju za stare pašne sisteme in neprilagodljivost kmečkih gospodarjev novim razmeram. Zato so propadle tudi planine s čisto na novo zgrajenimi planinskimi sirarnicami (V plazeh, Koritnica, Bala). Značilno je prehodno opuščanje nekaterih planin v preteklosti. Veverica se leta 1928 preseli na sedanje »utro«. Do leta 1932 na njej ne pasejo, leta 1932 pa spet, vendar zadnjikrat. Drugo skupino sestavljajo planine – predhodnice petih opuščenih in treh živih planin. Mesta starih planin domačini različno imenujejo: Pri gornjem stanu (Mangrt), Na

Sirarnica na opuščeni planini v Plazeh (1540 m) 11. 7. 1973 Foto Naško Križnar

starem utru (Za skalo), Staro utro (Bala), Stara planina (Možnica), Italjanska koča (Zapotok), Pri Koroščevi bajti (Trebiščina). Vse stare planine so bile na višjih mestih kot nove. Stara planina Za skalo je nad 1700 m visoko.

V tretjo skupino štejemo dve stari planini: Za belim potokom in Kuklo.

Na razstavnih panojih je nekaterim sodobnim situacijam planin pridružen povečan del mape katastra iz leta 1812, ki ima nekatere starejše planine včrtane, od drugih pa pozna vsaj njihov širši sektor (pašno območje).

Drugo poglavje nam s fotografijami približa posamezne planinske objekte (poti, hrame, hudsre, stanove) z detajli in gradbene načrte treh živih planin. Leta 1973 šteje planina Za skalo 192 mlečnih ovc (17 gospodarjev), Duplje 350 ovc (35 gospodarjev) in Mangrt 250 ovc (23 gospodarjev). »Kompanija« Za skalo je zbrana iz vasi: Pod skalo, Na skali, Vrsnik, Soča, Trenta. Kompanija Mangrt iz vasi: Log, Kal–Koritnica, Plužna, Strmec, Bavšica, Čezsoča, Možnica, Ravni Laz, Bovec. Kompanija Duplje iz vasi: Soča, Lepena, Na skali, Vrsnik, Lemovje, Trenta.

Danes so žive planine zasedene daleč pod svojimi zmogljivostmi (lahko bi »nesle« več živine). Gospodarji ne gledajo več tako natančno, od kod pride kdo v njihovo kompanijo. Paše je dovolj. Zato je skoraj pozabljen sistem »naf«, ki je v preteklosti določal, kolikšen trop sme gospodar prignati na planino. Kdor ni imel deleža pri lastništvu planine, ni smel v kompanijo. Zato so imeli nekateri gospodarji deleže na več različnih planinah enega območja.

Tretje poglavje sestavljajo predmeti snovne kulture, ki ustrezno postavljeni ponazarjajo vzorec notranjosti ovčje planine s prikazom delovnih postopkov pri izdelavi sira. Posebno poglavje tvori kartografski in slikovni prikaz prestaj – specifične oblike ovčjega pašništva v porečju zgornje Soče.

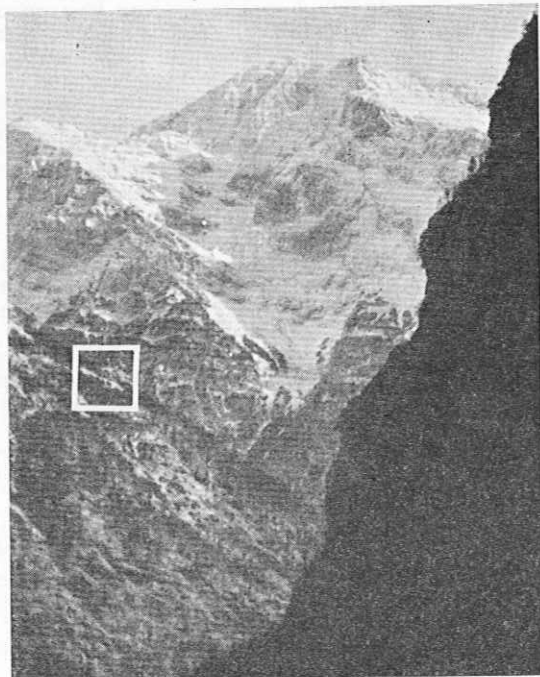
Pogled v bodočnost trentarskega in soškega področja predstavlja slikovni panó s kartografskim prikazom predvidenih rezervatov naravnih in kulturnih spomenikov za leto 2000, kot jih predvideva daljnosežni Koordinacijski regionalni prostorski načrt gornjega Jadrana. V mejah teh rezervatov vidimo pašna območja in stavbne objekte mnogih opuščeni planin. Ob etnoloških problemih se odpira kopica vprašanj tudi strokovnjakom z drugih področij. Večini obiskovalcev je razstava izzvenela kot velik

vprašaj: Kaj bo pa sedaj s planinami? Tolmincem in Bovčanom, ki so rasli sredi razvite planšarske kulture, je razumljiv nostalgichen prizvok tega vprašanja. Toda ali samo njim? Planine na obravnavanih področjih z vsemi stavbnimi objekti na njih so že dolgo sestavni del kulturne krajine. Nekako so nepogrešljive obiskovalcu teh krajev, stopile so se s pojmom Trente, Soče, Loga pod Mangrtom. Kakšen bo naš odnos do njih sedaj, ko postajajo gospodarsko nefunkcionalne? Poznamo več odgovorov. Eden od njih se glasi: Če so na planine pozabili tisti, ki so jih ustvarili, potem jih skušamo ohraniti mi, ki se zavedamo, kako nepogrešljive so planine v celotni podobi naših gorskih pokrajin in naše nacionalne kulture.

In drugi: Če bodo na planine kot sestavni del dolinskega ovčarstva pozabili tisti, ki so sami v več generacijah ustvarjali kulturno krajino na višinah okoli 1500 m, kdo ima potem še pravico, da skuša ohranjati (in v čigavem imenu?) krajino nedotaknjeno, čeprav brez njenih nosilcev, tako rekoč samo njen videz.

Prvi odgovor je pravzaprav danes splošno načelo spomeniškega varstva in njegove prakse: čuvanja spomenikov na terenu. Drugi odgovor pa implicira še nepreverjen odnos do kulturno-zgodovinskih sprememb, ki pomembnosti teh dogajanj ničesar ne jemlje. Namesto da bi varoval **formo** neke kulturne ostaline, uvaja brez vsake nostalgije zavestno pristajanje na stalne spremembe in tudi na izginjanje. Verjamem, da je takšna miselnost možna šele takrat, ko poznamo in razumemo odgovor na vprašanje: zakaj neka prevladujoča kultura (v Trenti je bila to ovčereja še v obdobju med obema vojnama) z vsemi svojimi elementi v zgodovinskem razvoju doživlja spremembe, ki jo tirajo sčasoma v njen konec (prav to se trenutno dogaja z ovčjim planinjenjem), dokler ne ostanejo le še tisti kulturni elementi, ki spremembam (koncu) ne morejo dovolj gibčno slediti. To se dogaja zlasti s snovnim delom ljudske kulture (stavbe) in z nekaterimi gospodarskimi načini.

Nikomur, ki ob bogatem pastirskem izročilu zgornjega Posočja vprašuje, kaj bo pa sedaj s planinami, razstava žal ne daje pravega odgovora. Edino, kar tedaj lahko storimo, je to, da pomagamo zgraditi kompleksno podobo ovčjega in kozjega pašništva (od začetkov do danes) in to **podobo** s sodobnimi dokumentacijskimi sredstvi ohranimo.

Strmine Ozebnika, utro planine Zajavor
(1479 m) v pobočju Pihavca in Triglav v
ozadju

7. 11. 1973

Foto Naško Križnar

OPREMA ODPRAVE NA MAKALU

MATIJA MALEZIC

Poleg številnih drugih stvari igra pri odpravah v visoke gore pomembno vlogo tudi oprema. Še tako dobra oprema seveda ni dovolj za uspeh odprave. Vendar pa je slaba ali neprimerna oprema lahko vzrok neuspeha.

To, da je samo najboljše za Himalajo dovolj dobro, sicer drži, vendar je pri tem nekaj ovir. Naj naštejem samo dve: najboljšega še ni ali pa je predrago. Jih je pa še precej. Premagujejo se te ovire na različne načine. Še najboljše gre s časom, z denarjem in z iznajdljivostjo. Če je manj časa na razpolago, je treba primakniti več denarja in bolj napeti možgane. Če pa je časa dovolj, lahko z denarjem počakamo in delamo načrte, kako bi ga dobili. Ko potem časa naenkrat zmanjka, moramo primakniti veliko denarja in na vse kriplje napenjati možgane. Če nam pri tem sreča ne obrne hrbta, gremo na pot kolikor toliko opremljeni. Ne are pa, da bi se z alpinistično srečo šalili.

Časa za priprave smo imeli dobro leto. Več kot dovolj je to. V miru bomo lahko razmislili o problemih, ki nas tarejo. Tako smo mislili in tudi delali. Ker smo po naravi bolj dvomljivci in ne zaupamo slepo vsaki tuji zamisli, smo sklenili marsikak kos opreme razviti po lastnih zamislih. Mislim, da smo ravnali prav. Sicer pa je to pokazala tudi praksa. K takemu ravnanju nas je sililo marsikaj: od slabih izkušenj s tujo opremo pa do upanja, da bomo s tem prihranili precej denarja. In pa: mar ni ponižujoče slišati in celo brati, da naj se nikar ne trudimo z uvajanjem novotarij.

ŠOTORI – Na pot smo šli tokrat s povsem novimi in narejenimi po naših zamislih. Za dostopni marš in za bazno taborišče smo uporabljali večje kupolaste oblike. Tloris tega šotora je pravokotnik s stranicama 2 in 2,5 m. Nad diagonalama se bočita dva loka, na katera je obešena kupola šotora. Loka sta iz napetih 8 mm debelih palic iz poliestra in steklenih vlaken. Palice se sestavljajo s cevastimi končniki. Ogrodje je zunaj in poteka skozi rokavce, ki so prišiti vzdolž diagonalnih šivov. Šotor je tako mogoče postaviti, ne da bi bilo treba zlesti vanj ali ga odpirati, kar pride prav pri postavljanju v slabem vremenu. Vse delo je mogoče opraviti v rokavicah. Stene šotora so dvojne, vhod pa se zapira z nylonsko zadrgo. Zunanje stene in dno so izdelane iz izredno lahke in dovolj močne nylonske tkanine, ki jo sicer uporabljajo za izdelavo balonastih jader pri jadnicah. Ta material smo morali uvoziti iz Italije. Poseben mrežasti način tkanja ustavlja nadaljnje trganje tudi potem, ko je blago že načeto. Te materiale z oznako rip-stop (ime govori za kvaliteto) v zadnjem času za šotore vse bolj uporabljajo, potem ko so se dobro obnesli za jadra, padala in še kje. Celo eden izmed naših šerp je skakal po baznem taborišču v odloženi pižami iz nylona »rip-stop«. Kdo ve, na kateri odpravi jo je dobil.

Dno in tri stene šotora so iz nepredušno impregnirane tkanine (vsaj spočetka je bila taka), zadnja stena pa je zaradi zračenja le za vodo neprepustna. Šive smo zavarovali s sintetičnim trakom, ki nam ga je poklonila tovarna Trak iz Mengša. Notranji šotor mora biti iz naravnega materiala, ki vpija vlago. V nasprotnem primeru se na stropu in stenah nabere od izdihanega zraka preveč ivja (ivnika, srhline), ki se zaradi gladkih sten potem osipa v notranjost šotora. Še bolj neprijetno pa je, če ga zjutraj prične tajati sonce, da v šotoru dežuje. Mi smo se odločili za svilo, ki je dovolj lahka, obenem pa gosta, da dobro zadržuje izolacijsko plast zraka med obema stenama šotora. Svilo smo po zelo znižani ceni dobili pri podjetju Tkanina.

Vhod na zunanjem šotoru je pravokoten. Z dvema dolgima zadrgama (340 in 180 cm) je mogoče odpreti skoraj vso prednjo steno in jo napeti na dve palici kot napušček (nebo). Notranji šotor pa se odpira po sredini in spodaj s tremi zadrgami (180 in 95 cm). Šotor je prostoren, v njem je prostora za troje ljudi, za silo pa se lahko v njem stisne tudi četvorica. V bazi sta v njem spala dva sahaba z vso svojo kramo in udobno jima je bilo. V sredi šotora se da za silo celo stati, kar pride prav pri oblačenju. Pritrdimo ga s klini pri dnu, z vrvicami pa na vogalih in na sredi treh sten. Zanke na vogalih pravokotnega zunanjšega vhoda uporabimo, če ga hočemo

Popravek k članku »Najvišji dnevi«

Drugi stavek zadnjega odstavka PV 1974/4, 177 bi se moral glasiti: »V čudovitem granitu gre z mnogo sojenja in v razkoraku kar prosto.«

Na koncu predzadnjega odstavka PV 1974/4 178 je prvotno pisalo: »Medtem teče po radiu pogovor: ...« Sledil je dve in pol tipkani strani dolg zapis radijskega pogovora z mangetofonskega traku. Pogovor je teknel med bazo (Jerin, Pirc), tretjim taborom, kjer sta med sestopanjem takrat bila Kunaver in Cedilnik, ter med drugim taborom, kjer sta počivala Štupnik in Belak, potem ko sta iz trojke transportirala navzdol osemnajst kisikovih bomb. Pogovor, ki objektivno prikazuje stanje na gori, sem prvič slišal šele v Ljubljani.

napeti kot napušč. Omenil bi še majhno neprijetnost. Nosilci iz steklenih vlaken, ki napenjajo šotor, obenem tudi raztegujejo šive v tanki tkanini. Šotori so v monsunknem dežju in v mokrem snegu puščali. Verjetno bi se temu izognili z drugačnimi in tanjšimi šivi.

Medtem ko morajo biti bazni šotori predvsem udobni, veljajo za višinske druge zahteve. Šotori, ki naj bi jih postavljali v višinah in na izpostavljenih mestih, morajo biti čim lažji in čim močnejši, da jih ni pretežno prenašati v nahrbtniku in da se lahko upirajo hudim sunkom vetra in obremenitvam zaradi snega. Seveda gre prvo vedno na račun drugega in je treba najti primerno srednjo pot. Od oblike šotora je odvisno, ali ga bomo sploh lahko postavili v zahtevnejšem terenu. Strme snežne vesine navadno ne dopuščajo, da bi bila vanje izkopana polica preveč široka. Ali je sneg sam preplitev ali pa se v globini spremeni v pravi led. Po dolžini pa navadno ni kakih posebnih omejitev. Oblika šotora mora tudi biti dovolj aerodinamična, da ga sunki vetra ne raztrgajo ali vržejo v globino.

Vse to kar samo terja nizek in dolg šotor polkrožne oblike, kakršni so tudi nekateri bivaki v naših gorah. Ta oblika omogoča, da je vsa notranjost po širini dobro izkoriščena in se ni treba stiskati samo na sredini, obenem pa šotor ni previsok. Tudi veter se vanj manj upira kot v stranice klasičnega šotora. Stranski ploskvi sta v spodnjem delu praktično navpični, tako da se sneg na njih ne more nabirati v takšni meri kot pri navadnih šotorih.

Naš višinski šotor ima obliko polovice valja, ki ga na obeh koncih zaključujeta dve trapezasti apsidi. Dolžina valja je 210 cm, apsidi pa merita vsaka po 60 cm. Širok je 160 cm, visok 100 cm. Notranji šotor nima apsidi in je prišit na zunanje s 5 cm dolgimi trakci. Med obema stenama je tako 5 cm debela zaščitna plast zraka. Zadnja apsida je za skladišče opreme, v prednji, na kateri je tudi vhod, pa kuhamo. Šotor napenjajo trije prečni loki iz palic iz steklenih vlaken premera 6 mm. Lok sestavljajo štiri palice s pomočjo kovinskih cevk. Šotor pritrđimo s klini pri dnu in z vrvicami na sredi vsakega loka. Poleg tega imajo višinski in bazni šotori vzdolž spodnjega roba prišit 15 cm širok pas iz blaga. Nanj lahko naložimo sneg, led ali kamne, da bi veter ne vdiral pod šotor. Za postavljanje v snegu smo tudi razvili poseben klin, ki deluje podobno kot snežno sidro, lahko pa ga tudi uporabimo kot navaden šotorski klin. Ker pa smo te kline izdelovali sami, jih žal ni bilo dovolj niti za višinske šotore in smo bili prisiljeni uporabljati v snegu skoraj neuporabne navadne kline.

Za bazne in višinske šotore smo uporabili zunaj izredno lahki italijanski nylon »rip-stop« (70 g/m²), znotraj pa naravno svilo kitajskega izvora. (Tako si se v šotoru lahko šel Marka Pola.) Omenjena kobinacija je bila zelo uspešna. V primerjavi s francoskimi šotori, ki smo jih imeli pred tremi leti na Anapurnah, je bilo tokrat v notranjosti precej manj ivja kljub mnogo hušjim vremenskim razmeram. Vhoda zunanega in notranjega šotora se zapirata z zadržkami. Skoraj pri vseh šotorih se vhodna apsida, ki je okrog in okrog pritrjena na šotor z zadržko, lahko snema, namesto nje pa lahko vstavimo med dva šotora meter širok pas blaga. Tako dobimo dolg sestavljeni šotor, ki zadošča za ves tabor. V snežnih vesinah se večinoma tak dolg rov lahko postavi. Kdor se je že kdaj stikal v majhnem šotorčku ob rohnenju vetra kje visoko v gorah, ve, koliko je to vredno. V mrazu in samoti družba tovarišev lahko krepko »ogreje« ozračje. Pridobimo pa tudi velik vmesni prostor za kuhanje, skladišče, obuvanje in še kaj. Dvigljivi vhod je v lepem vremenu lahko napušček. Šest ljudi se lahko v takem sestavljenem šotoru stegne ob vsej svoji opremi, zalogi goriva in hrani na dolgo časa. Sam po štirinajst dnevnem nepretrganem bivanju v njem še nisem občutil nikake utujenosti.

Pri zadnjih dosedanjih odpravah smo uporabljali francoske šotore znamke Moncler. Ker drugih tujih šotorov ne poznamo, primerjajmo našega s temi. Pri enaki zunanji širini je naš znotraj širok 150 cm, Moncler pa 120. Slednji je zunaj 5 cm višji, znotraj pa sta oba enaka. Naš šotor je 20 cm daljši, prostornini notranjega šotora pa sta si v razmerju 2,58 m³ : 1,23 m³ v korist našega. Moncler tehta skupaj z ogradjem in klini 5,95 kg, naš pa 3,75 kg.

Vendar pa tudi brez napak ni šlo. Mimogrede naj omenim, da vse zadržke niso bile brezhibne. Parkrat se je kaka podrla zaradi slabo izdelanih končnikov. Tudi nekaj drsnikov se je polomilo zaradi premehkkega materiala, iz katerega so izdelani. K sreči se je vse dalo takoj popraviti, vendar bi bilo v bodoče treba izbrati zares dobre zadržke. Vsak drug način zapiranja šotorov je nepraktičen in včasih tudi neuporaben. Druga majhna napaka pa je bila usodnejša. Medtem ko so nam šotore sešili v tovarni Induplati, smo morali ogradjje narediti sami. Poliesterke palice s steklenimi vlakni smo dobili v tovarni Svit v Kamniku. Treba jih je bilo razrezati na točno dolžino in narediti končnike za spajanje. Ker se je odhod odprave že naglo bližal, nismo dosti premišljali in smo za slednje porabili to, kar se je dobilo na tržišču. Za sklepe med ogradjji baznih šotorov smo tako uporabili medeninaste cevke, za višinske šotore pa aluminijaste. Pri baznih šotorih ni bilo težav, zato pa so bile tem večje pri višinskih. Njihova ogradjje je bilo iz tanjših palic, šotori pa izpostavljeni silnim

vetrovom, ki so v sunkih krepko presejali 100 km/h. Krhki aluminij ni vzdržal vibracij in se je lomil. Polomljeni loki so med plahutanjem šotora popadali iz rokavcev in štrleli v globino. Podrti šotori so v vetru plahutali in se sčasoma pričeli trgati, če jih nismo postavili nazaj. Opuščen šotor v taboru 3 je tako v dveh tednih brez sledu izginil.

Ko smo se odločili za nosilce iz steklenih vlaken, nas je pri tem vodila misel, da bodo šotori vedno lepo napeti in se na njih ne bo nabiral sneg. Če pa bi šotore že povsem zasnežilo, ko ljudi ne bi bilo v njih, bi se loki upognili in se šotor ne bi strgal. Vendar so se aluminijaste cevke vedno lomile. Mislili smo tudi, da se bodo šotori vetru vdajali in bodo tako manj obremenjeni. Ker pa so s tem izgubljali aerodinamično obliko, smo se uračunali. Pri odločitvi je v znatni meri prispevalo tudi to, da so se kmalu potem, ko so bili načrti za naše šotore gotovi, pojavili na tujem trgu podobni. Tudi tisti so imeli nosilce iz steklenih vlaken.

Mislim, da bi se togi nosilci iz aluminija bolje obnesli, pa še lažji bi bili. Treba bi bilo poskusiti. Angleži so za svoj vzpon preko južne stene Anapurne razvili šotor pravokotne škatlaste oblike, ki je imel togo ogrodje. Podobnega so leto nato v razu Makaluja uporabili Francozi (imel je še dodatno apsido). Menim, da je polkrožna oblika primernejša. Nima neizkoriščenih kotov. Na njej se ne nabira sneg in veter se vanjo manj upira. Zato je lahko šotor izdelan iz lažjega materiala. Angleški šotor je približno štirikrat, francoski pa dvakrat težji od našega.

LEŽIŠČA – Tako kot šotore smo uporabljali tudi dvoje vrst. Med dostopom so se dobro obnesle platnene italijanske postelje. Večinoma so jih sicer uporabljali šerpe, ker se jih nam ni ljubilo postavljati. V vlagi in blatu je postelja primernejša od ležalne blazine iz gumijsa. Pri ceni in teži pa ni bistvenih razlik. Postelje, ki smo jih imeli, so bile najenostavnejše, kar jih je bilo možno dobiti. Platno je razpeto med dvema stranicama iz kovinskih cevi, ti pa razpenjajo tri jeklene vzmeti, ki nam rabijo obenem kot noge. V baznem taborišču smo posteljam dodali še blazino iz 3 cm debele moltoprenske pene obložene z blagom. Blazine so se med potjo v monsunskih nalivih sicer neusmiljeno napile vode, ko pa so se posušile, so bile tople in mehke obenem. Z ležišči v bazi smo bili vsi zadovoljni.

V višinskih šotorih smo uporabljali že preizkušene stiroporske harmonike. Po dve sta bili skrojene tako, da sta pokrili vse dno višinskega šotora. Za razliko od dosedanjih ležišč smo dali stiroporske plošče najprej zvaljati na nekaj tanjšo debelino. S tem smo zmanjšali krhkost tega materiala. Plošče postanejo upogljivjewe in se manj drobje. Izolacijska sposobnost pri tem ne trpi. Mislim, da trenutno ni na razpolago primernejšega materiala za višinska ležišča. V tujini sicer uporabljajo namesto stiropora ležišča ali boljše preproge iz 1 cm debele pene z zaprtimi celicami. So vzdržljivejša, vendar trša, težja in dražja.

SPALNE VREČE – S tujimi (Moncler, Schuster) smo imeli slabe izkušnje. Za jesen v Hima laji so odločno prehladne, 750 do 1000 g puha ni dovolj. Poleg tega so tesne, imajo kratko zadrgo na vrodu ali pa so celo brez nje. Zato smo se odločili napraviti spalne vreče doma. Odlično – kot vedno – jih je izdelala Mara Trnovčeva. Vreča je mumijaste oblike in zelo prostorna. Široka je 80 cm, imeli pa smo tri različne dolžine: 195 cm za šerpe, 200 cm za manjše in 205 cm za večje sahabe. Vrečo zapira 180 cm dolga zadruga v bočnem šivu. Zato se nam ni bilo treba naporno plaziti v vrečo. Pri obilni obleki, majhnem prostoru in pomanjkanju kisika pomeni tako plazenje že precejšnjo težavo. Vrečo je bilo treba le odgrniti in se zavaliti vanjo. Z vrstico v robu je mogoče zgornjo blazino potegniti skupaj kot kapuco. V vreči je 1,5 kg puha, narejena je iz domačega nylona in tehta 2,25 kg. Notranjost je iz neimpregniranega materiala, zunanje stene pa so impregnirane. Material je pretežak in na mrazu postane trd. Z boljšim bi morda zmanjšali precejšnjo težo.

PONJAVE – Ponovno so se izkazale kot zelo uporabne. S seboj smo imeli štiri nove iz domačega nylona in ostanke dveh starih iz šotorskega platna. Ponjava je kvadratne oblike s stranicami 5,5 m. Robove in šive smo zaščitili s trakom. Na vogalih in vzdolž stranic ima prišite zanke iz trakov za privezovanje in napenjanje. Uporabna je za pokrivanje opreme, na dostopu je pod njo kuhinja, zavetje nosačem, pa tudi sami smo precej noči prespali pod njo. V bazi smo s ponjavami napravili kuhinjo, skladišče hrane in skladišče opreme, v katerem so našli prostor za svoje delo tudi znanstveniki. Stene teh zavetij so bile bodisi že zgrajene iz kamena ali pa smo jih naredili sami iz zabojev in škatel naših tovorov. Te zaboje obrnjene z odprtiniami navznoter smo obenem rabili za police. Ponjave iz impregniranega nylona dajejo zelo veliko zavetje, so lahke (ca. 3 kg) in na majhno zložljive. Težko bi bili brez njih. Omenil bi še stari kuhinjski šotor, ki je veteran naših ekspedicij. Tokrat smo v bazi našli kuhinjo že zgrajeno in so v njem spali šerpe. Bili so navdušeni nad šotorom, ki ima velika plastična okna.

Pogled s Stola proti Begunjščici, Zelenici in Košuti 23. februarja 1974

Foto Franc Sluga, Jesenice

GORIVO IN RAZSVETLJAVA – Šerpe so vajeni in navezani na ogenj in dim. Zato smo med dostopom in v bazi kurili z drvmi. Poleg njih smo imeli v bazi še štiri butanske bombe po 10 kg, kot jih uporabljajo v gospodinjstvu in dva kuhalnika. Eno od teh bomb smo kasneje celo spravili v tabor 1. Pemba, naš kuhar, je rajše kahal z drvmi, butan je prišel do veljave takrat, kadar teh ni bilo. Drva je bilo treba nositi iz doline, nosači pa niso bili vedno na razpolago.

V taboriščih na gori smo uporabljali spodaj (T1 in T2) francoske taborne butanske bombe po 3 kg in pripadajoče dvojne gorilnike, v višjih taborih pa majhne butanske kuhalnike Bleuét na kartuše po 200 g. Žraven smo s pridom uporabljali pripadajoče plastične podstavke. Brez njih se v neredu višinskih šotorov kuhalniki vse preradi prevračajo. Poleg aluminijastih menažk z ročaji smo v spodnjih dveh taborih kuhali tudi v loncih »ekonom«. Seveda smo te imeli poleg velikih nepalskih loncev tudi v bazi. Butanski kuhalniki na mrazu ne delujejo najbolj živahno. Uro in več je trajalo v zgornjih taborih, da je iz snega zavrela voda. Bencin in petrolej sta bolj kalorični gorivi, vendar je uporaba takih kuhalnikov zaradi prelivanja in gretja dosti bolj zahtevna. Rado se tudi zgodi, da se zaradi ne najbolj čistega goriva kadilijo. Butan tako v višinah nima konkurence. S seboj smo imeli tudi nekaj petrolejskih kuhalnikov za dostop in bazo, saj je petrolej mogoče dobiti v vsakem večjem nepalskem kraju. Vendar se ni nikomur ljubilo ubadati se z njimi, pa tudi petroleja je kmalu zmanjkalo. Šerpe so ga rabili za prižiganje mokrih drv v monsunskem dežju.

Poleg baterijskih čelnih svetilk smo svetili v glavnem s svečami. Te ustvarijo v šotoru prijetno vzdušje in ga tuaj grejejo. Morda ne bi bilo slabo prihodnjic vzeti s seboj zanje primerne podstavke (čelešnike), vsaj za višinske šotore. V bazi smo imeli tudi dve butanski svetilki – manjšo na kartuše in večjo na 3 kg bombo. Uporabljali smo ju v glavnem v skladišču, ki je bilo obenem tudi jedilnica in prostor za shajanje ob slabem vremenu. Svetilka petromax ni prišla do posebne veljave zaradi že omenjenega pomanjkanja petroleja. Kmalu pa se je tudi pokvarila, pač ni ustvarjena za krepke šerpovske roke.

S seboj smo vzeli tudi dva grelca na butan. Namenjena sta bila doktorju za vsak primer (taljenje infuzijske tekočine, za morebitni kirurški poseg in podobno). Večji na 3 kg bombo je ostal v bazi, manjšega na dve kartuši pa smo nesli na goro. K sreči ju nismo rabili.

Vžigalice smo imeli dveh vrst. Viharne, ki ne ugasnejo, če jih uspeš prižgati, in neznanjsko smrde. Ena sama zakadi šotor zelo temeljito in spravi vse, ki so v njem,

v slabo voljo. Navadne so precej prijaznejše, oboje pa se sčasoma navlažijo in jih je težko prižigati. Proti koncu nam jih je primanjkovalo. Pogrešali smo žepne plinske vžigalnike za enkratno uporabo. Niso dragi. Prihodnjiki bi jih morali imeti vsi člani odprave.

Pri kuhinjski posodi in jedilnem priboru bi omenil le to, da žlic in skodelic ni nikoli dovolj. Ko se je odprava prevesila v drugo polovico, v višinskih taboriščih žlic praktično ni bilo več, v bazi pa čaja nismo mogli več piti vsi naenkrat. Drugo niti ni tako hudo, prvo pa je bolj zoprno.

Koristna reč so pa vsekakor termovke. Obnesejo se zlasti v višinskih taboriščih, da se jutraj ni treba ubadati s kuhanjem. Stvar deluje seveda samo, če se potrudiš in jutranjo pijačo skuhaš že zvečer. To je seveda zoprno in odveč, se pa obrestuje pri zgodnjem odhajanju iz taborov. Termovke smo kupili v Indiji, kjer jih imajo vseh vrst in velikosti. Rabijo jih narobe: ohranjajo pijače hladne. Izbrali smo velike, ki držijo nekaj več kot dva litra in imajo širok vrat. Tako smo lahko v njih spravljali tudi kaj gostejšega, kot je kava ali čaj.

TEHNIČNA OPREMA – Kline za v skalo, ledne vijake, vponke, cepine, ledna kladiva, dereze, plezalne pasove, plezalne vrvi, »jumarje« in prižeme smo prispevali sami ali pa smo si jih sposodili pri prijateljih. Zato je bilo vse zelo raznovrstno. Za vzpon v steni pa tudi pri vzponu v lažjem terenu je ledno kladivo (cepin-kladivo) veliko primernejše od cepina. V nasprotnem primeru je treba nositi s seboj še kladivo, saj brez njega ne gre. Cepine so uporabljali šerpe. Navajeni so jih, vzpenjajo pa se izključno po že nadelani poti, saj so nosači in ne plezalci, kot sami pravijo. Do drugega tabora smo s pridom uporabljali smučarske palice.

Izmed številnih vrst derez, ki smo jih uporabljali, bi omenil derezo »Interalp modello Piazza«. Niso pretirano drage, od drugih pa se ločijo po tem, da se ne privezujejo s trakovi ali jermenji. Zapenjajo se s čeljustmi, ki zagrabijo podplat in z napenjalcem na peti, podobno kot nekaj smuči. Zraven je še varnostni jermenček, če se napenja-lec odpne. Ko sem jih kupoval, sem malo dvomil v zanesljivost pritrditve, pritegnilo pa me je, da nimajo jermenov, ki bi stiskali prste. V mrazu in pri pomanjkanju kisika je s takimi možnost ozeblin na nogah znatno manjša. No, kasneje mi ni bilo žal. Dereze so dobro držale, snele so se mi le enkrat pri sestopu, ko se je ob skalo zataknil napenja-lec in se odpel. Z natikanjem derez pa sem bil gotov že, ko so se drugi mučili s prvo. Komur se je pri takem opravilu kdaj zanohtalo v prste, ve, kaj to pomeni.

Brez plezalnih pasov pri vzpenjanju, še bolj pa pri spuščanju ob pritrjenih vrveh s težkimi nahrbtniki ne gre. Tisti, ki smo imeli le pasove, smo močno pogrešali še sedeže. Pas sam se zajeda v ledvice in jemlje sapo, zraven pa vleče oblačila izza hlač.

Uporabljali smo troje vrst prižemnikov. Jumar (žimar), ki je najbolj poznan, je težak, zato pa ima velik ročaj in se vrv iz njega ne more sneti. Rekli bi mu lahko čeljustnik. Lahko ga pri vzpenjanju potiskamo po vrvi pred seboj ali pa ga vlečemo ob sebi pripetega za pas, tako da nimamo roki prosti. Dobro prijema le na suhi vrvi; če je poledenela ali če se na njem nabere sneg, drsi. Hiebelerjeva prižema je mnoga lažja in drži na vsaki vrvi. Vendar se vrv kaj lahko sname kljub občutljivi zapori iz jeklene žice, ki pa tako ali tako hitro odpade. Tudi je ne moremo vleči pripeto za pas kot samovarovanje. Lahko pa jo uporabljamo kot zavoro in varovanje pri sestopanju v položnejšem terenu. Prijatelj jamarji so nam priporočili prižeme znamke Petzl in nam jih tudi nekaj posodili. So lahke in priročne, vrv se iz njih ne more sneti. Pripete spodaj lahko potiskamo pred seboj, če pa jih vpnemo na zgornjem koncu za pas, jih rabimo ob vzpenjanju kot samovarovanje. Dobro držijo tudi tam, kjer jumar popolnoma odpove, to je na vrveh mastnih od ilovice. In še eno dobro lastnost imajo: poceni so.

Raznih naprav za spuščanje po vrvi nismo uporabljali. Zavora iz dveh vponk jih povsem odtehta, vponke pa moramo tako nositi s seboj.

Poleg plezalnih vrvi so pri vzponih, kot je bil naš, potrebne še vrvi za opremljanje smeri. Prenašanje tovorov, premiki plezalcev iz tabora v tabor, nagla sestopanja, vse to brez njih ne bi bilo mogoče. Uporabljali smo vrv premera 8 mm iz domačega vlakna yulona. Ker ni najbolje vita in pletena, nima najboljših lastnosti in ni primerna za varovanje, kot vrv pa je uporabna, čeprav se precej rada krotoviči.

Fiksne (stalne, pritrjene) vrvi smo imeli s seboj premalo. Pri pripravah smo namreč dolgo računali na bistveno lažji Kangbačen, v časovni stiski pred odhodom pa je potem ostalo skoraj pri starem. Samo za primerjavo naj navedem nekaj števil. Leto pred nami so Francozi za svoj raz Makaluja, imeli s seboj čez 5000 m takih vrvi. V 1500 m visokem strmem delu (med 6500 m in 8000 m), kjer so morali napenjati vrvi, je povprečna naklonina 40 stopinj (300 m ima naklon 69 stopinj). Strmi del južne stene pa je visok 1850 m, če bi izstopili po višji varianti. Razteza se med 6350 in 8200 m, poprečni naklon pa znaša 54 stopinj. Z 2500 m vrvi seveda nismo mogli opremiti vse

stene. Raz nad dvojko, vesine pod njo in snežišče nad petko so ostali neopremljeni. Z zadnjo 100 metrsko vrvjo, ki je bila v steni še na razpolagi, je opremljen kamin pod snežno gredino spodnjega izstopa. Če ne bi hoteli biti z vrvmi na kratko in če bi hoteli izstopiti po zgornji varianti, bi potrebovali še kakih 1500 m fiksnih vrvi.

(Prejšnje številke o obeh smereh sem dobil iz Paragotove in Seigneurjeve knjige Makalu – Piliier Ouest [Arthaud 1972] in iz Schneiderjevega zemljevida Mahalangur Himal 1 : 50 000 (DÖAV in Deutsche Forschungsgemeinschaft 1957).)

S seboj smo imeli tudi dve 20 m jamarski lestvici, vendar ju nismo uporabili. Z uporabo fiksnih vrvi in prižem se potreba po teh pripomočkih zmanjša. S pridom bi ju lahko porabili le v prečki nad taborom 4, če bi hoteli skrajšati ovinek dvojne prečnice in pa v kaminu pod izstopno gredino. Ti dve mesti sta bili že tako visoko v steni, da se transport kovinskih lestvic do tja ne izplača.

Za vse mogoče potrebe smo rabili 600 m tanjše pomožne vrvce (\varnothing 6 mm) in precejšnjo količino traku ortalion, ki nam je ostal od šotorov. Vrvce nismo uporabljali samo za privezovanje vsega mogočega, temveč je prišla prav tudi za nadelavo 30 m stene na skrajni doseženi višini. Tam smo uporabili dvojno, vendar je bil to le izhod v sili.

Število vponk (150) bi lahko bilo precej večje. Z njimi smo morali varčevati. Tudi skalnih klinov bi lahko imeli več kot 120. Lednih vijakov nismo toliko uporabljali. Priročnejši so se nam zdeli klini iz aluminijevih profilov za bicikle. Uporabni so tudi v skali za širše razpoke. Sploh pa so slovenska posebnost in smo lahko kar ponosni nanje.

Za varovanje in pritrjevanje vrvi v snegu smo imeli snežna sidra dveh vrst. Pripredili smo jih po angleškem modelu. Gre za ploščo iz aluminijeve pločevine, ki ima v sredi pritrjeno vrv malo pod težiščem. Zatikamo jo v sneg tako, da tvori z vrvjo, na katero se privezujemo, kot od 50 do 60 stopinj. Plošča je spodaj malo prizrezana, da jo lažje zatikamo, po sredi pa je prepognjena. Sile delujejo na čim večje območje snega, če jo zatakemo v smeri obremenitve tako kot plug. Sidro je nastalo po eskimski pripravi za privezovanje psov, v Angliji pa ga že dolgo uporabljajo. Poročajo, da je v srednje trdem snegu zdržalo tudi 6 m prostega padca. Zelo važno pa je, pod kakšnim kotom sidro zatakemo. Pred obremenitvijo ga moramo obvezno preizkusiti. Vsa sidra, ki smo jih uporabili na Makaluju, so odlično držala.

Manjše izmed obeh sider, ki smo ju uporabljali, je bilo iz 12×25 cm aluminijaste pločevine debeline 2 mm. Drugo z merami 20×23 cm iz enake pločevine je bilo prirejeno tako, da smo ga uporabljali tudi kot lopato. Po sredini sta bila spodaj in zgoraj zasekana dva 3 cm široka trakova in zapognjena na drugo stran, kot je zapognjeno sidro. Mednju in med sidro se je dalo zatakiniti ročaj cepina ali lednega kladiva, tako da je špica nasedla spodaj. Rob ob straneh je služil pri kopanju pršiča in je bil širok 1 cm. Z vrvico, pritrjeno na zgornjem robu, je bilo sidro-lopato možno privezati na zgornji del cepina. Vendar to ni bilo potrebno, tudi brez vrvice je lopata trdno stala na ročaju cepina.

Poleg tega smo imeli tudi aluminijaste lopate s kratkim lesenim ročajem. Uporabljali smo jih v spodnjih taboriščih. Predstavljajo dodatno težo in so precej nerodne za prenašanje. S sidrom-lopato se sicer koplje nekaj slabše. Lopata je vendarle trdnejša in ni treba paziti. Vendar so se sidra dobro obnesla in so idealna za uporabo v višjih taborih. Petico, štirico in deloma trojko smo na Makaluju izkopalji z njimi.

Tudi šotorski klini za sneg so delovali na principu sidra. Poleg luknje za pritrditev vrvi v sredini smo jim dodali še podaljšani zgornji del. Oblikovan je tako, da se zanj zataknela vrvica ne more sneti. V zmrznjenem snegu je dovolj, če klin zatakemo in zgoraj zanj natakemo šotorsko vrvico, v mehkem snegu ali pršiču pa zanko vrvice potegnemo skozi luknjo na sredini in jo z zadnje strani zatakemo na zgornji del.

OSEBNA OPREMA – Začnimo z obleko. Človeka sicer ne naredi, ga pa lahko ohranja pri boljši volji in volja je marsikje odločilna. V Himalaji, kjer se vse stvari potencirajo nekajkrat, pa je važno začeti na gornjem koncu vrednostne lestvice.

Obleke, ki jo nosimo pozimi v gorah, ne bom opisoval, saj za večino bralcev, ki jih ta sestavek zanima, ne pomeni nič novega. Toplo perilo, srajca, hlače, nogavice, pulover, kapa, rokavice, vse to je tako kot v domačih gorah. Posebne pumparice, ki segajo do pod pazduhe in se pripenjajo z naramnicami, tukaj ne pridejo do prave veljave. Pomislite samo, koliko bolj zapleten bi bil odgovor na tisto večno vprašanje, kako opravljamo pri silnem mrazu, ko vse zmrzuje, nujne naravne potrebe.

Vetrovka naj bo nepredušno impregnirana in večja od navadne. Vročine in s tem znojenja se nam ni bati, dobro pa jo je obleči čez veston, ki se v sneženju sicer namoči. S krznom obšita kapuca se v močnem vetru, ko zmrzuje koža na licih, izvrstno obnese. Prav tako bi prišla prav krznena kučma z naušniki. Volnena kapa je preveč prepustna za veter. Z zavistjo smo gledali dva izmed naših šerp, ki sta taki kučmi prišla iz drugih odprav. Ravno tako so skoraj nujne vetrne hlače. Imeli smo take do

pod kolena, kjer se zapenjajo s sponkami na pritisk in z vrstico v robu. Segajo precej visoko nad pas, imajo zadržke pri žepih in spredaj. Imele so veliko napako, da so bile sponke in razporek na hlačnicah na notranji strani. Pri hoji smo se tja zatikali z derezami, hlačnice so se odpenjale in se trgale. Sicer pa je bil model odličen.

Puhasta oprema, ki smo jo uporabljali, je bila Monclerjeva. Je sicer edina nam lahko dosegljiva, lahko pa bi bila toplejša, več puha bi bilo lahko v njej. Modeli vestonov, puhastih hlač in copat so dobro uporabni. Puhaste rokavice nam je napravila Mara Trnovec. Opremo te vrste bi ob dobri izbiri puha in najlona lahko doma naredili ravno tako toplo in lahko, le mnogo časa in prizadevnosti bi to zahtevalo.

V podnožju gore smo hodili v navadnih gorskih čevljih ali pa v podloženih, kot jih rabimo pri nas pozimi. Tam, kjer pa se je začinjalo zares, smo nosili višinske škornje. Model, ki smo ga uporabljali pred tremi leti na Anapurnah, smo izpopolnili. V škornjih iz kožuhojine je noga na toplem od kolena navzdol, odpadejo pa tudi vsi problemi pri obujanju gamaš (golenic). Obuvanje enojnih škornjev je enostavno, škornji so mnogo lažji od dvojnih višinskih čevljev s puhastimi ali drugačnimi zaščitnimi škornji. Za kosmate škornje, ki povsod puščajo dlako, smo namesto losovega krzna izpred treh let, ki je debelo 6 mm in ima do 15 cm dolge dlake, vzeli mnogo lažje in nam mnogo dosegljivejše krzno zimske košute. Med to zunanjo in med notranjo steno iz 1,5 cm striženega jančjega krzna je bila zajčja klobučina. Podplat z gumijastim profilom (droban in lahak – Semperitklettersohle) je bil ozek, da nismo imeli problemov niti z najožjimi derezami. Namesto številnih usnjenih plasti je bilo v podplatih 8 mm plute. V spodnjem delu okoli stopala je bila poleg klobučine in ovčjega krzna še zaščitna kovinska folija za trajno uporabo, ki odbija toploto navznoter. Škorenj je bil tako zelo topel in lahak. Res pa je, da niti natoplejša obutev v hudem mrazu in pri pomanjkanju kisika, ki ga najprej začuti celično tkivo na okončinah, ni dovolj topla.

Škornji iz Anapurne so tehtali 3,5 kg. Pri makalujskih nam je uspelo to težo zmanjšati na 2,5 kg, čeprav so imeli še dodatno notrano plast iz ovčjega krzna. To je bistveno manj, kot je tehtala višinska obutev francoske ali angleške odprave v Makaluju in Anapurni. Par dvojnih čevljev (zunanji usnje, notranja klobučina) s posebnimi izolacijskimi ščitniki iz penaste gume neoprena, ki so ga leto poprej nosili na Makaluju, je tehtal okrog 6,5 kg. Res pa je, da naši višinski škornji še zdaleč niso primerni za plezanje v skali ali strmeh ledu. Mnogo premehki so. Noge ne primejo dobro, tako da se pošteno utrudijo, zlasti še pri plezanju z derezami. Škornje bi bilo treba še precej izpopolniti. Mislim, da bi s primerno vezavo, tršimi opetniki in kapicami mogli napraviti dober višinski škorenj. Bil bi lahek, enostaven za obuvanje, nogo pa bi moral pošteno prijeti.

K škornjem smo uporabljali nylonske ščitnike, ki so oblekli ves škorenj. Čeznje smo privezovali dereze. Brez ščitnika se v zunanjem krznu nabira sneg, ki se potem na toplem topi in moči obutev. Za plezanje v kopni skali bi bilo treba izdelati ščitnik, ki ne bi pokrival podplata. S trakom pod srednjim delom stopala in z elastičnim trakom v spodnjem robu ščitnika, ki naj bi segal do podplata, bi se to naredilo. Treba bi bilo poizkusiti.

Plezalnih čelad nismo pretirano uporabljali. Čeprav so koristne, so nekatere ostale kar v steni. Ker smo imeli s seboj svoje letnih dimenzij, marsikomu niso šle najbolje na kapo in puhasto kapuco. Tudi čelne svetilke smo morda rabili manj, kot smo pričakovali. Spočetka, ko smo v spodnjih dveh taborih vstajali in odhajali na pot še ponoči, je svetila luna. Višje zgoraj je v jeseni mrzaz prehud za zgodnje vstajanje. V šotoru pa je mnogo prijetnejše svetiti s svečo. Kaj hočemo, to imamo še od pravadnine. Namesto navadnih snežnih naočnikov bi v mrazu in hudem vetru prišli prav veliki smučarski zaščitni naočniki z dovolj temnim steklom. Izpostavljene ličnice in nos bi bili tako mnogo bolj zaščiteni. Rjav in rdeč pa na himalajskem soncu postaneš tako ali tako.

Tokrat smo se glede nahrbtnikov odločili za krošnje. K temu je pripomoglo deset krošenj znamke Kelty, ki nam jih je poklonila skupina izletnikov Sierra Cluba. Krošnje so lahke; ko vanje nalagamo, ni treba paziti na razpored, nosimo pa lahko v njih vse mogoče, kar z nahrbtnikom ne bi šlo lahko. Tako smo za preostale člane odprave in za šerpe dali napraviti kopije teh krošenj. Te kopije so bile narejene zadnji hip in so se zato enojni šivi na vrečah radi trgali, zlasti na žepih.

Vreča krošnje je zelo velika, vanjo lahko spravimo vse, kar si moremo pozeleti. Krošnja je dobro uravnotežena in ima široke, debelo podložene naramnice. Aluminiasto ogrodje pa je zelo visoko in nas ovira, če hočemo pri pogledu navzgor skloniti glavo nazaj. To pri plezanju v steni precej moti. Pri hoji pa so krošnje odlične. V dar smo dobili tudi štiri nahrbtnike z dvojnim iztegom avstrijske firme Essl. Tako kot drugim alpinističnim nahrbtnikom tudi tem lahko pritrđimo dodatne žepe. Za plezanje so taki nahrbtniki primernejši, saj vanje ravno tako naložimo vse tisto, kar v višinah lahko prenašamo. (Kar je več kot 15 kg, je že izredno veliko.)

KISIKOVA OPREMA – Pri odpravah na tako visoke vrhove, kot je Makalu, je uporaba dodatnega kisika nujna. Kisikova oprema je huda obremenitev za odpravo po finančni plati, morda pa še bolj pri transportu na sami gori. Težke kisikove komplete je treba prinesiti do najvišjega taborišča, saj nižje spodaj nimajo pravega pomena. Komplet sestavljajo: bomba, v kateri je pod velikim pritiskom shranjen kisik, reducirni ventil, ki zmanjšuje ta pritisk in z njim lahko tudi reguliramo dotok kisika, gumijasta cevka z zbiralnim mehurjem, v katerem se nabira kisik med izdihavanjem, in maska, ki jo pritrdimo čez usta in nos.

Uporabljali smo bombe in ventile francoske firme L'appareil médical de précision. Aluminijska bomba, ki je ovita z jekleno žico, tehta napolnjena dobrih 6 kg, ima prostornino 4 l in se polni na 230 at. Pri majhni porabi 1 l/min. količina zadošča za 15. ur. Te številke so zgolj teoretične, ker ne upoštevajo netočnosti reducirnih ventilov, raznih izgub pri slabem tesnjenju in slabem delovanju ter dejstva, da bombe niso nikoli polne.

Bomba je dolga in ozka (dolžina z zapornim ventilom vred je 75 cm, premer pa 10 cm) in zato ni najprimernejša za uporabo v steni. Če jo nosimo poprek na nahrbtniku, se zatika ob straneh, če pa jo damo v nahrbtnik navpično, sega skoraj čez glavo in se je težko sklanjati. Angleške bombe so širše in krajše, tehtajo pa nekaj več in prenesejo manjši pritisk. So pa za nas težko ali sploh nedosegljive. Pri nas primernih bomb ni moč dobiti.

Reducirni ventili iste firme omogočajo postopno spreminjanje pretoka med 0,5, 1, 2, 3, 4 in 5 l/min. Ne delujejo najbolj zanesljivo. Na prehodu iz visokotlačne komore v nizkotlačno je po nepotrebnem nameščen nekakšen varnostni ventilček. Izdelan je zelo nesolidno za tak pritisk (za las je podoben tistemu na zamaških bencinskih kuhalnikov) in povsem nekontrolirano zdaj pušča, zdaj ne. Kisik pod visokim pritiskom skozenj živahno uhaja v izgubo. Potem ko sem doma ta ventilček podrl in s prsti razteanil spiralno vzmet, je bilo nekaj boljše. Vendar v zgornjih taborih – tam okoli 8000 m – navadno nimamo pri sebi izvijača in ključa za matico.

Pretok je pri tej izvedbi ventila konstanten. Z drugimi besedami: če še tako sopeš, ne boš iz bombe v eni minuti dobil nič več kisika. Več ko bo vdihov, manj kisika bo prišlo na posameznega. Torej je treba v stiski hoditi počasneje. To gre v lažjem svetu. Pri plezanju pa se lahko zgodi, da človeku ravno sredi najtežjega zmanjka sape, in to se tudi navadno zgodi. Ko sem sestopal sam iz tabora pet proti štirici, sem s polnim nahrbtnikom dragocene opreme dolge minute nemočno visel v ključnem delu prečnice. V vetru in metezu sem sopel, kot da bi sploh ne imel pljuč in to kljub kisikovi maski in popolnoma odprtemu ventilu. Američani so za prvo mednarodno ekspedicijo v južno steno Everesta (1971) razvili nov ventil, ki omogoča konstantno količino kisika na vdih in ne na minuto. Za težke vzpone je daleč primernejši, čeprav

POIZKUS SLOVENSKE PUNTARSKE HIMNE 1713

JANEZ GORJAN

*Naša dežela si išče pravico...
kmetje že dvigajo v roki betico...
Vsem galjotom vile v vamp!*

*Meči in puške in kose in vile
bojo pravico nam spet pridobile...
Vsem galjotom vile v vamp!*

*Leskovi križi so znamenje naše,
znaki pravice za vse večne čase...
Vsem galjotom vile v vamp!*

*Dacarjev, žbirov se mi ne bojimo —
za našo deželo korajžno umrimo...
Vsem galjotom vile v vamp!*

Opomba: Organizacija tolminskih puntarjev se je sama imenovala »Naša dežela« (v arhivskih virih Nassa desella – Grafenauer: Kmečki upori str. 323), njihovo geslo je bilo »Betica stor pravica« (Rutar: Zgodovina Tolminske str. 113). Puntarski znak je bil leskov križec (Pregelj navaja v Tolmincih po ljudskem izročilu), dacarji so ljudsko davkarji in mitničarji, žbiri pa biriči. Puntarski bojni klic »Vsem galjotom vile v vamp!« se je tudi ohranil v ljudskem izročilu in ga je porabil Pregelj v noveli Matkova Tina.

je precej dražji. Mnogo težje ali sploh nemogoče pa je pri njem izračunati, za koliko časa kisika nam je še ostalo. (Ventili so namreč opremljeni z manometrčki, ki kažejo pritisk v bombi.)

V kisikovi maski se kisik iz bombe meša z zrakom, ki ga vdihavamo od zunaj. Pri intenzivnem dihanju vdihne človek liter, dva ali več, pač glede na svojo pljučno kapaciteto. Če vdihne tridesetkrat v minuti, pride pri zmerni porabi dodatnega kisika 2 l/min. na posamezen vdih samo 0,66 dl. Kisik iz bombe uhaja enakomerno. Do takrat, ko ga ne rabimo, to je med izdihom, ne bi uhajal v izgubo, se na dovodu kisika v masko zapre poseben ventil, kisik pa se ta čas nabira v gumijastem mehuru na koncu dovodne cevi. Pri naslednjem vdihu ga imamo tako dvakrat več na voljo, kot bi ga imeli sicer.

Maska francoske firme AMP (glej nazaj) je slaba, težka (48 dkg), ne sede dobro na obraz. Pri nosu tišči, pod očmi pa ne tesni, da izdihani zrak uhaja pod naočnike, da se rosijo in zmrzujejo. Sega globoko pod brado, enojna plast gumija pa pokriva obraz daleč proti ušesom. Zmrzline na nosu in licih niso zato nič čudnega. Z njo na obrazu skoraj ne moreš govoriti, če pa že, maska skoraj popolnoma zaduši vsak zvok. Ima štiri ventile, ki jih je treba pri vsakem vdihu in izdihu z močjo svojih pljuč odpirati in zapirati. Ventili so trdi in dihanje je precejšen napor. Trije izmed njih so samo zato, da izdihujemo skozi eno luknjo in vdihujemo skozi drugi dve, kar je popoln nesmisel. Četrty ventil, ki je edini potreben, to je ventil za zapiranje kisika med izdihavanjem, je majhen in rad zamrzne. Takrat ostaja odprt in maska sploh nima več pomena. Enak učinek bi dosegli, če bi si cevko z obližem pritrdili pod nos ali v ustni kot, kot to delajo reševalci s ponesrečenci. Kljub trem ventilom za pot zunanjega zraka moramo tega vdihavati direktno, to je mrzlega in suhega. Poleg vsega tega pa je maska zelo draga.

Predvsem naslednje nas je gnalo k iskanju ugodnejše rešitve. Slabosti maske AMP smo odkrivali kasneje, ko smo razmišljali o delovanju in o zahtevah pri tem kosu opreme. Kisikove maske za ekspedicije v visoke gore so redka stvar. Nihče si ne more privoščiti, da bi jih izdeloval in konstruiral zgolj v te namene. Proizvajalci navadno priredijo pilotsko masko, ta pa je sama po sebi draga in zapletena, saj so pri njej zahteve drugačne. Napaka je torej v izbiri. Industrijske maske za zaščito delavcev izdelujejo v mnogo večjih serijah, so enostavnejše in dosti cenejše.

Potem ko smo si ogledali precej takih mask, smo se odločili za mali Pirelijev respirator za zaščito delavcev v prašni atmosferi. Je kot nalašč narejen za višinsko kisikovo masko. Na majhnem obraznem delu, ki pokriva samo nos in usta, sta dve odprtini. V eni je nameščen cedilo proti prahu iz goste penaste gume, v drugi pa je ventil za izdihovanje. Ni bilo treba storiti drugega, kot vstaviti gumijasto ploščico ventila na drugo stran okvira. Tako se je odpirala navznoter namesto navzven in imeli smo ventil za zapiranje kisika. Ventil sam je precej velik in iz zelo mehke gume, za njegovo zapiranje zadostuje v maski minimalen nadpritisk. Tako smo lahko gosto gumijasto cedilo zamenjali z mnogo bolj luknjičavo in tanjšo ploščico iz moltoprena. Ta skoraj ne ovira dihanja, vsaj občutiti ni nobene razlike, če imamo masko na obrazu ali če jo snamemo. Vendar pa je v maski dovolj nadpritiska, da se ventil pri izdihu zapre. (Pravzaprav je zaprt že na začetku, odpre ga šele pritisk kisika, moltopen samo dodatno zagotovi pravilno delovanje.) Ker zraka ne vdihavamo direktno, je notranjost maske precej topla in z njo tudi vdihani zrak. Od izdihanega zraka se pa ne greje zgolj maska, moltopen se tudi namoči. Vdihani zrak je zato manj suh in dihanje prijetnejše. Na kisikov ventil smo dodali 2 cm dolgo plastično cevko, na katero je lažje natakiniti mehur dovoda za kisik.

V začetku smo se bali, da bo mokri moltopen zmrzoval. Pri zabavnem preizkušanju v zaloški hladilnici, ko smo pri -35 stopinjah dihal in delali počepe z obema maskama, smo med velikim kosi zmrznjenega mesa izgubili vsak strah, da maska ne bi dobro delovala. Še več, odkrili smo celo vrsto njenih dobrih lastnosti, ki jih druge kisikove maske nimajo.

Maska je odlično oblikovana, povsod enakomerno pritiska na obraz, če jo le prav namestimo. Pokriva le nos in usta, na obraz pa sede z notranjo plastjo navznoter zavihanega roba. Tako je med ozkim pramenom gume na robu maske in mrzlim zunanjim zrakom še plast toplega zraka v maski. Rob maske je povrhu še oblečen v bombažno pleteni zapetnik, ki ga lahko snamemo in zamenjamo. Možnosti za zmrzline tako ni, maska obraz celo greje. Ker ne sega pod brado, lahko po mili volji govorimo v njej in se tudi slišimo. Pri plezanju je to včasih pomembno. Ko kisik zapremo, maske ni treba snemati, saj nas ne ovira pri dihanju. Če bi ji vgradili še cevko za pitje, bi bila popolna.

Pritrdili smo jo z dvojnimi elastičnimi trakom, ki gre preko zatilja in preko temena. Ob licih z zaponkami, kot jih najdemo pri naramnicah in ženskem perilu, reguliramo

dolžino traku. Držalci za ženske nogavice kot nalašč nalegajo na kovinska gumba ob vsaki strani maske. Majda, ki nam je trakove sešila, je hotela gumijaste dele teh držalcev sneti, vendar smo se člani odprav temu odločno uprli.

Ker je maska manjša, je primernejša za plezanje, saj manj ovira pogled navzdol. Tehta samo 8 dkg, stala pa je v prvi polovici prejšnjega leta 45 din. Šestkrat težja francoska maska je stala dvajsetkrat več.

Do najvišje dosežene točke na Makaluju smo sicer prišli brez uporabe kisika. Varčevali smo z njimi za naskok na vrh, do katerega pa žal ni prišlo. Večina kisikovih bomb je ostala v spodnjih taboriščih. Vendar pa smo masko le preizkusili. Aleš Kunaver je uporabljal kisik za zadnjih 150 m, ko je nesel tovor v tabor pet, sam pa sem ga uporabljal pri sestopu iz tega tabora, ko sem nosil nazaj kisikovi bombi, radio, fotoaparati, kamero in nekaj časa šotor. Z Jankom Ažmanom sva ga uporabljala tudi med spanjem v petici, vendar šele proti koncu. Maske so ves čas odlično delovale, kot že ure in ure doma, ko smo jih preizkušali.

Uporaba kisika je dvorezna stvar. Gibanje sicer krepko olajša, dodatna teža sedmih kilogramov pa je huda obremenitev. To pride manj do veljave tam, kjer lahko tovore nosijo šerpe. Pri vzponih prek himalajskih sten pa morajo nositi člani odprave sami. Ob uporabi kisika so tovoru precej težji in s tem njegov učinek manjši. Kljub temu pa je koristnega tovara manj, kot bi ga bilo sicer. Zato se zadnje čase spet dogaja, da dosegajo alpinisti na himalajskih vrhovih višine nad osem tisoč brez uporabe kisika. Angleži so tako preplezali svojo južno steno Anapurne, pri vzponu pa francoskem razu Makaluja pa je en član odprave sledil vršni navezi, ki je uporabljala kisik, vse do višine 8300 m brez njega in jo pri tem ni zadrževal. Eden od vzrokov je gotovo tudi mnogo boljša aklimatizacija. Daljše gibanje v višinah, nošenja tovorov, večji napori, vse to pripomore, da se organizem bolje prilagodi. Nevarno je pri tem le to, da se človek pred odločilnim naporom ne izčrpa. Vendar je ta plat v veliki meri povezana s psihičnim stanjem in z voljo posameznika. Same mišice niso dovolj, raje zelo malo.

Mislím, da bi se bilo treba odločiti za uporabo kisika za napredovanje nekje nad 8000 m. Da se da nad to višino napredovati brez njega in celo plezati, smo preizkusili sami in so preizkusili drugi. Pač pa bi bilo treba uporabljati kisik med spanjem in to že nižje, recimo v našem primeru v taboru štiri in pet. Koncentracija ogljikovega dioksida v krvi med spanjem močno zraste in kisik takrat bolj rabimo. Prebujanja z glavoboli so sicer nujna. Človek potem porabi precej časa, da pride k sebi. Če tega ni preizkusil že prej in če ni ravno najbolj zagnan, se kaj lahko zgodi, da mu potem zmanjka volje in odide navzdol namesto navzgor. Ali pa je prepričan, da se bo slabo počutil ves dan in si zato naloži znatno lažji tovor.

K manjši uporabi kisika, k vstopanju v vse težje stene in k uspehom v njih pa je veliko prinesel tudi razvoj. Strah in predsodki se umikajo razsodnosti, skušnjam in znanju. Meia doseženega se pomika navzgor in se bo še nekaj časa. Zatorej – le nič strahu pred drznimi mislimi!

PERIČNIK PRED POMLADJO

RINALDO STEINER

*Negiben, kakor soha veličasten,
blesteč obstal si v čisti led vkopan,
s teboj dolina spi in gozd temän,
ki je podobi zimske bajke lasten.*

*Ko jug zavel bo mrazu ves kontrasten,
ljubeč te s toplim dihom nasmejan,
bo v sohah ves kristalni led zrahljan
zgrmel v dno grmeč, ko trèsk pošasten.*

*Spet bo Škrnatarica zate vode
nabirala za prerobjen napoj,
ki skriva jih ljudem na dnu posode.*

*Prost, kakor ptice let in zlati soj
kristalne rose, padaj v svobode
tančic prosojnih blaženi pokoj.*

DRUŠTVENE NOVICE

LETO POTOV

Na seji glavnega odbora PZS dne 15. XII. 1973 je bil sprejet sklep, da naj bo letošnje leto posebej namenjeno planinskim potom in da naj bo zato to leto »Leto potov«. S tem ni rečeno, da bi markacijski odseki morali sprejeti kake posebne težavne naloge, ki bi jih finančno in časovno še posebej obremenjevale. Gre za to, da bi se planinska društva in njih upravni odbori z markacisti za leto potov posebej zavzeli za ureditev obstoječih potov in da se naša pota temeljito uredijo zlasti še tam, kjer niso povsem urejena, in priznajmo, to je marsikje.

Podrobneje bi se o naših nalogah pogovorili na delovnih sestankih markacijskih skupin. Zato je pričakovati, da se bodo teh sestankov udeležili predstavniki prav vseh društev. Ko bodo društva sprejela vabila na sestaneke markacijske skupine, naj ne bo društva, ki ne bi poslala svojega markacista na sestanek. Upravne odbore pa prosimo, da o tej važni zadevi razmišljajo že sedaj.

Komisija za pota pri PZS

SPOMINSKI POHOD NA STOL

IX. zimski spominski pohod na Stol v soboto dne 23. februarja v čudovito lepem zimskem vremenu z edinstvenim razgledom na vse strani in v nedeljo, dne 24. februarja v strahovito viharstem vremenu je s preko 1300 udeleženci, starimi in mladimi, iz vse Slovenije v vsakem pogledu uspel in dosegel svoj namen.

Vsi udeleženci so pokazali in dokazali, da si žele takih in podobnih množičnih vzponov ne glede na vreme.

U. Ž.

JOŽE GABERŠEK – 70-LETNIK

Jože Gaberšek se je rodil 12. 3. 1904 na Teharjah pri Celju. Že kot šolarček je vzljubil naravo, predvsem planine in gore. Po končani I. svetovni vojni leta 1918 se je včlanil v Slovensko planinsko društvo. Bil je tudi član alpinističnega odseka »Skala« na Jesenicah v letih od 1935 pa do 1941.

V ljubezni do gora je rad vzgajal šolsko mladino, saj je nešteto skupin popeljal na Triglav in druge naše lepe vrhove. Kar je kje zapazil lepega, to je pokazal tudi drugim. Zato ni čudno, da ga v PD Šentjur pri Celju imajo kar za »očka«.

Ko si je uredil dom in družino v Šibeniku pri Šentjurju, je začel misliti na to, da bi se v Šentjurju pri Celju ustanovilo pla-

ninsko društvo. Leta 1951 se mu je želja izpolnila in od tedaj vodi PD Šentjur pri Celju kot predsednik.

Njegova je zamisel, da bi si društvo zgradilo svoj dom na Resevni. Najprej so napravili majčkeno brunarico, leta 1961 pa začeli z gradnjo kar precej velikega in prostornega doma.

Za svoje plemenito delo v planinstvu je leta 1963 prejel zlato značko PZJ, leta 1973 pa je bil odlikovan s častno zlato značko PZS.

V svojem življenju je stal že 33-krat na Triglavu in je trdno odločen, da bo v svojem jubilejnem letu popeljal na Triglav skupino 70 mladih planincev.

Jožetu Gaberšku želimo še mnogo zdravja in lepih izletov v prelepe gore

Šon Florjan

LETNI ZBOR PD »LISCA« SEVNICA – KRŠKO

Okoli 200 ljubiteljev gora se je 12. februarja 1974 zbralo v Gasilskem domu na letnem občnem zboru PD Lisca. Razveseljiva je ugotovitev, da se je poleg tov. Bučarja – predstavnika PZS, tov. Kozoleta – predsednika MOZPD, predstavnikov PD Dol pri Hrastniku ter PD Bohor s Senovega in tov. Vilčnika, predstavnika družbenopolitičnih organizacij v Sevnici zbora udeležila večina mladih, ki radi zahajajo v gore, spoznavajo njih lepote, doživljajo čare našega gorskega sveta, mladi, ki jih vzgajamo v skromnosti, tovarištvu, srčni kulturi in potrebi po hoji in

Kolona na pohodu na Stol 24. februarja 1974

Foto Franc Sluga, Jesenice

bivanju v čistem in mirnem okolju, spoštovanju do dela in ljubezni do domovine.

Iz poročil predsednika društva, tajnika, blagajnika, mladinskega odseka in nadzornega odbora je bilo slišati naslednje: Ob koncu leta 1973 je društvo šlo 872 članov, od tega 240 pionirjev in 632 mladincev in odraslih članov. Društvo je organiziralo 64 izletov, od tega 54 namenjenih predvsem mladincem in članom ter 10 pionirjem. V okviru društva so uspešno delovale planinske skupine v konfekciji Jutrarnike, kofekciji Lisce, osnovni šoli v Sevnici, Krmelju in Tržišču, v Kopitarni, Trgovskem podjetju, Stillesu in Tovarni konstrukcij v Sevnici. Tudi v Krškem so pričeli z delom tako, da so ustanovili posebno skupino v Celulozi in Papirkonfekciji in so v letošnjem letu že organizirali predavanje z barvnimi diapozitivi Petra Janežiča. Veliki društveni akciji sta bili 8-dnevni izlet na Durmitor z vzponom na najvišji vrh Bobotov kuk in tabor v Trenti, ki je bil organiziran v sodelovanju s PD Brežice in PD Bohor. Planinci so imeli stike s specializiranimi organizacijami kot npr. taborniki, sodelovali na pohodih mladih, se udeleževali vzgojnih in izobraževalnih akcij, saj so se v lepem številu udeleževali vodniških in mentorskih tečajev. Ekipa orientacistov je zasedla v slovenski ligi 3. mesto in tako se je udeležila zveznega tekmovanja v Makedoniji.

V PD deluje klub Jurkove kočice, smučarski klub, klub za varstvo narave in nekatere komisije: za izlete, za pota. Nekateri člani smučarskega kluba so si bili med letom

prizadevali pri izgradnji smučarske vlečnice in proge na Lisci. Klub za varstvo narave je kot glavno nalogo določil v zimskem času krmljenje ptičev in živali. Upravnik doma na Lisci Pavle Strgar, njegova žena Marjanka in drugo osebje so nam vedno pomagali, predvsem pa so lepo skrbeli za našo Jurkovo kočico na Lisci. Markacijski odsek je s člani društva z risanjem markacij uredil vse kritične odseke na našem območju.

Besede tov. Franca Šetinca, ki jih je izrekel ob 80-letnici slovenskih planinskih društev, je na občnem zboru ponovil predsednik društva in te besede so bile vzpodbuda, da so na občnem zboru spregovorili nekaj besed o kodeksu, ki je zapis že ustaljenih, dobrih običajev in navad, na katerih je grajeno slovensko planinstvo in ki karakterizirajo svojstven lik slovenskega planinca. To je samoupravni dogovor, s katerim se prostovoljno zaveujemo, da se bomo po njem ravnali. Za pravega planinca naj se šteje le tisti član PD, ki vestno izpolnjuje pravila kodeksa, pravila, ki ne veljajo za planinca samo v gorah, ampak tudi v dolini.

Po bogatih poročilih je sledila razprava, ki jo je pričel tov. Bučar. Pohvalil je tako številno udeležbo na zboru in poudaril, da je le ta odraz trdega dela. Taka vzgoja mladine ne bo v nasprotju s kodeksom, ki je bil sprejet. Tov. Bučar je tudi spregovoril o vlogi temeljne telesne kulturne skupnosti, v kateri ima svoje mesto tudi planinstvo. Tov. Kozole je poudaril, da planinstvo postaja najštevilnejša organizacija, ki vključuje največ mladine. Tov.

Mahovne je izrazil zadovoljstvo, ki ga deli s planinci PD Lisca, in željo, naj sodelovanje treh društev Lisce, Brežic in Bohorja teče še tako naprej, kot do sedaj. Tov. Vilčnik, predstavnik družbenopolitičnih organizacij v Sevnici je pozdravil zbor in ugotovil, da je udeležba na zboru odraz dela društva. Sodelovanje dveh sosednjih društev v različnih občinah je tako tesno kot pri nobeni organizaciji.

Tov. Motore je kot predstavnik TTKS v Sevnici spregovoril o pomenu TTKS in izrazil željo, da bi zaposleni v delovnih organizacijah podprli to skupnost in njihov program.

Tov. Stariha je spregovoril o vlogi planinstva, ki ga ima v SLO, o vzbujanju patriotizma in fizičnem utrjevanju mladih.

Po razpravi je sledila podelitev značk.

V PD že 10 let aktivno deluje tov. Andreja Flajs, ki je za prizadevno delo prejela društveno priznanje.

Značko o prehojeni slovenski transverzalni poti je prejel Ljubo Motore, o prehojeni zasavski planinski poti pa Milena Pompe, Lojze Motore, Bojan Zlenber, Karel Zlender, Martin Kuhar mlajši, Martin Kuhar starejši, Roman Novšak, Nevenka Zajc.

Anka Oštir, Ljubo Petanič, Rudko Mlinarič in Tone Zgonec so prejeli značke MV.

Tov. Marija Bon je ob zaključku prebrala še rezultate natečaja za najboljši spis, ki je bil razpisan na 3. planinski konferenci meseca novembra 1973.

Na razpis je postalo spise 9 učencev. Strokovna komisija jih je pregledala in ocenila. Najboljši spis »Prvič v planinskem taboru« Andreje Tomšič je bil nagrajen z brezplačnim taborjenjem v Logu pod Mangartom v letnih počitnicah. Spis »Strma je pot do vrha« Daneta Starmana je bil nagrajen z brezplačnim smučarskim tečajem, tretji z istim naslovom Gite Gabrič pa je bil nagrajen s knjižno nagrado. Drugi, ki so sodelovali pri natečaju, bodo prejeli tolažilne knjižne nagrade.

Za konec je sledilo še predavanje ing. Milana Ciglarja z naslovom »Po škofjeloški poti«.

Nevenka Zajc

OBČNI ZBOR PLANINSKEGA DRUŠTVA TAM

Planinci PD TAM so imeli svoj občni zbor že decembra lanskega leta. Poteklo je šestnajsto leto obstoja PD TAM. V teh letih je uspelo organizirati prenekateri izlet in povečati število članov, saj spada po številu članov med največja planinska društva v Sloveniji. Društvo šteje sedem planinskih skupin iz Maribora in okolice, poleg tega pa še sedem planinskih skupin samih mladih planincev na raznih osnov-

nih šolah. Velja omeniti, da je eden od stebrov društva tudi alpinistični odsek, ki je prav v letu 1973 slavil deseto obletnico obstoja in ga tudi dostojno proslavil. Predsednik društva tov. Uran je prav zaradi tega poudaril, da je zmotno mišljenje o »sindikalnem društvu«, ki bi naj bilo zaprto samo v ožji krog znotraj tovarniške ograde, čeprav je res, da prav tako kot sindikat išče svoje člane med delovnimi ljudmi, kar pa je dolžnost vseh planinskih društev. Društvo je bilo zelo aktivno, čeprav mu ni uspelo povečati števila svojega članstva, saj je plačalo članarino le 1688 planincev, to je za 205 manj kot v letu 1972. Med temi planinci je 768 članov, 255 mladincev in 672 pionirjev. Eden od vzrokov za osip članstva je morda premalo atraktiven program izletov v letu 1973, zato so za leto 1974 pripravili anketo, po kateri je bil izdelan program in ta program so tudi na občnem zboru sprejeli. Preteklo leto je bilo 22 izletov in sicer enajst članskih in enajst mladinskih, pri čemer so planinske skupine same izvedle še deset izletov. Skupno število udeležencev je 1440 ali 46 udeležencev na izlet. Med drugim se je osem članov društva udeležilo izleta na Korziko. Vsekakor je takšna udeležba na izletih razveseljiva, saj so stroški za prevoze vedno večji. Očitki glede soudeležbe društva pri stroških za izlete so neupravičeni, ker se na ta način vrne društvu. To pomeni, da vrača društvo le del tega, kar dobi od članov. Predsednik je v svojem poročilu omenil še manjkajoči regres za mladino in vrsto drugih zadev.

Ker je potekal občni zbor na dan praznika JLA, so planinci čestitali njenim predstavnikom in si želeli še več sodelovanja. Mladinski odsek je izvedel s pomočjo alpinističnega odseka tradicionalni pohorski slalom, na katerem je tekmovalo kar okrog sto mladih od treh let naprej. Z izleti so nadaljevali in jih organizirali štirinajst s povprečno udeležbo 68 planincev. Pripravili so devet predavanj z barvnimi diapozitivi, na katerih je bilo zmeraj okrog šestdeset mladih poslušalcev.

Centralne planinske šole, ki jo je pripravila PD matica, se je udeležilo osem mladincev, tridesetim pa so podelili srebrni znak Pionir-planinec, 24 znakov pa za prehojeno kozjaško transverzalo. Trije mladinci so nastali mladinski vodniki. Poleg izletništva so sodelovali pri skupnih akcijah komisije mladinskih odsekov PD občine Maribor, kot so Po poteh Djure Džurkovića, sprejem Titove štafete v Mariboru, sodelovanje s pobratanim mestom Kraljevom na Kozari, taborom na Kopaniku in počasitev obletnice AVNOJ.

Razveseljivo je dejstvo, da so mladi prehodili skoraj vso koroško planinsko transverzalo, dve petini slovenske planinske

poti v eno in dvodnevni izletih, na katerih je bilo tudi do sto udeležencev.

Alpinistični odsek je praznoval deseto leto obstoja dovolj dostojno in aktivno. Praktično niso mirovali, saj so že z novim letom začeli hoditi na ture. Tega so dočakali na Okrešlju, nato pa so se zimski vzponi in pristopi kar nadaljevali: vzpon po nemški smeri v Ojstrici, vzpon na Ojstrico ter vzponi v Raduhi so bili opravljeni tako rekoč mimogrede. Snega je primanjkovalo na tradicionalnem turnem smuku na Osankarici, zato so odšli na bojišče Pohorskega bataljona kar peš. Snega je bilo dovolj v času turnega smuka čez Pohorje in nato na vseh treh tekmovalnih slovenskih alpinistov v veleslalomu. Na teh tekmovanjih je zasedel, le ena točka mu je manjkala za drugo mesto, Prelog Marjan-Jaka tretje mesto, na kar so vsi ponosni. Na tekmovanju na Kamniškem sedlu so se izkazali prav vsi tekmujoči, saj je potekalo pod takimi pogoji, ki od alpinista zahtevajo krepko mero volje in vztrajnosti. Kar od tekmovanja v naših gorah so se podali v Paklenico za prvi maj, kjer so odlični pogoji za »segrevanje« v bližajoči alpinistični sezoni. Pri tem so počastili spomin Mihcu Robniku, ki se je tukaj ponesrečil pred enim letom, s tem da so mu postavili spominsko obeležje, ki ga je naročila mariborska postaja GRS, izdelali pa Mihčevi sodelavci. Ostali čas so porabili za priprave na Chamonix, kamor jih je krenilo pet, z njimi štirje planinci. Naleteli so na izredno lepo vreme in čudovite plezalne pogoje, zato jim je uspelo priti na Mont Blanc du Tacul, Mont Blanc, nadalje so preplezali Contaminovo smer v Aiguille du Midi (VI), ledno smer v Tour de Ronde, splezali na Grand Charmoiz, od tam pa prečili Grépon. Škoda, da je bila večina v teh krajih prvič, vendar so z opravljenimi turami zadovoljni. Pri vsem tem pa ne gre pozabiti, da so bili »tamovci« lani prvi v Jalovčevi steni, v steni Travnika (Aschenbrenner), da so plezali domala vsepovsod in na koncu leta našli 271 vzponov vseh težavnostnih stopenj. Da pa niso bili na terenu samo z alpinistično opremo, pove dejstvo, da so se v septembru povzpeli na Grossglockner ter nato s člani PD po Kopinškovi poti čez Ojstrico na Koroško, s čimer pa sezona ni bila končana, saj so še konec novembra izvedli alpinistično šolo na Mariborski koči in jo zaključili s pohodom čez Pohorje do Slovenj Gradca.

Člani odseka so se pridružili GRS v Mariboru, eden pa je postal inštruktor-reševalec. Z drugimi odseki niso izvedli kake skupne akcije, res pa je, da so bili odnosi mnogo boljši kot prejšnja leta. Odsek je v lanskem letu imel 47 rednih sestankov.

Kavnik Drago

XX. REDNI OBČNI ZBOR PD PTT LJUBLJANA

Ni še dolgo, kar smo praznovali 20-letnico ustanovitve planinskega društva PTT Ljubljana in otvoritve Poštarske kočje na Vršču, ko so planinci tega društva v soboto, 9. 2. 1974 ponovno do zadnjega sedeža napolnili zborovalno dvorano.

Občnega zbora so se udeležili kot gostje: Tonček Strojnik, zastopnik PZS, Marjan Oblak, predsednik meddržtvenega odbora ljubljanskih PD, Mateček Marko in Olga, PD PTT »Sljeme« Zagreb, delegacije PD PTT Maribor in PD PTT Celje, predsednik PD »Obrtnik« in predstavnik PD »Rašica« in »Litostroj«.

Na zboru so bili navzoči tudi tov. Juvan Boris, zastopnik glavnega direktorja Združenega PTT podjetja Ljubljana, tov. Laharnar Franci, namestnik direktorja PTT podjetja Ljubljana, tov. Škerjanec Franc, direktor PTT podjetja Kranj, tov. Berič Jakob, direktor PTT podjetja Novo mesto, tov. Šimenc Ivan, predsednik Filatelističnega društva PTT Slovenije, in Govekar Milan, zastopnik Delavske enotnosti.

Obširno predsednikovo poročilo nas je v duhu popeljalo skozi delovno leto 1973.

1. Društvo je na zelo viden način proslavilo 20-letnico društva in poštarske kočje: Z akademijo dne 8. 12. 1973 in spominsko knjigo »20 let Planinskega društva PTT Ljubljana«, ki je izšla v 1600 izvodih.

2. Druga pomembna naloga je bila VI. zbor planincev PTT Slovenije 10. 6. 1973 na Pokljuki pod pokroviteljstvom Podjetja za PTT promet Ljubljana. To je bila mogočna manifestacija poštarjev planincev Slovenije, preko 2000 jih je prihitelo v osrčje zelenih gozdov prostrane Pokljuke, tem se je pridružilo še preko 200 gostov iz Zagreba, Reke, Varaždina in Bjelovara.

3. Društvo se je po svojih članih udeležilo vseh tradicionalnih prireditev: XXI. zbora planincev PTT Jugoslavije na Pohorju; XXI. partizanskega marša, v organizaciji PD PTT Maribor; Pohoda po poteh partizanske Ljubljane; bratskih srečanj s planinci PD PTT »Sljeme« iz Zagreba, »Učka« iz Reke, »Marjan« iz Splita; III. tabora ljubljanskih planincev na Golem brdu v organizaciji PD Medvode.

4. Transverzalo kurirjev in vezistov je prehodilo 5 članov (vseh skupaj pa 16), Slovensko planinsko pot št. 1 od Maribora do Kopra štirje člani (vseh 54), Zasavsko planinsko pot 3 člani (vseh 31), Loško planinsko pot je prvi prehodil Jože Vogrin, Pomursko transverzalo pa Samo Mrak, Stanko Dolenc je prejel značko za 3 prehojene partizanske marše PTT planincev Jugoslavije.

Delovni so bili tudi posamezni odseki in skupine. V preteklem letu je bilo organiziranih skupaj 52 izletov s 3279 udeleženci.

Predavanj je bilo 23 s 1366 gledalci in poslušalci. V dnevnem tisku in ptt informativnih glasilih je bilo objavljeno 106 člankov, 13-krat je bil zamenjan slikovni material v omari na trgu OF, dvakrat pa organizirana razstava fotografij iz življenja in dela planincev v avli PTT podjetja Ljubljana. Mladinski odsek je organiziral planinsko šolo, gorska straža srečolov, gospodarska komisija je preko cele sezone nesebično pomagala pri oskrbovanju poštarske kočice. Nešteto je bilo opravljenih ur prostovoljnega dela in še bi lahko naštevali.

Omenim naj le še številne dneve in ure, ki jih je predsednik porabil, da je zbral, pripravil in uredil material za spominsko knjigo. Ta podatek je v svoji skromnosti v poročilu zamolčal, pa je prav, da se mu za veliko in plemenito delo zahvalujemo. Svoje poročilo pa je predsednik zaključil z besedami: »Ko z današnjim občnim zborom zaključujemo drugo in vstopamo v tretje desetletje življenja našega društva, želim, da bi bilo novo poslovno leto in novo desetletje vsaj tako uspešno, kot sta bili minuli desetletji.

Občni zbor so pozdravili skoraj vsi predstavniki raznih planinskih društev in organizacij.

Po razpravi je v imenu Odbora kurirjev in vezistov podelil tov. Lojze Kočman značko Slavku Venclju za prehojeno transverzalo kurirjev in vezistov.

Po pozdravnih govorih in razpravi smo organe PD razrešili, kandidacijska komisija je predložila kandidatno listo novega upravnega in nadzornega odbora in članov častnega razsodišča.

Občni zbor je listo v celoti sprejel, izglasoval, posebej za predsednika ponovno in z aplavdiranjem izvolil tov. Jožeta Dobnika.

Iz poročil, razprave in pozdravnih govorov je bilo razvidno, da čakajo novi upravni odbor polea rednega dela velike izredne naloge.

PRI PD IMPOL USTANOVILI ALPINISTIČNI ODSEK

Nad 20 let je bilo potrebno, da je bil pred kratkim v Slov. Bistrici ponovno ustanovljen alpinistični odsek pri PD IMPOL Slov. Bistrica. Tragedija petih slovenjebistriških alpinistov pred več kot 21 leti je med Bistričani pustila globoke posledice. Kljub temu pa alpinizma niso povsem zapustili. Kot posamezniki so sodelovali pri premagovanju pomembnih in predvsem zelo zahtevnih planinskih vrhov v Sloveniji in v tujini.

O prvih številnejših osvajačih gorskih višav iz Slov. Bistrice je bilo mogoče slišati že v letu 1948, ko so se kot soudeleženci navez v raznih skupinah slovenskih alpinistov pogumno spuščali v stene. Leta

1950 in pred njim so bistriški alpinisti dosegli svoje dosedaj najpomembnejše uspehe.

Leto 1952 je bilo zapisano v kroniko bistriškega alpinizma kot najbolj črno obdobje, saj so Bistričani izgubili v stenah Špika kar pet svojih najboljših mladih alpinistov. Dejavnost na tem področju je kmalu skoraj povsem zamrla.

V letu 1969 je tako pričela delovati pri alpinističnem odseku Kozjak v Mariboru sekcija bistriških alpinistov. Od tedaj do konca leta 1973 so bistriški alpinisti izvršili kar 237 bolj ali manj zahtevnih vzponov v slovenskih in tujih gorstvih.

Ob udeležbi nekaterih domačih ljubiteljev alpinizma kakor tudi predstavnikov iz nekaterih drugih slovenskih alpinističnih odsekov (iz Ptuj, Maribora, Celja in drugod) so v okviru PD IMPOL Slov. Bistrica ustanovili alpinistični odsek. Člani odseka so alpinisti Ivan Šturm, Vlado Zafošnik in Beno Reis, z njimi so že številni pripravniki mladi Bistričani.

Za načelnika so izvolili Vlada Zafošnika. Nalogo tehničnega vodje bo opravljal Beno Reis, medtem ko bo gospodar Vlado Jurič.

Ob tej priložnosti so sprejeli akcijski program za letošnje leto.

Podpore so odseku obljubili PD IMPOL in Temeljna telesno kulturna skupnost Slov. Bistrica in razna društva.

Viktor Horvat

NAMESTO PLANINSKIH STAJ – LOVSKA KOČA

Ko sem se 13. avgusta lani spuščal iz vrha Krna (2245m) proti Krnskemu jezeru, sem opazil, da sredi lepih planinskih pašnikov planine Na polju, na kateri se je še pred dobrimi 15 leti prepaslo okrog 40 glav goveje živine, danes stoji lično zarajena lovska kočica.

Ta mala planina z najboljšo pašo izmed vseh 16 planin na Kobariškem, stoji na severovzhodni strani Krna, med Krnskimi jezerom, Lemežem, Šmohorjem in Peskami.

Ko sem se približal koči, sem bil prijetno presenečen, kajti ženske Marija Brginc in Gizela Volarič s svojimi možmi Andrejem in Stankom iz Smasti so me povabile na ogled kočice.

Lovsko kočico je leta 1970 zgradila prizadevna lovska družina Smast, ki ima med drugim svoj lovni revir tudi na sektorju Šmohorja-Pesk in Rdečega Roba. Ker lovska kočica leži le dobrih 15 minut od Krnskega jezera, ki je v poletni vročini primerno za kopanje, je kočica dobra tudi za letni oddih.

Ko sem med potjo premišljal to gostoljubnost v lovski koči, mi šine v glavo naslednja misel: Ta lovska kočica stoji približno na sredi poti med Lepeno in

Krnom, prav tako med Komno in Krnom, med Razorjem in Krnom. Zakaj ne bi vsaj začasno lovška kočja postregla tudi planincem? Ali bi imel kdo kaj proti? Ali naj čakamo na planinsko postojanko?

Ivan Kurinčič

SLOVENSKI PLANINCI NA KORZIKI

V času od 1. do 9. septembra 1973 se je na Korziki mudila skupina 55 gornikov iz vse Slovenije. Potovanje je organiziral neutrudni Mirko Fetih, načelnik komisije za planinski turizem. Največji uspeh in obenem cilj potovanja je bil, povzpeti se na Mt. Cinto, 2708 m in Mufrello, 2148 m. Verjetno smo bili poleg priseljencev Slovencev prvi Jugoslovani, ki so se podali na korziške gore.

Do trajekta, ki nas je pripeljal na Korziko, smo potovali z avtobusom preko severne Italije do Nice na Azurni obali. Spotoma smo prenočili – nekaj v hotelu nekaj v šotorih – v mestu Cuneo, ki je po svoji bližnji gorati okolici prav slikovito mesto. Naslednji dan smo se preko prelaza Col di Tenda skozi predor podali v Francijo in zaradi lepše ceste spet v Italijo ter pri kraju Ventimiglia prišli do morja. Nadaljnja vožnja, deloma tudi po avtostradi vžtric z Azurno obalo, je bila svojsko doživetje.

Vožnja s trajektom preko morja do Korzike je minila v pol šesti uri lagodne plovbe v II. razredu. V Calvi na Korziki smo prišli ponoči, sprejeti z vsem sijajem mediteranske noči in publike, ki vsak prihod ladje pričaka z navdušenjem in plesi. Tov. Fetih je storil prav, da že prvi dan nismo hiteli v gore, temveč v naročje sredozemskega morja in odnesli tako najboljše vtise. Plaža je 6 km dolga, sama mivka, plitvina sega do 100 metrov v morje. Zaliv obkroža Calvi s Citadello na griču, obdan z utrjenim obzidjem, ki je prebivalce branilo pred vpadi z morja. Calvi šteje okrog 3500 prebivalcev, med sezono pa se potroji z gosti s kontinenta. Kot vsa Korzika je še nepokvarjen v turističnem pomenu. Res cene niso za povprečen jugoslovanski žep, z iznajdljivostjo pa se tudi jugoslovanski turist dobro preživi. Prebivalci govorijo samo francosko, prospektov ni, če pa so, so samo v domačem jeziku. Čudovita je členjena obala z votlinami, stolpi in naravnimi mostovi, ki zjutraj in zvečer zaradi svoje geološke sestave žare v vseh rožnatih odtenkih. Notranjost otoka pokriva največ makija, bodikavo, neprehodno grmičje, zavetnik korziških upornikov in tudi banditov. »Svoboda je v makiji, iz makije prihaja svoboda,« je od davna geslo domačinov. Danes je na otoku močno razvito avtonomistično gibanje, ki zahteva samostojno upravo. Svoje namene izražajo s protesti, napisi na skalah in celo s požigi. Tura

na Mt. Cinto se prične s slikovito sotesko pred krajem Asco Certa. Asfaltna cesta drži še dalje do 1450 m visokogorskega in smučarskega središča na Plateau Stagno. Poleg soteske – manjši del smo jo zaradi ogleda prehodili peš – mi je v spominu ostal zlasti piknik v hladnem zavetju borovega gaja ob slikovitem potoku. Isti dan smo do večera prišli do pl. Manico in tam bivakirali. Drugi dan smo se povzpeli na Mt. Cinto. Poti v korziških gorah niso markirane v našem pomenu besede. Orientiraš se po kamnitih močilih in redkih lisah, ki so jih napravili avstrijski gorniki. Mt. Cinto spominja na Škrlatico ne le po višini, temveč po reliefu, le geološki sestav je drugačen. Popoldne smo po sipkih pobočjih sestopili v sosedno dolino naravnost v smučarsko središče Ajaccio in Corte. V naslednjih dneh so udeleženci spoznali dolino Borinfato, redke paradize na našem planetu. Povzpeli smo se tudi na Mufrello.

Na poti v domovino smo videli Azurno obalo ponoči. Morda je v nočnem razkošju lepša, vendar jo za lepote Korzike ne bi zamenjali nikoli. Zakaj? To je treba videti in tudi – doživeti. Nobena beseda se mi ne zdi dovolj dobra. Na Korziko je treba priti s smislom za naravno lepoto kot pravi napis na vhodu v naravni park: Poslušaj in občuduj tišino!

Tone Stojin

VLADKU MAJHNU V SPOMIN

Ko smo se po končani vojni vračali planinci v naš dragi Maribor, smo takoj pričeli z delom, z obnovo in gradnjo koč. Saj je bila prva udarniška nedelja že 30. septembra 1945 na pogorišču Mariborske kočje, slabo leto kasneje pa že prva udarniška nedelja v Ribniški koči. Že v dneh naših prvih akcij smo se srečali z Vladkom Majhnom, ki je že pred vojno rad zahajal v gore in je zdaj pravilno ocenil naša prizadevanja. Na visokih položajih, ki jih je takrat zavzemal v Mariboru, je postavljaval nas planince drugim za zgled. Podpiral nas je moralno in materialno. Stalno je spremljal naše delo. Ko smo leta 1954 izbirali lokacijo za dom na Žavcarjevem vrhu, je sodeloval v družbi generala Popovića in Toneta Boleta. Kadar mu je čas dopuščal, se je pridružil planincem in se udeleževal planinskih izletov. Da mu je bila najbolj pri srcu naša Ribniška kočja, menda ni treba posebej poudariti. Večkrat je preživel krajši oddih na Ribniški koči. Kot velik prijatelj kočje je bil sprejet v red fanatikov Ribniške kočje (21. član po vrsti). Ko se je preselil v Ljubljano, je bila njegova prva pot v planinsko družbo. Tako sva se večkrat srečavala in vedno me je spraševal: »Kako pa kaj Ribniška kočja?« Ljubljanski planinski družbi je ostal zvest do svoje prerane smrti.

V imenu mariborskih planinskih prijateljev se zahvaljujem Vladku Majhnu za naklonjenost, ki jo je izkazoval planinskemu društvu. Bil je res s srcem pri stvari, ki nam je tako ljuba. Naj mu bo lahka zemlja ob vznožju Pohorja, ki ga je imel tako rad.

inž. Friderik Degen

LUDVIKU KLEINERJU V SPOMIN

Ko sem prijatelja Ludvika Kleinerja obiskal preteklo leto meseca oktobra v njegovem domu v Kamniku pod Krimom, je bil še ves veder in nasmejan. Sedel je v vozičku, pred 6 leti so mu amputirali nogo. Pred seboj na mizi je imel cel kup Planinskih Vestnikov. Brati zadnje čase ni

bil 60% invalid iz prve svetovne vojne, ranjen je bil v levo nogo, je bil kljub temu vnet planinec.

Bil je 43-krat na Triglavu, prehodil je manj zahtevne Julijske Alpe, Karavanke in Kamniške Alpe. To vse je razvidno iz njegovih zapiskov. Prehodil je Zasavske hribe, Dolenjsko gričevje, da ne govorim mogel, ker so mu oči precej opešale. »Vidiš,« mi je dejal, »če dočakam še do aprila prihodnjega leta, bom dobil zlato značko in diplomu od planinskega društva.« Toda neizprosna smrt mu je prekrizala račune, po kratki bolezni je nepričakovano umrl 21. novembra star 86 let. Prijatelj Kleiner se je vnsal v SPD leta 1924, isto leto je postal redni naročnik Planinskega Vestnika in ostal zvest do smrti.

S prijateljem Ludvikom sva se spoznala leta 1926 v železniški delavnici Ljubljana-Šiška. Jaz sem bil 27 let mlajši, vendar sva si bila vseskozi dobra prijatelja pri delu in v gorah. Veliko sva hodila skupaj v naše lepe planine in gore. Čeprav je o Katarini, kjer je bil preko 500-krat. Tudi Šmarno goro je rad obiskoval, zapisal si je preko 400 obiskov.

Oktobra 1935 smo se podali na Peco. Prenočili smo pod vrhom v Uletovi koči. Naslednje jutro, smo se podali na vrh Pece. Bilo je pusto megleno jesensko jutro, razleda nismo imeli, začelo je deževati. Od vrha Pece do železniške postaje v Prevaljah smo pešačili 4 ture, ker takrat ni bilo avtobusov. Ko smo prišli v dolino, je potegnil iz nahrbtnika orglice in je veselo zaigral. Prijatelj Ludvik je vedno imel orglice s seboj. Po vojni je hodil le na nižje ture in gričevje. Ko smo leta 1952 dogradili »Železniški počitniški dom« na Kisovcu pod Malo planino, je z veseljem prevzel mesto upravnika. Planinci so radi prihajali v naš dom, saj so bili vedno dobro postreženi. Ludvik jim je bil vedno na razpolago, kot izkušen planinec jim je rad svetoval, saj je dobro poznal okolico in vse Kamniške Alpe. Ko je zaradi boleznj l. 1964 moral zapustiti gorski svet, so se še isto leto zaprla vrata doma in so še danes zaprta.

Bil je tudi velik ljubitelj lepe fotografije. Kot fotoamater je veliko slikal predvsem gore in planine. Večkrat je razstavljal svoje posnetke in bil zato tudi nagrajen. Bil je dolgoletni aktivni član pri fotoamaterski zvezi. Bil je tudi častni član društva Tine Rožanc.

Jože Teran

STAROSTI SLOVENSkih PLANINCEV IVANU POHARJU V SPOMIN

26. junija letos bo 87 let, odkar se je kajzarju Poharju v Podbrezjah rodil sin Ivan. Že prvo noč so planinske vile nasule novorojenčku v zibel planinskega cvetja in ga sprejele v svoje varstvo. Še isto noč pa mu je iz zavisti hudobna vila podtaknila še trnje v zibelko. Ko je fant odrasel, doma ni bilo kruha za vse – in moral je iti s trebuhom za kruhom. Prva svetovna vojna mu ni prizanesla in še pozneje je moral nositi težko sivo suknjo. Šele ko je prišel na Jesenice in se zaposlil pri takratni Kranjski industrijski družbi v upravi posestev kot računovodja, je prosto zadihal. Že prej je bil navdušen

planinec, ko pa je prišel na Jesenice, je bil najgaibnejši odbornik planinskega društva in zaveden telesno kulturni delavec. Čeprav ni bil ravno najboljše plačan uradnik, je vse svoje otroke poslal na srednje in višje šole.

Druga svetovna vojna je bila zanj usodna. Bil je na listi »intelektualcev«, ki so bili napoti jeseniški »peti koloni« in okupatorju. Bil je z družino vred preseljen v Srbijo. Toda njegova močna nprav in ljubezen do naših gora ga je ohranila. Vrnil se je nazaj pod Karavanke, se vključil v novo življenje in postal zopet planinec. V obnovljeni planinski organizaciji je vodil kot predsednik podružnico PD nekaj let, bil je tudi njen blagajnik in tajnik. Za delo je bil odlikovan z državnim odlikovanjem – red dela s srebrnim vencem, s srebrnim in zlatim znakom PSJ. Bil je proglašen za častnega člana PD Jesenice in lani ob 70-letnici Gornjesavskega planinskega društva dobil najvišje planinsko priznanje na Gorenjskem. Ko je bila proslava obletnice jeseniškega planinskega društva na Golici pred tremi leti, jo je kot 83-letnik obiskal in se vesel z mladimi planinci na vrhu Golice pogovarjal, kako so se nekoč potegovali za Kadilnikovo kočo na Golici in še bolj za kočico pod Golico. Današnja mladina mora misliti na novo kočico na Golici, je dejal. Z velikim zanosom se je posvetil že od mladih let tudi čebelarjenju. Preko 50 let je v čebelarski organizaciji opravljal razne funkcije in naloge. Bil je vseskozi dober organizator, svetovalec, učitelj mlajših generacij in čebelarski preglednik. Za nesebično dolgoletno delo je bil odlikovan z redom Antona Janša II. stopnje. Čebelarska družina Jesenice in Čebelarsko društvo Radovljica sta z njegovo smrtjo izgubila vestnega, požrtvovalnega in vedno delavoljnega predsednika.

Prišla pa je noč 21. februarja 1974 in planinske vile so zopet pripravile cvetje – bili so to telohi izpod Karavank, ki so jih položile v krsto, v kateri počiva njihov varovanec. V soboto dne 23. februarja 1974 so ga njegovi številni prijatelji spremljali na njegovi zadnji poti na dobavsko pokopališče. V slovo so se tedaj samo za trenutek v prazničnem oblačilu pokazale ožarjene Karavanke.

Planinski starosta Ivan Pohar je umrl, toda v srcih planincev in njegovih dragih bo ostal živ.

Planinsko društvo Jesenice

TINETU NOČU V OPOMBO

Na večer 6. decembra preteklega leta je odjeknila med nami planinci v Gorjah žalostna novica, da je umrl naš član in dolgoletni odbornik PD Gorje Valentin Noč.

Rodil se je pred 68 leti na Bohinjski Beli očetu železničarju. Po šoli se je izučil v mizarški stroki in mizaril le nekaj let. Nato se je zaposlil na železnici kot čuvaj. To delo je opravljal do svoje upokojitve. Njegova življenjska pot je bila bolj trnova kot posuta s cvetjem. Med zadnjo vojno je moral zapustiti ženo in sinova in oditi na ukaz nacističnih gospodarjev službovat v Nemčijo. Ob koncu vojne se je takoj vrnil k svoji družini na postajališče v Podhomu na mesto izpred vojne. Naj mu v slovo izrečem naslednje besede: »Takoj leta 1945 si se včlanil v Planinsko društvo Gorje in bil izvoljen v odbor. Prevezel si funkcijo blagajnika. Svoje delo si opravljal vestno dolga leta in pomagal pri vsem delu v planinskem gospodarstvu: Ni ti bilo žal izkoristiti redni dopust za delo v planinstvu. V zgodnji spomladi si pregledoval postojanke, s takratnim gospodarjem Jožetom Markeljnom. Prav z veseljem si vsako jesen delal zaključek in inventuro v planinskih postojankah in urejal vse potrebno, da so bile postojanke pravilno zaprte do druge sezone. Tvoja velika zasluga je, da stoji postojanka Dolič na tem mestu, kakor smo jo postavili leta 1952 in sedajšnji prizidek k njej.

Dragi Tine! Udeležba na tvojem pogrebu je pokazala, kako si bil priljubljen med prebivalci, planinci in čebelarji. Čebelice so bile tvoj konjiček. Bil si predsednik čebelarske družine Bled. Ob tvojem grobu se je v imenu planincev v izbranih besedah poslovil od tebe tajnik PD Gorje tov. Alojz Jan. Poleg planincev so se od tebe poslovili tudi čebelarji čebelarskega društva Radovljica in čebelarske družine Bled.

Še enkrat naj ti bo izrečena hvala za vse tvoje delo, ki si ga posvetil napredku planinstva. Planinci se te bomo spominjali ne samo doma, pač pa na vseh pohodih po naših planinah, prav posebno pa na našem Triglavu, na katerega si tako rad zahajal.«

Matija Klinar

ALPINISTIČNE NOVICE

AO SARAJEVO V LETU 1973

Alpinistični odsek Sarajevo mestne planinske zveze je edini alpinistični odsek v BiH. Zadnja leta je aktivnost članstva znatno porasla in v organizacijskem pogledu. Kulminirala je v l. 1973, ko je odsek dosegel rekordno število vzponov ne glede na število aktivnega članstva in na razmere, ki se kažejo v odnosu do alpinizma v BiH. Aktivnih je bilo 10 alpinistov in 18 pripravnikov. Opravili so 245 vzponov vseh stopenj, od tega 4 prvenstvene. To so:

1. Zimski vzpon po severnem razu Erača na Prenju, plezali Zahirović, Raštegorac in Vatrenjak (višina 400 m; 3 ure).
2. Smer »čez ploščo« v Bogovičkih stenah na Romuniji, plezala Žalica in Vatrenjak (100 m; VI A₁-A₂; 11 ur).
3. Smer v Izgorjeli Grudi na Prenju, plezala Mulahusić in Šišić (300 m; IV-V).
4. Smer v Ilijinem stebri na Vlašiću, plezal Gafić (VI).

Ponovitev je bilo dosti, treba pa je omeniti: Peto ponovitev smeri Dragman-Brezovečki v Velikem Kuku na Čvrnici (1350 m; V; 14 ur), tretja ponovitev centralne smeri v Otišu na Prenju (250 m; IV, V, VI; 7 ur), prva druga in tretja ponovitev Krone Nikolinih sten na Treskavici (V+; 180 m), prva in druga ponovitev direktne smeri v Obliku na Treskavici (180 m; V), prva ponovitev Deževnega kamina v Obliku (250 m; IV-V) in ponovitev smeri Dilber-Omanović v Otišu na Prenju (180 m; IV).

AO Sarajevo je organiziral za sarajevske planince tudi začetni alpinistični tečaj, ki ga je uspešno končalo 12 udeležencev. Na pobudo članov je bilo več predavanj z diapozitivi v nekaterih sarajevskih planinskih društvih. Člani AO - gorski reševalci so se udeležili vseh akcij in vaj.

S. Žalica

NOVO IN STARO V MT. BLANCU

Ozebnik v Aiguille du Goûter je 4. junija 1973 s smučni prevozil J. Bessat.

Sentinelles Rouge je v začetku leta 1973 doživela drugi zimski vzpon. Opravila sta ga Angleža R. Collister in M. Geddes.

V Mt. Blanc du Tacul je 16. maja 1973 Bernard Macho z Lyona sam preplezal izredno strmi ledeni ozebnik med Boccalattejevim stebrom in smerjo la Guille in to v 6 urah. Ozebnik je izredno strm in izpostavljen padajočem kamenju. Podoben je smeri Mayer-Dibona v severo-

zahodni steni Dôme du Neige des Ecrins, vendar je plezarija težja. Kuloar je bolj strm in težji od Gervasuttijevega kuloarja v Mt. Blanc du Tacul.

Freudov steber v Aiguille du Midi je l. 1972 sam preplezal Anglež R. Collister, ki zadnje »požira in podira« najtežje smeri v Zahodnih Alpah. V Aiguille du Midi je januarja 1973 nastala nova smer. Jean Atanasieff je sam preplezal steber Tournier. Bivakiral je v zgornji tretjini.

Skoraj istočasno je soliral tudi Collister v Col du Plan.

V les Droites sta, kakor trdi angleška revija Mountain, leta 1970 Švicar I. Ganahl in Avstrijec H. Wagner potegnili novo direktno smer, devetnajsto smer v tej severni steni. Slike stene iz Mountain smo objavili v PV 1973/11 kot ilustracijo k članku Milana Rebule. Les Courtes so lani doživele slovenski dan.

Naveza J. Belleville je plezala pozimi severno steno Mt. Dolent, gore, v kateri je naveza B. Krivica začrtala pred nekaj leti prvenstvena smer, kar spričo plezalske gneče v tem delu Alp res ni majhna stvar.

T. O.

RICARDO CASSIN O ALPINIZMU

Cassin, trgovec iz Lecca, sicer pa eden najbolj slavnih alpinistov na svetu, naš dobri znanec in prijatelj, je v francoskem almanahu GHM (Groupe de Haute Montagne) napisal nekaj zanimivih, veljavnih misli o alpinizmu. Niso ravno nove, so pa duhovna lastnina nadšestdesetletnega moža, ki ima za seboj celo plejado najtežjih alpinističnih storitev od Dolomitov do Aljaske in Himalaje. Takole pravi: Težko je govoriti o alpinizmu. Prav lahko zaideš v govoričenje, da je alpinist človek, ki sam sebe premaga, ko išče »zdravo veselje«, krepost, vzvišenost in moralno izpopolnjevanje. Kaj vse žene človeka v alpinizem? Askeza, filozofija, religija ali vsakega nekaj in vse skupaj, želja po spoznanju in odlikovanju, skratka dejavnost v gorah, ki vsakogar po svoje vzpodbujata in oblikuje. Ni dovolj, biti dober športnik, treba je imeti gore rad, kajti človek tu tvega in premaguje strah. Če alpinist ne pozna strahu, ni to nobena prednost, kajti tak alpinist ne bo nikoli skusil intimnega doživetja, da je sam svoj gospodar, da se obvlada. Atletska postava in trening tu ne zadoščata.

Glede razvoja v alpinizmu in ekstremnega tehničnega plezanja sodi Cassin, da ga ne smemo zavirati. Vsak sam zase ve in odgovarja, zakaj hodi v hribe, zakaj

pleza. Sam presoja mero svojih idealov, vsak sam zase razčlenjuje in obvladuje probleme, zato je tudi odnos do teh vprašanj subjektiven. »Tudi mene so, ko sem bil mlad, zaničljivo zmerjali, češ, glejte ga, s klini pleza.« Vsak naj sam presodi, koliko zmore. Ni res, da bi bil pravi alpinist le tisti, ki pleza grozovite stvari, take, da ti gredo lasje pokoncu. Taki radi izginjajo kot meteori. Pošteno je, da nekaj dosežeš, da to tudi druge naučiš in s tem poskušaš oblikovati boljši alpinizem.«

»Klini, lestvice, vrvi niso same sebi namen, so le sredstva. Alpinista delajo tehnika, izkušnja, moč, slog, utrjenost, navdušenje in požrtvovalnost. Alpinizem je zelo zapleten, mnogostranski, težko ga je klasificirati. Težko je primerjati posamezna alpinistična dejanja. Nobena lestvica ni večna in ni univerzalna – že zaradi duševnih in telesnih sposobnosti različnih alpinistov.«

»Alpinizem je čista igra, to so že davnaj rekli. Imejmo to ‚drobceno resnico‘ pred očmi! Biti mora plemenita, viteška igra, sicer bi bila spricho tveganosti moralno šibka. Idealni alpinizem je igra, ki nas zadovoljuje in zato ne trpi sebičnosti. Nikar ne vstopajmo v stene obremenjeni z dolinskimi slabostmi, prepiri, nevoščljivostjo in vsakdanjimi tabuji.« Tak je Casin. Izpovedal je sebe.

T. O.

JUŽNA STENA MARMOLADE – POZIMI

Günter Hauser je bil do nedavna sekretar DAV. Med drugim je dal novo obliko in nov koncept mesečnemu glasilu DAV (Mitteilungen, Jugend am Berg), sicer pa je ostal zvest alpinist, ki v alpinizmu išče globlji etični smisel, ne samo športni uspeh. V opisu zimskega vzpona čez južno steno Marmolade se to kaže na več načinov (gl. DAV Mitteil. 1973/6 str. 278). V steno so vstopili štirje in kmalu se je pojavil še – peti v navezi. Pridružil se jim je že ob vstopu, ko so ogledovali poledenele kamine pri -10°C . Bil je – strah. Istočasno je prišel zaveznik – pogum. In vsa težka pot je bilo eno samo trenje med strahom in pogumom, med bojazljivostjo in voljo. Že do prve terase so morali poskusiti prav vse, da so se obdržali in izplezali na gredo, kjer so se malo oddahnili in bivakirali. Noč jih je trla z vsemi težavami, zjutraj pa jih je zimsko sonce zdramilo v nov zagon.

Poleti je s prve terase dobrih šest ur do izstopa, zima pa jih je zadržala v steni tri dni in dve noči, ves čas v družbi onega petega v navezi, priznava Hauser. Eden od plezalcev je plezal s slabo zaceljenimi ozeblinami, vsi so nosili oprtnike, da bi se preveč ne zamudili, a kaj, ko pa so se

grdo zaplezali, se morali umakniti in iskati drugo pot navzgor. Po 54 urah so zadeli na varovalno jekleno vrvi, blizu vrha in sestopili na sedlo Ombretta.

Preprosto! A vendar doživetje, ki ga ne bi smeli pozabiti, pravi Hauser. Posebno tistega občutka pri vstopu, ko smo se bali, ki nas je hromil. »Nisem pisal o previsih, ki smo jih hladnokrvno premagali, niti o romantičnih nočeh, ki smo jih prebili o bivakih. Če bi prehitro pozabil vsa ta doživetja in se prepustil zanosu ali celo ošabnosti, bi od etične vrednosti ture ne bilo nič. Vrv nas je povezal s prijateljstvom, ne samo s športnim interesom. Ni važno, kakšne stopnje je bila smer. Važno je tisto, kar se dogaja po vzponu. Če smo si na jasnem, da nismo premagali gore, marveč sebe, če je na mestu strahu pred steno ostalo spoštovanje do nje, potem smo se vsaj nekoliko vzdignili nad naš materialistični svet. To pa je pravi cilj, ne vrh ali stena.«

T. O.

PLINSKI KUHALNIK NA ZIMSKIH TURAH

Heinz Steinkötter iz Trenta, znan tudi marsikomu od naših alpinistov, zelo uspešen plezalec v preteklem desetletju, v »Bergst.« 1973/11 svetuje zimskim alpinistom, naj jemljejo s seboj košček furnirja (10×20 cm) in »esbit«. Če je namreč zelo hud mraz, je plamenček na kuhlniku zelo majhen. Furnir v takem primeru, posebno če kuhamo v šotoru ali na snegu, rabimo za podložek, košček esbita, ki bi zgorel na plinski karteči, pa poviša notranji pritisk in plamenček živahneje vzplapa. – Malenkost, a utegne priti krvavo prav!

T. O.

VARSTVO NARAVE

UBOGI ZERMATT

Tako vzklikajo starejši planinci pa tudi mlajši, ko vidijo razvoj tega mesteca v zadnjih desetih letih. Že Visp je ves zabetoniran na obeh bregovih asfaltirane ceste, zelenic je vedno manj, vedno več je najemnih turističnih »kasarn«, štiri do pet nadstropnih, odpirajo pa se vedno nova gradbišča, na katerih hrume žerjavi in drugi gradbeni stroji. Stare lesene planinske kočice so že skoraj muzejski ekspoziti sredi mreže vertikalnih prometnih naprav. Turistična industrija poka od razvojne dinamike. Ali jo bo recesija, ki našemu planetu nemilo grozi, ustavila ali vsaj zavrla?

T. O.

ALI JE PLANOVANJE RES V ŠKODO PLANINSKI NARAVI?

Pravzaprav utemeljeno vprašanje. Če hočemo boljše, smotrnejše gospodariti s planinami, je treba pomisliti na sodobnejše pristope, na cesto, lifte, mlekovode itd. Če pa pride med planšarije cesta, je kaj hitro tu tudi misel na turizem, hotel. Zagovorniki planšarjenja, pravi »Bergst.« 1973/11, ponavadi trdijo, da so planine obramba zoper erozijo, zoper plazove, zoper zakravanje. Vendar dejstva te utemeljitve spodbijajo: Planovanje je vzrok in začetnik erozije, gre na roko hudournikom, saj planino je bilo treba izkrciti, to je, načeti zaščiten gozd, poleg tega pa paša usodno prebira vegetacijo. Živina spreminja naravno rastlinsko združbo, najbolj sočne trave, zelišča in rože, ki jih goved najraje popase, izginjajo, krepki pa se ruša skopih trav v strminah, kjer gospodarijo plazovi. Tega je spet kriva živina, ki ostrih trav ne mara in tako pospešuje njihovo širjenje. To prirodno selekcijo bi zavrla kvečjemu intenzivnejše pašništvo. Če posežemo vmes z gnojenjem, uničujemo poslednje površine prvobitne alpske flore. Tako se torej tudi slabša gospodarska vrednost planine. Da je tako, kaže zamočvirjena okolica planšarskih koč. Nič prida za rušo niso vodovodne kravje steze na strmih bregovih. Tla na njih se zamakajo, udirajo in trgajo. Ovčja paša je še nevarnejša, ovca ima ostrejšo stopinjo in bolj v živo popase, njeni ekstremi tudi niso koristni. Seveda vse to ne govori, da je treba zaradi varstva narave planovanje opustiti. Treba pa je premisliti, ali so vse planine še rentabilne. Če niso, je pametno, da se opuste in da se brez paše same »popravijo«.

Glede utemeljitve, da planšarije pomenijo obrambo pred plazovi, je treba reči, da je najboljša obramba pogozditev. Je tudi najcenejša obramba, komaj 5 % tistih stroškov, ki so potrebni za morebitne umetelne obrambne naprave.

Kaj pa kmetije? Kako bodo živeli brez planšarij, kako gospodarili brez planovanja, ki ima morda večtisočletno izročilo? Odgovor je vprašanje: Ali naj čakamo dotlej, da planine ne bo več možno popraviti?

Ali je to druga stran medalje ali altera pars, drugi zvon poleg prvega, ki ima vselej varstvo okolja najprej na očeh in drugega nič več ne vidi! Če je tako, je prav, da slišimo oba zvonova.

T. O.

CVETKE ZLA

V Nevadi, ameriški zvezni državi, ima ameriška komisija za atomsko energijo poskusno ozemlje. R. K. Oswald ugotavlja (gl. D. Alpenverein, Mitteil. 1973/5), da je vsaj 650 km² zemljišča že zastrupljenega z radioaktivnim elementom plutonijem. Pravijo, da bo zastrupljenost trpela 24 000 let ali pa še več. Plutonium bo torej tudi pod pepelom dokončnega uničenja, delal bo družbo DDT, svincu, stronciju 90, kovinskimi strupom in industrijskim kemikalijam.

Ista avtorica se sprašuje, s čim naj hrani otroke, če ugotavljajo DDT v materinem mleku, v moki, kruhu, pecivu, svinec v krvi, v zraku, stroncij 90 v dežju, v vodah, v morju, v pitni vodi, PCBs v flori in favni vzdolž atlantske in pacifiške obale, vse v visoki koncentraciji, antibiotike v mesu, živo srebro v ribah in tako dalje.

T. O.

NOVE ŽIČNICE

O novih žičnicah spet poročajo iz Avstrije. Blizu Fulpmesa, znanega po znamki cepinov in druge opreme, grade žičnico na Kreuzjoch (2100 m), ki bo omogočila nove spuste in nove bližnjice na druge smučarske terene. Lienz je takorekoč čez noč postal veliko smučarsko središče. Poleg že urejenega Zettlersfelda so za zimo 1973/74 vzpostavili še nov objekt Hochstein s celo vrsto vertikalnih prometnih naprav v višino 2000 m s progo, 6 km dolgo, 100 do 130 m široko, z višinsko razliko 1320 m, razpolaga pa tudi z lažjo, vzporedno progo in traso za tekače. Na Tirolskem je nastalo veliko zimsko središče Waidring z vsemi industrijskimi napravami za masovni zimski turizem. V

letu 1973 so pridobili nove tri lifte, privravlja se četrti.

V Visokih Turah blizu »Tauernpasa« je nastala nova vzpenjača s postajo pri zvezni avtocesti. Tu okoli so še tri sedežnice in dvajset vlečnic. Željo po smučanju je lani koristno proučil svetovno znani Kitzbuhel. Zgradili so dve novi smučarski središči v višini 1500 in 2000 m, povezuje jo prečna dvojna sedežnica, dolga 1550 m, s kapaciteto 110 oseb na uro. Nastala je blizu tam tudi moderna vlečnica s kapaciteto 1200 oseb na uro. Skratka: Alpe v razprodaji! In nikjer vprašanja, kako se bo splačalo – masovni turizem pozimi in poleti je v neprestanem porastu.

T. O.

AVTOCESTA ČEZ VISOKE TURE

Največja gradnja v Avstriji je zdaj moderna avtocesta, ki bo rešila vrsto prometnih problemov in skrajšala poti s severa na jug. Leta 1975 naj bi bila dograjena in to tako, da ji nobena zima ne bi mogla blizu. Na Salzburškem v Lungau ima na razdalji 19 km 33 mostov in 10 urejenih hudourniških grap. 69 km ceste je v viaduktih, dva predora sta dolga 6,4 in 5,4 km. Najvišjo točko doseže cesta pri južnem portalu turskega predora. To je zdaj torej najnižji alpski prelaz. Cesta ne bo nikjer napeta nad 5%. V resnici nad alpsko pokrajino tehnična zmagata, kakršne še ni bilo. Zmagata?

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

POLEMIKA O PLANINSKEM FILMU

Poročali smo že o filmskem delovanju Lotharja Brandlerja, ki smo ga spoznali leta 1958 ob ekstremnem vzponu v Cinah (saška smer). Lothar Brandler se je posvetil planinskemu filmu in hotel z njim uspeti, streči modernemu okusu in interesom. Poročali smo že o tem, kako slabo je bilo sprejeto njegovo največje delo v Münchnu, prav tam, kjer je računal na vse, saj je München pravi pojem alpinističnega mesta. Potem je napisal javno pismo »Planinski film je mrtev« (Bergsteiger 1973/10), pravi pamflet na tisti film, ki je s svojo planinsko scenerijo in ekranizirano planinsko zgodbo privabljal stotisoče gledalcev, ker je upošteval osnovne zakonitosti filmske umetnosti. S pismom je seveda grdo napadel starega Luisa Trenkerja in dr. Fancka, ki sta s svojimi planinskimi filmi zares uspevala. In uspeh je pri filmu vse! Kaj pomaga še tako sijajna kamera in še taka vrsta situacij, če ljudi ne pritegne, če sredi predstave uhajajo (in to se je Brandlerju zgodilo, ker je pretiraval filmsko vrednost plezalske kalvarije same na sebi, brez estetskih zakonitosti!). Ni čuda, če je žaljivo pismo dobilo enak odgovor. Sam Trenker mu je zapisal, da Brandlerju povsem manjka poklicni etos, da govori iz njegovega pisma užaljena nečimrnost.

T. O.

stiltljivo obletnico, smo kliširali obe naslovni strani brošure. Današnji upravni odbor je ponatis te brošure pospremil z naslednjimi besedami:

»Knjižica predstavlja kroniko kranjske podružnice Slovenskega planinskega društva od ustanovitve leta 1899 do leta 1909 in kljub skromnemu obsegu daje obilo dra-

Po desetih letih.

1899 -- 1909

OB 75-LETNICI PD KRANJ

Upravni odbor PD Kranj je ob svoji 75. obletnici ponatisnil brošuro »Po desetih letih«, ki jo je leta 1909 izdala in založila kranjska podružnica SPD. Ker gre za ča-

Izdala in založila Kranjska podružnica S. P. D.

Tiskal Iv. Pr. Lampret v Kranju.

gocenih podatkov o začetkih organiziranja planinstva v Kranju.

Ponatis nima namena opozarjati bralca na obstoj tritisočglavega kranjskega planinskega društva, ki že s svojim delom dovolj opozarja nase, temveč poizkuša ohraniti pred pozabo zanimivosti iz prvih dni njegovega delovanja.

Ob branju pričujočih zapisov se bo marsikateri bralec pomilovalno nasmehnil, ko bo nehote primerjal obseg in delo tedanje podružnice s sedanjim društvom, ki je po velikosti tretje v Sloveniji in ga sestavlja kar devet odsekov, tri sekcije in postaja GRS. Nerazumljivo mu bo morda, da je tedaj ena oseba opravljala dejavnosti celega odseka in so namesto o odpravah v Himalajo ali Centralne Alpe razpravljali o vzponih na Storžič ali Grintavec. Toda pomilovanje bo prav gotovo splahnelo, če si bo nekoliko samokritični bralec ogledal zapise o gradnji Prešernove kočice na Stolu.

Podatki o nabiralnih akcijah in volilih ga bodo prav gotovo navdali s spoštovanjem. Tedanja gradnja predstavlja prav gotovo pomembno zmago slovenstva nad nemškutarstvom – zmago Slovenskega planinskega društva nad alpenvereinom. Morda se bo ponatis zdel komu kot objokavanje romantične preteklosti in težnja

k povratku v stare čase. Ne, saj je to nemogoče in bi bilo tudi škodljivo. Svoj namen bo prav gotovo dosegel, če bo braleca pripravil do samokritičnega vrednotenja sedanjega dela in ga vzpodbudil k še večji aktivnosti v planinskih vrstah.« V brošuri najdemo zanimivo gradivo in značilno podobo tedanjih razmer: Najprej članek o veletrgovcu Janku Majdiču, ustanovitelju in prvem predsedniku podružnice SPD v Kranju (njegov grob si lahko ogledate obenem s Prešernovim in Jenkovim; podružnici SZD v Kranju je zapustil 2000 kron – temelj Prešernovi koči na Stolu), sledi zanosno posvetilo Prešernu ob odločitvi, da bo na Stolu stala Prešernova koča pod geslom: »Slovenski svet Slovincem!«, nato tajniško poročilo za prvo desetletje, iz katerega zvedemo, da sta Kranjsko podružnico ustanovila pravzaprav dr. J. Frischauf in Fran Kocbek 12. julija leta 1899. Dragoceno je tudi načelnikovo poročilo s seznamom vseh članov iz od l. 1899 do 1909, skupaj 141, in odbornikov. Med slednjimi beremo tudi imena: dr. Fran Prevč, dr. Josip Tomišek, dr. Josip Kušar, dr. Vladimir Herle itd.

T. O.

DER TOURIST

Glasilo Österreich. Touristenverein (ÖTV) Dunaj, julij-oktober 1973. V preteklem letu smo v zamenjavo prejeli glasilo ÖTV, ki izhaja četrto leto, za zdaj v zelo preprosti opremi, po vsebini pa je zgledna vez med člani ÖTV, ki je v prejšnjih časih imelo nekaj vpliva tudi na našem narodnem ozemlju. Glasilo se je popreje imenovalo »Christlicher Arbeiter – Touristen Verein«. Iz sept.-oktobrske številke je razvidno, da imajo v programu tudi obisk naših krajev in gora, pod vsakim programom pa opozarjajo na redne tedenske plavalne večere v floridsdorfskem plavalnem bazenu.

T. O.

OB RAZSTAVI SLOVENSKEGA EKSPEDICIONIZMA V LJUBLJANI

Komisija za odprave v tuja gorstva je ob 80-letnici pripravila razstavo v Narodnem muzeju v Ljubljani. Razstava naj bi dala prerez skozi več kot 10-letno plodno delo komisije, predvsem pa odprav, ki jih je organizirala na skoraj vse celine sveta. Izjemi sta le Antarktika in Avstralija.

Na panojih so bile razstavljene dokumentarne fotografije iz naših odprav na Kavkaz od l. 1956 dalje, na Pamir, Hindukuš in Himalajo, pa tudi na nižje južnoameriške Ande, Kilimandžaro, Ararat in Spitsberge. Seveda tako nepopolno in nekrološko naštevanje nepoučenemu in fistemu, ki vsaj malo od blizu ni doživljal napečnosti ob odhodu novih odprav, spremljal novice v časopisih, obiskoval predavanja,

prebiral Planinski Vestnik, ali bil v stikih z udeleženci odprav, ne more pokazati, kaj vse je skritega za fotografijami in razstavljenjo opremo. Trud ni izmerljiv. Organizatorji razstave so čutili potrebo, da morajo poleg dokumentarnih fotografij opozoriti tudi na kulturno bero iz odprav. Tej so doprinesli znanstveniki, ki so bili udeleženci. Zdi se mi, da so najbolj zaključena podoba posameznih odprav prav posebne številke Planinskega Vestnika. Iz njih spoznaš tudi literarno najpreprostejša doživetja naših plezalcev. Teh posebnih števil Planinskega Vestnika je precej več, kot imamo domače izvirne himalajske literature. Poleg Keršičeve, Debeljakove in Mahkotove »Noči in viharji«, Jerinove knjige »Vzhodno od Kathmanduja«, ne smemo pozabiti na Levstek – Blažjevo delo »Človek in Himalaja«.

Na razstavi smo pogrešali skupinske posnetke članov posameznih odprav. Za nekatere odprave so bile izdane celo barvne razglednice, za druge dopisi s posebno glavo in za filateliste celo poštni žig ali vsaj pretis.

Zelo prijetno poživilo so predstavljali razstavljeni predmeti iz daljnih dežel izpod Himalaje kot molilne zastavice, kukriji, kamenine, ptice, eksotična glasba, skratka dovolj, da se človek zamisli, kako je svet čuden pisan, razsežen in eksotičen. Naj omenim še to, da je razstavo v Narodnem muzeju pospremila izložbeno okno v Maximarketu, ki je pritegnila radovednost in komentarje širšega kroga javnosti.

Razstava predstavlja osnovo za zbiranje gradiva za slovenski planinski muzej in iniciativo, ki je vredna posnemanja. Razstavo je organiziral inž. Pavle Šegula, postavil arh. Vlasto Kopač, gradivo pa so prispevali udeleženci odprav.

Tone Strojín

OB 25-LETNEM JUBILEJU ODDAJ »GOZD IN GOROVJE« V BAVARSKEM RADIU

V zadnji lanski številki Alpinismusa je bila objavljena daljša notica ob 25-letnem jubileju, ki ga slavi znana oddaja Gozd in gorovja (Wald und Gebirge) in jo vodi njen dolgoletni redaktor Bruno Erath. Tega planinskega delavca pozna tudi naš planinski svet, saj je že večkrat obiskal naše gore, pred leti pa je za Münchenski rado napisal celo samostojno enourno reportažo o Julijskih Alpah in o planinskem življenju pri nas, v kateri razmeroma natančno opisuje celotno dejavnost PZS in njenih komisij. Ta oddaja – naslovil jo je V kraljestvu Zlatoroga – je doživela med poslušalci bavarskega radia velik odmev, saj je dobila njihova pisma celo ljubljanska redakcija oddaj Odmevi z gora, v katerih poslušalci prosijo za slo-

venske viže in besedila, ki so jih bili slišali v tej oddaji.

Bavarski radio je uvedel v svoj program oddaje s planinsko in izletniško temo že leta 1948. Sprva so jo imenovali Za planince in je bila na sporedu vsak drugi petek, dolga pa je bila le petnajst minut. To je bil za tedanje planinske razmere kar lep, celo izjemen dogodek, saj so tako planinci in izletniki dobili svojo stalno oddajo, po drugi plati pa je potrdila vse širši razvoj planinstva in izletništva in vse bolj množično tovrstno udejstvovanje, saj so zahteve po izpopolnjevanju vsebine iz leta v leto rasle, dokler končno niso dobile zaokroženo oddajo s to tematiko z naslovom Gozd in gorovja.

Leta 1950 je prevzel redakcijo Bruno Erath in tako je oddaja dobila nove vsebinske prijeme, saj odtlej ni obravnavala le strogo planinskih tem, ampak se jela sprijemati tudi z alpinizmom, z varstvom narave in z vso tisto človekovo intimnostjo, ki je v takih dejanjih, kot je srečanje z naravo, značilna. To je koncepcija, ki je povsem enaka koncepcijam takih oddaj po drugih radijskih hišah, med katere sodi tudi ljubljanska oddaja Odmevi z gora.

Naj ob tej priložnosti posvetimo tudi nekaj besed redaktorju te oddaje, Brunu Erathu. Novinar–planinec Bruno Erath je razmeroma plodovit reporter, saj je poleg svojega redakcijskega dela, ki ga ima z oddajami Gozd in gorovje, napisal tudi mnogo dokumentarnih reportaž o Kili-mandžaru, o gorah v Južni Ameriki, o Rocky Mountainsu, o Visokih Tatrah, o Dolomitih in seveda, kot smo že omenili, tudi o naših Julijcih. Ta planinska usmeritev, ki jo izkazuje v svojem javnem delu, mu je celo nadela ime, ki je med planinci precej razširjeno, saj ga kličejo »gorski Bruno«. On in njegovi dopisniki iz tujine, reporterji in napovedovalci in med drugim tudi stalni in svobodni sodelavci, ki sodelujejo z oddajo Gozd in gorovja, so ustvarili nenavadno široko skupino zavzetih sodelavcev pri oddajah, ki obravnavajo sodobno in aktualno vsebino o gorah, o naravi in o etiki človeka v odnosu do narave. Aktualnost, smisel za tehnične podrobnosti, prizadevnost in resnost, historičnost in kritičnost, vse pa v trdni roki praktične informacije, vse to predstavlja živ kalejdoskop splošne planinske snovi, ki jo združuje oddaja pod naslovom Gozd in gorovje in jo usmerja Bruno Erath. Ker bo ta planinska oddaja v bavarski radijski hiši v Münchenu na sporedu tudi v prihodnje in bo tudi vnaprej tako raznovrstna, vsebinsko pisana in bo služila velikanski množici planincev za kažipot in kot informator – želimo ob njeni četrstoletnici vsem sodelavcem in oblikovalcem te oddaje še naprej kar največ uspehov.

–lj–

FRANCE PLANINA: ŠKOFJA LOKA S POLJANSKO IN SELŠKO DOLINO

Opisom slovenske pokrajine, njene zgodovine in značilnosti, se je nedavno pridružilo bogato ilustrirano in vsebinsko jedrnatno zajeto monografsko delo profesorja Franceta Planine pod zgoraj omenjenim naslovom. Delo je izpopolnjena izdaja dveh knjižic. »Škofja Loka z okolico« in »Poljanska in Selška dolina«, ki ju je založba Mladinska knjiga izdala l. 1962, vendar ga lahko ocenimo kot samostojno. Izdano v reprezentančni obliki in opremi pomeni ob 1000-letnici Škofje Loke dragocen prispevek.

Če smo že pri srečnih mestih v Sloveniji, ki imajo svoje publikacije, gre poleg mest, ki so bile izdane v zbirki mariborskih Obzorij »Kulturni in naravni spomeniki Slovenije« predvsem s tega vidika, Škofji Loki osrednje mesto prav zaradi širine, s katero je bila skupaj z daljno okolico opisana. Ni dvoma, da je imel prireditveni odbor v osebi prof. F. Planine idealnega sodelavca in vsestranskega razgledanega poznavalca. Opozorimo naj, da je avtor že pred vojno l. 1930 skupaj z R. Andrejko in po vojni l. 1956 obdelal Škofjo Loko in okolico v luči gospodarskih in kulturno-zgodovinskih silnic, v Loških razgledih, Planinskem, Turističnem in Geografskem Vestniku, da drugih virov ne omenjamo pa prispeval vrsto strokovnih člankov. Uporabnost monografije o Škofji Loki s Poljansko in Selško dolino povečuje prav pregled virov, literature po strokah, zemljevidov, register krajev, naravnih in kulturnih spomenikov.

Zasnova dela je primerljiva s Krajevnim leksikonom Slovenije npr. za Ljubljano, pri katerem je prof. F. Planina sodeloval že pri I. in II. knjigi in tudi pri III. knjigi, ki je v delu. Glede preglednosti, opisov in opremljenosti – fotografije in umetniške reprodukcije – pa bi trdil, da je privlačnejše od imenovanega krajevnega leksikona, ker je več kot samo repertorij z uradnimi, topografskimi, zemljepisnimi, zgodovinskimi, gospodarskimi in turističnimi podatki. Če bo prof. Planina – ko bo našel čas – le malo predelal to delo in mu priključil planinske podatke, bomo tudi za ta predel Slovenije dobili planinski vodnik. Sicer pa je prof. Planina že opisal Loško planinsko pot po krajih, ki jih opisuje v navedenem delu. Fotografije – teh je kot redkokje v naših publikacijah – večajo privlačnost dela. Barvne reprodukcije so sicer dobro izbrane, žal tehnično niso dobre. Glede izbire motivov naj zapišemo, da ilustrirajo predvsem kraje in naselja, naravne in kulturne spomenike, nimajo pa umetniških ambicij. Marsikateri se bo morda že na osnovi fotografij odločil za nedeljski obisk kraja, o katerem še ni slišal, niti nima določene predstave. Zato se monografija

Škofje Loke lahko lista tudi kot turistični almanah. Za takega bralca bodo podatki v Planinovem delu v dragoceno oporo, turistični zvezi in društvom pa za lokalne vodnike in prospekte. Skratka monografija o Škofji Loki z okolico je vsestransko dragoceno delo, ki bo svojo ceno obdržalo.

Za orientacijo so bralcu v pomoč shematični zemljevidi po odsekih, ki se skladajo z opisi in slikami, kar sicer ni navada v prenekaterih slovenskih delih, kar priča o vestnem meterskem delu. Škofješko ozemlje se – tudi po zaslugi PZS – ponaša, da ima v sedanjih razmerah najboljši in najpopolnejši kartografsko delo – specialko. Jezik, način opisovanja, poudarjanje značilnosti, zgodovinskih podatkov, naravnih lepot kraja in še kaj, je odlika dela. Bralec si ob prebiranju ustvari preglednejši vtis pokrajine in krajev kot ob Badjurovih vodnikih, ki so imeli pretežno turistični značaj. Ne da bi vzporejali deli po specialnostih, smo se paralele dotaknili zgolj z namenom, da opozorimo na koncept opisa slovenske pokrajine, ki ga še nimamo.

Krajevni leksikon Slovenije je pred zaključkom, morda dobimo v kratkem tudi turističnega. Čas bi že bil, da ob turistični legi in lepotah Slovenije dobimo še tega. Ravno prof. Planina je dal zasnove in bogato gradivo v svojih svoječasnih izdanih turističnih vodnikih po Sloveniji. Te vrste literature nikdar ni dovolj. Ob takem delu se ob sredstvih vedno znova zastavlja avtorsko vprašanje. Zato je prav, da se ob pregledih na potrebe in prihodnost, ustavimo posebej ob človeku, ki je slovenski pokrajini že dal to, o čemer razmišljamo. Planina je eden tistih redkih, ki je z deli dokazal, da mora geograf služiti ne samo svoji stroki, temveč tudi množicam in njihovim potrebam. Nisem geograf, pa bom preprosto kot laik izpovedal to, zakar smo profesorju Planini hvaležni. Približal nam je enega najlepših predelov Slovenije z nevsiljivo pa vendar z vsestranskimi podatki, ki jih je bilo treba tenkovestnost in marljivost izbrskati iz urbarjev, študirati posebnosti, prepotovati kraje, vse izbrano zaokrožiti v sistem in podati pregledno in opisno, skratka za splošno uporabo.

Tone Strojín

RAZGLED PO SVETU

SMUŠKI TEK – ZDRAVILO?

Nič novega in seveda res! Gibanje, šport, telesna kultura, hoja, posebno hoja v breg, planinstvo, vse to je zdravilo zoper »slabo voljo«, zoper hipokinematozo (slabo razaiabanost), zoper »nebogljivo« ožilje in tako dalje. Smuški tek skozi gozd, gor in dol, mimo in skozi zimske čare pa je še posebno zdravilo za modernega človeka, ki mu zdravniki na rutinskih pregledih obzirno šepečejo o nečistih srčnih tonih, o motenem krvnem obtoku, o psihičnih vzrokih slabega počutja. »Ste se zadnje čase močno žrli, vas je grabila jeza? Kaj bi se ne!« Sprostite se z zdravim športom v prvobitni naravi! Morda vam bo bolj hasnilo kakor na pisti, kjer se pri brzini 50 km na uro že morate držati »cestnopoličijskih« pravil in se gibati v gneči in živzavu.

Vsak po svoje, boste rekli. Zdravniki o tem ne govore vsem, temveč le tistim, ki se jim vsak hip prikazuje bavbav – infarkt.

T. O.

SKIDOMETER

Tako je krstil newyorški nevrolog dr. Asa P. Ruskin napravo, ki naj meri brzino – smučarjem. Zdravnik je sam star, izkušen smučar in tako ni čudno, če je prišel na misel, da bi bilo za smučarja marsikaterikrat dobro, če bi vedel, s kakšno brzino »divja«. Ime je ponaredil iz speedo-meter, stvarco pa naredil v obliki cevastega inštrumenta iz plastike, ki ga smučar priveže na levo nadlaht. Skidometer meri pritisk vetra, ki se tvori pri smučanju. Veter se lovi v cevasti tulec in pritiska na indikator, na zunanji strani pa se lahko berejo dosežene hitrosti od 18 do 15 milj na uro. Dr. A. P. Ruskin je prišel do tega, da poprečno dober smučar pri smuku dosega brzine od 20 do 40 milj na uro.

Skidometer stane 6 dolarjev. Za izvoz je že pripravljena izvedba s »kilometerštevцем«. Zelo veliko zanimanje za pravico so pokazali na Japonskem (Les Alpes, 1973/XI).

T. O.

SUPERSKI DOLOMITI

To je novo geslo od Cortine d'Ampezzo de Bolzana. 380 km znašajo proge vertikalnega prometa, ki zmore 170 000 oseb na uro. 1000 km smučarskih prog, urejenih, zvaljanih čaka na smučarje iz Evrope in iz drugih kontinentov. Ponudba, da malo takih na tako majhnem prostoru! Vse pa je na plastični zemljevid mojstrsko

zajel v veličastni barvni panorami sam Beran, danes po vsem svetu priznani specialist za plastično upodabljanje sveta v dveh dimenzijah – na karti.

T. O.

STOLETNICA KARPATSKE PLANINSKE ZVEZE

Avgusta 1873 so v Tatrah Nemci in Madžari ustanovili ogrsko planinsko zvezo in jo kasneje na kratko imenovali »Karpathenverein«. To je bila osma planinska organizacija na svetu, osma po vrsti za leta 1857 ustanovljenim Alpine Club (sledili so ÖAV, SAC, CAJ, DAV, ÖTK in SGV (Steirischer Gebirgsverein). Kaj le je gnalo Avstrijce in Madžare, da so tako pohiteli? Leta 1874 je že stala Jožefova kočica, za njo pa so postavili še 60 postojank, 100 km steza, nekako tam, kjer danes teče »cesta slobody«. Karpatska zveza je povezovala 47 sekcij in skupin v Šleziji, Saški, v Berlinu in celo v Porenju. »Kljub globokim cenzuram v zgodovini te zveze,« pravi članar v DAV 1973/5, »je delo lepo teklo, dokler ni druga svetovna vojna odpravila to organizacijo v Karpatih in naredila konec 75-letnemu pionirskemu delu.« Tudi na naši slovenski zemlji so okoli leta 1875 nastajale nemško-avstrijske kočice in pota in – komentar ni več potreben.

T. O.

KARL WEBER

Septembra 1973 je 71 let star umrl Karl Weber, ki se ga naši bralci morda spominjajo iz prejšnjih let, ko smo več let zaporedoma poročali o delu Švicarske ustanove za raziskovanje gora. Weber je ustanovi od l. 1942 predsedoval, bil velik športnik, alpinist, odpravar in organizator. Živel je v času, ko so bili prvi vzponi na alpske vrhove že obrani, zato se je med prvimi začel zanimati za Everest in za visoke gore na drugih kontinentih. Švica je v ekpedicionizmu zaostajala, zato se je leta 1938 v vrstah SAC zbrala pečica ljudi, ki so hoteli švico uveljaviti tudi na tem področju. Že leta 1939 je v glasilu imenovane ustanove že pisalo, da je bil Weber njen glavni pobudnik. Že leta 1939 je ustanova pripravila svojo prvo odpravo v Garhval-Himalajo. Nastala je velika cezura zaradi vojne, ko pa je bil svet spet odprt, je Švicarska ustanova za raziskovanje gora od leta 1947 do leta 1956 postavila na noge deset velikih ekpedicij – o njih smo v glavnem sproti poročali. Vrh so dosegli leta 1956 z eksnedicijo na Everest-Lhotse s tem, da so kot drugi stopili na najvišjo goro na

svetu in prvi na Lhotse. Sledila je mirnejša, bolj literarna doba, v kateri se je ustanova uveljavila z mnogimi publikacijami, posebej še z zemljevidi (med njimi vodi karta Mt. Mc Kinley). Bogata zakladnica znanja o gorah je 17 zvezkov »Berge der Welt«, o katerih smo nekaj let redno poročali. Zadnje čase se ustanova usmerja v znanstveno delo, ki ni tako na očeh, je pa po globini in širini še vedno zgled smotrnega proučevanja in raziskovanja gora.

Vsemu delu te švicarske ustanove je dal Karl Weber svoj pečat.

T. O.

BESEDA O GORAH

Konec leta 1973 je CAS, švicarska planinska organizacija, dobila novega predsednika dr. Otta Meyerja. Nastopnemu govoru vsakokratnega predsednika CAS prisoja švicarska javnost precejšen poudarek, saj ima organizacija v švicarski družbi velik ugled in temu primeren vpliv. Dr. Meyer je svoj govor sklenil po znani šabloni: »Gojili bomo tradicijo, obenem pa si prizadevali, da bi na njej gradili napredek. Zakaj! Preprosto zato, ker imamo gore radi. Gora je za nas čarovna beseda, ki nas vse življenje prevzema. Z Johnom Ruskinom so gore za nas šola, za učenjake pa tudi za neuke ljudi, polne so tišine in priložnosti za razmišljanje in spoznanja. Ali z Arnoldom Lunnom – gora, ki smo jo obiskali, je kakor banka, ki smo ji zaupali zlate spomine, neuničljive, odporne zoper vsako inflacijo. Gore ljubimo zaradi rož, ki tam rasejo, zaradi višav, v katerih ni noben breg prestrm, zato, ker so najljubeznivejša in najprepričljivejša priča o zmagovitem življenju. Čarovna beseda, saj je vsak vzpon dokaz zmogljivosti, ki nas osrečuje, saj ji je vsak dan, ki ga prebijemo v gorah, nepozabno doživetje. Vdani tej čarovniji se z veseljem lotimo velikih nalog, ki so pred nami.«

T. O.

HUMOR

VERO, ZAKAJ NI SNEGA

Na seji podkomisije za plazove smo tarjali nad pomanjkanjem snega.

»Komično, zares,« je menil naš znanec inž. A. Gayl iz Celovca, »v Tirolah smrdi po katastrofah, na Koroškem je sinoči padlo 40 cm snega, tu pod Karavankami pa ... nič.«

»Bo pa sedaj tudi pri nas nekaj blagodat,« je menil France.

Andrej Robič pa: »Kje pa, mar ne vidiš, da je vse že v Avstriji dol padlo!«

Zapisal ing. P. Šegula

NOVEJSE PRIDOBITVE CENTRALNE PLANINSKE KNJIZNICE

Hadžialić: Planinarske kuće i domovi u BiH, Sarajevo 1972
 Natur und Nationalparke, Stuttgart 1973
 Kazami: The Andes, Tokyo 1972
 Herrligkoffer: Mount Everest, Stuttgart 1973
 Chapell: Field Guide to Snow Crystals, Seattle 1969
 Dumlér: Grenzen des Menschen-möglichen, Salzburg 1970
 Alwater: The Avalanche Hunters, Philadelphia 1968
 Leopold L. B.: Wasser, New York 1970
 Wandern mit Kindern: Berchtesgaden, München 1971
 Wandern mit Kindern: Tegernsee, Schliersee, München 1972
 Wandern mit Kindern: Allgäu, München 1971
 Wilder Kaiser, München 1971
 Schwäbische Alb. 1. und 2, München 1971
 Wierchy, 41, Krakow 1972
 Planine ob meji, Maribor 1973
 Hiebeler: Abenteuer Eiger, 1973
 Alpenvereinsbüten in den Ostalpen, Innsbruck 1973
 Nummernverzeichnis der Kärntner Berwege, Klagenfurt 1973
 American Alpine Journal, New York 1973
 Alpinismo moderno, Milano 1970
 Bergwelt, München 1974
 Tone Svetina, Stena, Ljubljana, DZS 1973
 25 godina PD Treskavica, Sarajevo 1973

T. Strojín

POŠKODBE LOBANJE IN ZASČITNI SLEMI

Nekako nam je prešlo v navado, da tedaj, ko govorimo o rabi čelade, mislimo samo na stene in plezalce. Pa še to, da si je to pokrivalo treba nadeati le v tistih predelih, kjer pogosto pada kamenje. V resnici mnogo pogosteje pride do poškodb lobanje zavoljo padca kot pa zaradi padajočega kamenja. Stvar sta zelo podrobno obdelala in raziskala F. G. Höflin in dr. U. F. Gruber. V glasilu SAD »die Alpen« (avgust 1971) sta o tem priobčila članek »Über die Art der Verletzungen bei Bergunfällen.« Nekaj besed o rezultatih teh raziskav nam ne bo škodovalo, morda pa bo ta beležka vzbudila tudi naše zdravnike, da povedo kaj več o poškodbah glave pri nas.

Švicarija sta nesreče razdelila na devet tipov kot sledi

1. Padec do 2 m
2. Padec prek 2 m do 30 m globoko
3. Padec prek 30 m globoko
4. Zdrs na travnati strmini, snegu ali ledu
5. Padajoče kamenje ali led
6. Poškodbe z vrvoj
7. Poškodbe zavoljo mraza
8. Strela

9. Primeri, ko potek nesreče ni znan ali pa manjkajo podatki o poškodbah. Poškodbe glave oziroma lobanje lahko nastanejo pri nesrečah do zaporedne številke 5, delno tudi 8.

Pri padcih med 2 m in 30 m gre večidel za plezalce v navezah, poškodbe lobanje so tu na prvem mestu. V petih primerih so trije ponesrečenci umrli zavoljo zloma lobanje, četrti zaradi hematothoraksa, za petega vzrok nesreče ni znan. Pri padcih v globino nad 30 m gre večidel za nekaj stometrske globine. Tu so spet v večini poškodbe lobanje. Poškodbe, rane so večinoma tako hude, da bi tudi čelada ne pomagala. Padci, zdrsi na strmini pomenijo zelo pogosto kotaljenje. Tudi tu je največ poškodb lobanje.

Nesreč zavoljo padajočega kamenja je bilo razmeroma malo (v Švici leta 1969 samo 7), v enem samem primeru je poškodovani umrl zaradi poškodbe lobanje (v Sloveniji oziroma Velebitu leta 1972 1 žrtev padajočega kamenja), vsi drugi so imeli rane po vsem telesu.

Čelada naj bi torej varovala lastnika predvsem zoper poškodbe lobanje pri padcu. Pametno bi bilo, da v čeladi ne gledamo zgolj zaščite pred padajočim kamenjem (v nemškem izrazoslovju bi se to odražalo v nazivu Bergsteigerschutzhelm = varovalna čelada za planince, namesto sedanjega

naziva Steinschlaghelm = čelada zoper padajoče kamenje).

Na jasnem pa si je treba biti o vlogi oziroma sposobnosti čelade, da prepreči najhujše. Čelada ni posebno uporabna oziroma učinkovita zoper sile, ki nastopajo od strani. Nek plezalec je po širih metrih padca poškodoval lobanjo v predelu čela. Po njegovem bi brez čelade padca ne preživel, po drugi strani pa je prelom čela nastal ravno na višini spodnjega roba čelade. No, ponesrečeni je nezgodno prenesel brez posledic, ostalo pa je vprašanje, če ne bi konstruktorji posvetili več pozornosti zaščiti pri udarcih od strani. Najbrž ni nemogoče doseči izboljšav v tej smeri.

Po razpravi dr. Höflina
pripredil ing. P. Segula

SNEŽNI PLAZOVI – NEVARNOST ZA ŽIČNICE IN SMUČIŠČA

Na 6. kaprunskem razgovoru je sodeloval z referatom tudi dr. O. SCHOMPP, vodja varnostne službe pred plazovi za Tirolsko

Zelo zanimivo in poučno predavanje je spremljal z diapozitivi v barvah, naravni posnetki, skice in tabele so dopolnili predavanje, ki je zelo nazorno prikazalo celotno stanje, zaščito in boj proti snežnim plazovom v deželi. Tirolska je zelo ogrožena po snežnih plazovih, ki ji povzročajo ogromno materialno škodo. Mnogo ljudi izgubi življenje v plazovih. Močno so prizadete tudi gorske vasi, gozdovi, komunikacije vseh vrst in prebivalstvo – kmetje, gozdarji, delavci na gradbišču, smučarji, planinci in drugi, ki se stalno ali samo občasno nahajajo na ogroženih področjih. Obramba pred plazovi je torej splošnega pomena, oblasti se še kako zavedajo pomembnosti preventivnih ukrepov, prav zato pa imajo zelo dobro organizirano protilavinsko službo, ki proučuje in ukrepa preventivno. Med stalne ukrepe prištevajo pregrade, planiranje ukrepov in načrte za primer nesreče. Občasni ukrepi pa so svarila – opozorila, zapore in odstreljevanje plazov. Pregrade so različne glede na to, kje in kaj hočemo zavarovati pred snežnimi plazovi. Običajne pregrade, s katerimi hočemo preprečiti le sam začetek drsenja snega, so učinkovite, vendar zelo drage – za 1 ha 1 200 00 a. š. Posebne lesne pregrade, postavljene na mestih, ki naj bi ustvarile vakuum in preprečile moč vetru, preusmerjajo tokove vetra pomešane s snegom tako, da se odlaga sneg z vetrom enakomerneje na celotno pobočje.

Klini, tako imenovane zidane bariere, varujejo posamezne objekte. To so močne zidane pregrade nad objekti klinaste oblike, da snežne mase razcepijo oziroma preusmerijo tok plazov mimo objekta ali čez njega, vendar ga v vsakem primeru obvarujejo pred direktnim udarcem.

Za zaščito komunikacij in posameznih prehodov tudi na smučarskih progah postavljajo betonske galerije, neke vrste zaščitna nadstrefa iz betona, na primer Strellapass na Weissflujohu. Cena za 1 m/d v povprečju znaša 12 000 a. š.

Eden od načinov so tudi terasaste police, izkopane na določenih razmakih na celotnem področju. Možne so le na travnatem mehkem zemljišču.

Vsa navedena zaščita sodi v delo lavinskih komisij pri posameznih občinah, obenem tudi vsi drugi ukrepi za zaščito ljudi, premoženja in naravnega bogastva, ukrepi, ki se lahko v naprej načrtujejo.

Lavinske komisije skrbijo tudi za to, da je v neposredni bližini ogroženih območij dovolj izurjenih reševalcev in ves njim potreben material.

Na Tirolskem deluje 70 lavinskih komisij. Lavinske komisije so formirane pri občinah, vodita jih župan in podžupan, (šefi žičnic, vodje prog, vodja gradbišča, šefi cestnih odsekov, člani pa so strokovjaki – poznavalci razmer (predstavniki GRS, gozdarstva, lovstva, cestarji, oskrbniki planinskih domov, skratka ljudje, ki živijo ali delajo na ogroženih področjih).

Naloge lavinskih komisij so: 1. Ocena in proučevanje nevarnosti, 2. Kaj je ogroženo, ugotovitev nevarnih področij, 3. Kaj storiti – predlogi za posamezne ukrepe, 4. Ocena učinkovitosti ukrepov,

5. Nasveti gradbenikom in urbanistom, 6. Kontrola opreme in reševalnih moštev.

Komisija vodi dnevnik o svojem delu. Njegova vsebina: 1. Organizacijski podatki: datum, čas, zasedanja in delovanja, navzočnost, stiki (osebni, pisni, telefon). 2. Ugotavljanje stanja: poročila od zunaj, vremenska poročila, poročila protilavinske službe (LWD), lastne meritve, odločitve. 3. Ukrepi: vrsta ukrepov, kraj in čas, kdaj in kako obvestiti javnost.

Začasni ukrepi:

1. Svarila.

Na gorskem področju svarila pred smučarskimi turami. Zapora posameznih smučarskih prog ob žičnicah. Popolna zapora predvsem pri prvih ni mogoča, ker je področje preobsežno. Obvestila in svarila v javnih informativnih sredstvih pa tudi osebnih ni zanemariti. Avtomatske svarilne naprave (patenti) sirene, semaforji. Posebne naprave na plazišču aktivirajo zaradi drsenja snega svarilno napravo na cestišču, železniški progi. Ustrezno morajo biti vsklajene hitrosti plazov, prevoznega sredstva, pešca, konjske vprege in podobno.

2. Zapore.

Sam sodijo vse vrste zapor oziroma načina zapore: opozorilne – zaporne tabele, prekinitve prometa na žičnici in evakuacija naselja. Zapora mora biti vidno označena že na spodnji postaji žičnice, na začetku proge z nevarnimi odseki.

3. Streljanje - umetno proženje plazov.

Streljanje ali umetno proženje plazov je zelo uspešna metoda, če so izpolnjeni vsi pogoji za absolutno varnost. Z njim preizkusimo nevarnost, skrajšamo čas nevarnosti in zapore, pravočasno se spraznijo pobočja (zelo važno, da se ne naberejo prevelike količine snega). Ljudje ne smejo biti ogroženi, ogrožena ne sme biti žičnica ali objekti, organizirati je treba tako, da je možno umetno proženje ob vsakem času, zavarovati se je treba pred slepimi naboji, ki so zatajili.

Hoja na območju napoke je zelo tvegana in nevarna, kajti plaz lahko potegne človeka s seboj, uspeh je lahko zelo minimalen in neuspešen, kar pa še ne daje zagotovila za absolutno varnost. Delavec mora biti navezan – varovan.

Streljanje se lahko izvaja na različne načine, z artilerijskim orožjem vseh vrst (v Avstriji problem dovoljenja, izjava lahko le armada). Nevarna je megla, noč. Granate so drage. Uporaba letal in helikopterjev je tudi tvegana in zaradi vremenskih razmer nezanesljiva. Izredno se obnesejo posebne naprave, grajene na določenih mestih z jekleno vrvjo in vitlom. Z njimi dosežejo točne zadetke, varnost osebja je zagotovljena.

Na koncu referata je predavatelj poudaril, da absolutne varnosti pa v nobenem primeru s sedanjimi možnostmi in sredstvi ni možno doseči.

Pripredil Marjan Salberger

VREME NA KREDARICI V FEBRUARJU 1974

Letošnji februar je bil po vsej Sloveniji zelo topel, saj so bile srednje mesečne temperature zraka znatno nad dolgoletnim povprečkom (obdobje 1931 do 1960), medtem ko mesečne višine padavin – v pretežnem delu Slovenije – niso dosegle normalne vrednosti.

Februarski temperaturni popreček Kredarice je znašal $-8,0^{\circ}$. Bil je za $0,9^{\circ}$ nad povprečkom obdobja 1955–72. Odklon v pozitivno smer nakazuje tudi primerjava temperaturnih ekstremov letošnjega februarja, ki znašata: maksimum $2,6^{\circ}$ (dne 11. feb. 1974) in minimum $-15,6^{\circ}$ (dne 7. feb. 1974) z absolutnima temp. ekstremoma celotnega obdobja, za katero imamo redna meteorološka opazovanja na Kredarici (od 1951. l. naprej). Le-ta znašata: maksimum $7,0^{\circ}$ (dne 29. feb. 1960) in minimum $-27,7^{\circ}$ (dne 15. feb. 1956).

Skupno je padlo na Kredarici v februarju 1974, v 21 padavinskih dneh, 83 mm padavin, delno kot dež, pretežno kot sneg. Snežna odeja je sicer

ležala ves mesec. Vendar je bila njena debelina skromna, saj je maksimalna debelina znašala samo 233 cm.

Srednja mesečna oblačnost, ki znaša 7,1, je bila zelo visoka, kajti normalna februarška poprečna vrednost oblačnosti je 5,8. Zato je heliograf na Kredarici registriral v februarju samo 58 ur s sončnim sijem, kar je komaj 20% možnega trajanja (in istočasno najnižja vrednost v Sloveniji).

dr. Fr. Bernot

NOVA ODREDBA O GIBANJU V OBMEJNEM PASU

V uradnem listu SFRJ št. 1 z dne 3. 1. 1974 je izšla nova odredba o posameznih delih mejnega pasu, kjer se jugoslovanski in tuji državljani smejo gibati in muditi brez dovoljenja.

Po tej odredbi se bistveno spremeni prejšnja odredba, ki je z novo odredbo prenehala veljati. Nova odredba je še bolj sprostila gibanje v obmejnih predelih. Mejni promet v planinskih predelih je po novem močno sproščen, četudi še ne v celoti.

Navajamo ustrezno odredbo v celoti, kolikor se nanaša na planinske mejne predele z Italijo in Avstrijo, da se bodo planinci vedeli ravnati, kadar se bodo podajali v mejni pas.

Odredba

1. V posameznih delih mejnega pasu na meji z republiko Avstrijo in republiko Italijo je jugoslovanskim državljanom dovoljeno gibati se in muditi brez dovoljenja za gibanje in muditev v mejnem pasu – vse leto od sončnega vzhoda do sončnega zahoda, in sicer:

a) v delih mejnega pasu na meji z republiko Avstrijo:

1) na območju Pece: po zaznamovani stezi od planinskega doma na Peci do vrha Pece (kota 2126); 2) na območju Olševe od ceste iz vasi Sv. Duh proti Robniku po zaznamovani stezi, ki pelje do Potočke zijalke jugovzhodno od mejnega kamna XXII/9;

3) na območju Zelenice–Stola: od planinskega doma na Zelenici do mejne črte pri koti 1704 in od planinskega doma na Zelenici po zaznamovani stezi čez kamniti predel na južnem pobočju Visoke Vrtače in Nemskega vrha;

4) na območju Golice: po zaznamovani stezi od Suhega sedla in Jeklega sedla do vrha Golice (trigonometer 1834) in kote 1785;

b) v delih mejnega pasu na meji z republiko Italijo:

– na območju Mangarta: od Kotovega sedla (kota 2124 po zaznamovani stezi, ki pelje na Vevnico (trigonometer 2359) in po novi planinski cesti do vrha Mangarta;

2. V delih mejnega pasu na meji z republiko Avstrijo in republiko Italijo je jugoslovanskim državljanom – članom planinskih društev dovoljeno s planinsko člansko izkaznico in osebno izkaznico gibati se in muditi brez dovoljenja za gibanje in muditev v mejnem pasu – vse leto od sončnega vzhoda do sončnega zahoda, in sicer:

a) v delih mejnega pasu na meji z republiko Avstrijo:

1) na območju Okrešlja: od Frischaufovega doma na Okrešlju (trigonometer 1392) po zaznamovani stezi, ki pelje čez Križ (kota 2429) in Zrelno do Češke kočice (kota 1563) oziroma na Savinjsko sedlo, vrh Mrzlega dola (kota 2001) in Vrh Mrzle gore (trigonometer 2203);

2) na območju Košute: od planinskega doma na Kofcah do brezimnega vrha (Križ) in Velikega vrha (trigonometer 2086); po zaznamovani stezi, ki pelje čez koto 1807 do Kladiva (trigonometer 2094) in Škrbine. Iz Medvodja (kota 970) čez Dolge njive na Košutnikov turn (trigonometer 2133);

3) na območju Zelenice–Stola: od planinskega doma na Zelenici po zgornji zaznamovani stezi čez kamniti predel na južnem pobočju Visoke

Vrtače (trigonometer 2180) na vrh Visoke Vrtače in Nemski vrh oziroma pod sedlom Belščica (trigonometer 1953) na Mali Stol do Prešernove kočice in na Veliki Stol (trigonometer 2236);

4) na območju Stola–Belščice: z Malega Stola in Prešernove kočice in z Velikega Stola (trigonometer 2236) po zaznamovani stezi čez Zirovski Stol, pod vrhom kote 2017 in Vajneža (trigonometer 2099) pod koto 1840 v Medjidal do Javorniškega Rovta; 5) na območju Kepe: od Mlince do vrha Plevčevnice (trigonometer 1973); od Mlince po stezi pod vrhom Bela peč do vrha Dovška Baba (trigonometer 1891) in iz vasi Belca po stezi, ki pelje poleg kote 903 in po grebenu na koto 1717 in naprej na vrh Kepe;

b) v delih mejnega pasu na meji z republiko Italijo:

1) na območju Ponc: iz doline Planice in Tamarja na Visoko Ponco (trigonometer 2274), Srednjo Ponco (trigonometer 2231), Zadnjo Ponco, Strugovo Špico, Vevnico (trigonometer 2359), na Kotovo Špico oziroma od Kotove Špice v isto smer;

2) na območju Kanina: od mejnega prehoda Predel (kota 1156) čez Nemško Glavo (trigonometer 1597) na Veliko Jerebico (trigonometer 2126) in z Velike Jerebice v Moznico;

3) na območju Matajurja: od Mrzlega vrha in po zaznamovani stezi vzdolž grebena do vrha Matajur (trigonometer 1642) in od Visoke Glave (trigonometer 1541) po zaznamovani stezi do vrha Matajur (trigonometer 1642).

3. Na meji z republiko Italijo je jugoslovanskim in tujim državljanom dovoljeno gibati se in muditi brez dovoljenja za gibanje in muditev v mejnem pasu na območju Kanina: od cesti, ki peljejo na Visoki Kanin (trigonometer 2587) čez vrh Prestreljenik (trigonometer 2499), sedlo Preval do Lope (mejni kamen XIII) in od Visokega Kanina čez Mali Kanin do vrha Laška planja – kota 2422 (Alpski turistični center – Bovec) – vse leto in sicer od sončnega vzhoda do sončnega zahoda.

4. Z dnem, ko začne veljati ta odredba, neha veljati odredba o posameznih delih mejnega pasu, kjer se jugoslovanski državljani smejo gibati in muditi brez dovoljenja (Uradni list SFRJ, št. 34/66).

5. Ta odredba začne veljati osmi dan po objavi v »Uradnem listu SFRJ«.

Na vseh predelih, ki so omenjeni v odredbi, je torej možno gibanje od sončnega vzhoda do sončnega zahoda ne glede na letni čas; poprej pa je bilo gibanje omejeno različno glede na letni in zimski čas. Omenjena sprostitev je zelo razveseljiva, ker zajema več področij, kot jih je obsegala prejšnja odredba. Z novo odredbo so planinci mnogo pridobili. Upamo, da bodo prej ali slej padle vse ovire in da bodo planinci tudi v preostale mejne dele prihajali brez vsake ovire.

Končno dodajamo, da še vedno velja dogovor med republiko Avstrijo in SFRJ Jugoslavijo, po katerem je dovoljen z veljavnim potnim listom oziroma legitimacijo za maloobmejni promet dostop po markirani poti iz sedla Belščica pod Stolum do Celovške kočice (Klagenfurt hütte) in na Mačensko planino (Matschacher ALM) v Avstriji ter do planine Sedmerih koč (Siebenhütten) v Avstriji z vrha Pece – iz Kordeževe glave.

S. K.

K PROBLEMU NESNAGE V PLANINAH

V decembrski številki PV 1973 je bilo objavljeno pismo Thomasa Leafa iz Nottinghama. Nekdo iz dalnje Anglije je torej prizadel zaradi nesnage v naših gorah. Kupi neuničljive plastike se iz leta v leto hitreje kopičijo in sicer največ na najlepših krajih. Poli so s temi odpadki nastlane. Škoda je vedno bolj nepopravljiva. Kot pravi Thomas Leaf, tudi v Angliji ni lahko ljudi vaditi takega ravnanja. Seveda to ne gre samo od sebe, ljudi je treba vedno opozarjati, jim dopovedovati. Ima občutek, da pri nas glede tega ni ničesar storjenega.

Zal ima prav. Pri kakršni koli akciji zoper onesnaženje v gorah bi človek pričakoval, da se bodo vsaj v planinskih kočah pojavili skromni napisi, ki bi ljudi opozarjali na to, kaj je prav. Vendar tega ni, tudi tam ne, kjer je naval obiskovalcev najhujši.

Če je kje treba ljudi opominjati in vzgajati, potem je to gotovo v našem majhnem gorskem prostoru pri vsem navalu obiskovalcev, kot ga imamo. Prvi korak k temu je skromna propagandna akcija s plakatom, ki bo ljudi opozarjal na snago v naravi. Seveda naj bo plakat duhovit in nevsiljiv. Osnutek plakata je gotovo hvaležna naloga za umetnike, ki jih je gotovo nekaj med planinci. Če bo plakat visel vsaj po vseh planinskih kočah, potem kupi smeti najbrž ne bodo več tako hitro narasčali.

Ze lansko leto je ing. M. Ciglar predlagal v »Delu« med pismi bralcev, naj izletniki in planinci odnesejo odpadke s seboj v dolino na domače smetišče. Kakšna plastična vrečka je vedno pri roki, vanjo se higiensko spravijo vsi odpadki in izpraznjene konzerve. In nikogar ne bo konec zaradi tega, ker bi nosil še vrečko z odpadki v nahrbtniku. Nekateri sicer tlačijo odpadke pod kamne, v skalne razpoke ipd. Tako dosežejo, da so odpadki zaščiteni pred vetrom, snegom in soncem. Torej vedno naj velja načelo – odnesi smeti s seboj domov, od koder si jih prinesel. Seznanimo torej ljudi s to enostavno idejo, ki sicer ni nobena novost.

Vse kaže, da nam še ni prišlo v zavest, kako majhen je naš gorski prostor in pri tem močno obiskan. Nimamo obsežnega velegorja kot npr. Avstrijci in Italijani. Vse naše bolj visoke gore lahko obhodimo v nekaj dneh. Pa vendar mislimo, da so naše gore obsežna divjina, ki prenese gore od triglavskih žičnic do navadnih smeti.

Marjan Zupančič

POROČILO O SREČANJU MLADIH PLANINCEV TREH DEŽEL – RODICA 23. IN 24. 3. 1974

Na zadnjem srečanju planincev treh dežel v Postojni smo se domenili, da se sodelovanje razširi tudi na tesnejše sodelovanje med mladimi planinci iz Julijske Krajine – Furlanije, Koroške in Slovenije.

Posledica dogovora je bilo srečanje mladih planincev v Fragantu, ki ga je 9. in 10. februarja organizirala sekcija OAV Beljak z vzponom na 2710 m visok vrh Sadnik. V ca. 30 cm pršiča je bilo prelepo vijugati in prehitro je bilo konec nezoranih snežnih pobočij. Tega srečanja se je udeležilo 10 Italijanov, 10 Slovencev in ca. 20 domačinov.

Vrsta je prišla na nas, da se izkažemo kot gostitelji in vrnemo izkazano gostoljubnost. V prelepem

spomladanskem popoldnevu se je zbrala v Mladinskem domu v Bohinju 13 članov OAV iz Beljaka in Feldkirchna, 3 iz CAI Stara Gorica in 23 predstavnikov mladih planincev iz vse Slovenije. Po pozdravu in dobrodošlici so sledile informacije o mladinski planinski dejavnosti v Sloveniji (Franjo Krpač) in Koroški (Karl Kuchar).

Zanimiva je bilo odkritje, da delo na obeh področjih podobno poteka, da imajo podobne kadrovske težave, da je osnovna vzgoja in izobraževanje veliko bolj poljudna – lahko bi jo že skoraj imenovali spoznavanje družbe in narave, da pa je višja vzgoja tudi vzgoja MV centralizirana za vso Avstrijo.

Delo mladih planincev v Julijski Krajini (Bastiani Stellio) je organizacijsko gledano že v začetni fazi, vendar pa bodo gotovo z veliko volje in optimizma, ki je evidentna, lahko marsikaj nadomestili. Beleške, ki so jih delali predstavniki iz treh dežel in kasnejše izjave povedo, da je marsikdo slišal zanimiv predlog ali sugestijo za nadaljnje delo. Z okoli 150 barvnimi diapozitivi sva s prof. Francikom Vogelnikom predstavila zimski visokogorski svet, turno smučanje v Julijskih Alpah in Maribor z zanimivostmi Pohorja.

Po večerji smo se za nekaj časa vključili v zabavo s plesom, ki jo je nudil Mladinski dom, zven strun Aminove kitare in pelje pa je kmalu večino prepeljal v prvo nadstropje, kjer je ura do 23.00 minila, kot bi mignil.

Lahna meglica nad Bohinjskim jezerom je napovedovala lep dan.

S prvo vožnjo gondole in sedežnice smo se v kratkem času preselili na plato pod Šijo. Ne morem opisati silnega navdušenja nad lepim razgledom. Sprva smo se ca. 200 višinskih metrov spustili v konto proti Suhi, nato pa povzpeli na greben, od Šije do Rodice in po njem do Rodice. Veselo presenečenje so nam pripravili mladi planinci-domačini, ki so nas počakali na vrhu Rodice in nam pomagali razlagati razgled.

Po krajšem počitku in obveznem slikanju nas je čakal spust. Komaj smo se toliko zdržali, da je Janez, ki je vodil turo, preizkusil strmino in določil smer spusta. Oblaki in veter prejšnjega dne so preprečili, da bi se snežna površina omeščala.

Nepozaben je bil prelep – spust do grebena pod Šijo. Lepšega vijuganja si nismo mogli zaželeli. Sestop preko strmega pobočja se je nekoliko zavlekel, sneg se je pričel vdirati in kar precej nepoteni smo prilezli nazaj na smučišča na Voglu. Povratek v prebujajočo se pomlad pri Jezeru smo doživeli razigrani. Ko smo se razšli, smo si obljubili, da se bomo še srečali, da bomo doživeto prenesli na ostale in razširili sodelovanje na nivo društev.

ing. Danilo Škerbinek, I. r.

PREGLED NAROČNIKOV PLANINSKEGA VESTNIKA L. 1972 IN 1973

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	Članstvo 1972	Naročniki 1972	Članstvo 1973	Naročniki 1973	Porast	Padeč
1.	Ajdovščina	452	25	340	25	—	—
2.	Akademsko PD	283	46	340	46	—	—
3.	»Avtomontaža« Ljubljana	220	34	202	31	—	3
4.	Bled	455	36	447	39	3	—
5.	Bohinjska Bstrica	476	24	410	28	4	—
6.	Bohinj - Srednja vas	450	25	500	21	—	4
7.	»Bohor« Senovo	1 050	21	1 165	22	1	—
8.	Bovec	272	12	305	14	2	—
9.	Brežice	450	24	399	25	1	—
10.	Celje	1 026	150	1 121	148	—	2
11.	Cerknica	43	6	10	6	—	—
12.	Cerkno	595	12	778	20	8	—
13.	Črna	334	16	716	22	6	—
14.	Črnomelj	160	5	160	5	—	—
15.	Črnuče	586	24	473	21	—	3
16.	Dol pri Hrastniku	453	5	867	4	—	1
17.	Domžale	713	54	694	53	—	1
18.	Dovje-Mojstrana	444	28	495	27	—	1
19.	»Delo« Ljubljana	150	1	185	1	—	—
20.	Dravograd	67	13	205	13	—	—
21.	Fram	150	5	231	5	—	—
22.	»Emona« Ljubljana	140	14	140	12	—	2
23.	Gorje	804	26	806	21	—	5
24.	Gozd-Martuljk	119	7	115	7	—	—
25.	Gornji grad	124	6	146	6	—	—
26.	Gornja Radgona	496	70	477	86	16	—
27.	Hrastnik	889	22	799	20	—	2
28.	Idrija	1 275	32	1 650	31	—	1
29.	Ilirska Bistrica	511	11	661	9	—	2
30.	»Impol« Slov. Bistrica	674	5	743	17	12	—
31.	»Iskra« Ljubljana	221	8	248	8	—	—
32.	Javornik-Koroška Bela	1 231	33	1 295	34	1	—
33.	Jesenice	1 692	105	1 760	103	—	2
34.	Jezerško	154	16	161	15	—	1
35.	Kamnik	805	135	1 346	129	—	6
36.	Kidričevo	74	3	69	2	—	1
37.	Kobarid	241	13	286	15	2	—
38.	Kočevje	234	14	260	21	7	—
39.	Koper	1 494	78	1 344	71	—	7
40.	»Kozjak« Maribor	354	21	290	16	—	5
41.	Kranj	2 084	331	2 041	314	—	17
42.	Kranjska gora	135	20	141	14	—	6
43.	Križe	206	5	264	8	3	—
44.	»Kum« Trbovlje	319	18	332	17	—	1
45.	Laško	470	20	516	21	1	—
46.	»Lisca« Sevnica	808	33	872	31	—	2
47.	Litija	470	21	457	24	3	—
48.	»Litostroj« Ljubljana	371	31	529	29	—	2
49.	Ljubljana-matica	7 293	1 435	8 249	1 414	—	21

PLANINSKO DRUŠTVO	Članstvo 1972	Naročniki 1972	Članstvo 1973	Naročniki 1973	Porast	Padec
1. Ljubljanske mlekarne	105	1	106	1	—	—
2. Ljubno	84	10	73	11	1	—
3. Ljutomer	694	6	860	6	—	—
4. Lovrenc na Pohorju	307	11	297	10	—	1
5. Logatec	—	—	135	10	10	—
6. Luče	218	10	170	10	—	—
7. »Luka Koper«	54	2	57	4	2	—
8. Majšperk	108	4	140	4	—	—
9. Maribor-matica	2 272	208	2 358	209	1	—
10. »Mariborski tisk«	240	11	240	10	—	1
11. Medvode	933	44	779	45	1	—
12. Mengeš	1 027	35	1 023	36	1	—
13. Mežica	1 281	19	1 349	20	1	—
14. »Mura« Murska Sobota	—	1	102	1	—	—
15. Murska Sobota	392	18	358	18	—	—
16. Mozirje	438	12	492	12	—	—
17. MTT Maribor	416	7	433	6	—	1
18. Nova Gorica	1 016	101	1 170	105	4	—
19. Novo mesto	701	26	700	24	—	2
20. »Obrtnik« Ljubljana	340	3	365	3	—	—
21. Oplotnica	94	5	94	4	—	1
22. Ormož	52	9	190	8	—	1
23. PAP Ljubljana	55	2	60	2	—	—
24. »Planinac« Kranj	206	1	162	1	—	—
25. Podbrdo	433	10	440	9	—	1
26. Poljčane	693	15	631	13	—	2
27. Polzela	206	10	360	11	1	—
28. Postojna	606	20	685	22	2	—
29. Prebold	638	10	700	11	1	—
30. Prevalje	1 385	27	1 355	31	4	—
31. PTT Celje	285	2	307	2	—	—
32. PTT Ljubljana	1 345	43	1 419	36	—	7
33. PTT Maribor	553	14	578	28	14	—
34. Ptuj	917	26	978	29	3	—
35. Radeče	503	26	563	22	—	4
36. Radlje	251	11	217	10	—	1
37. Radvljica	1 764	79	1 728	87	8	—
38. »Rašica« Ljubljana	807	12	858	12	—	—
39. Ravne	984	32	1 003	32	—	—
40. Rimske Toplice	272	15	333	14	—	1
41. Rogaška Slatina	517	12	435	12	—	—
42. RTV Ljubljana	297	2	339	2	—	—
43. Ruše	822	38	1 030	43	5	—
44. »Saturnus« Ljubljana	159	5	180	6	1	—
45. Sežana	462	29	484	28	—	1
46. Slovenj Gradec	381	22	185	22	—	—
47. Slovenske Konjice	362	7	360	7	—	—
48. »Sloga« Rogatec	—	—	173	6	6	—
49. Solčava	113	14	135	15	1	—

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	Članstvo 1972	Naročniki 1972	Članstvo 1973	Naročniki 1973	Porast	
99.	Šentjur	202	13	274	9	—	
100.	Škofja Loka	1 264	75	1 333	72	—	
101.	»Šmarna gora«	222	29	237	33	4	—
102.	Šoštanj	212	10	247	9	—	
103.	Šolski center »Iskra«	—	—	398	1	1	—
104.	Štore	—	—	301	9	9	—
105.	TAM Maribor	1 893	101	1 688	99	—	
106.	Tolmin	1 194	48	1 218	49	1	—
107.	»Tomos« Koper	190	1	275	3	2	—
108.	Trbovlje	1 122	48	1 391	54	6	—
109.	Tržič	728	59	836	54	—	
110.	Velenje	1 313	41	1 549	44	3	—
111.	Vevče	208	1	265	1	—	—
112.	Vipava	256	8	222	8	—	—
113.	Vransko	108	13	365	12	—	1
114.	Vrhnika	841	46	871	44	—	2
115.	Vuzenica	70	4	70	4	—	—
116.	Zabukovica	994	8	1 148	10	2	—
117.	Zagorje	1 335	14	1 493	17	3	—
118.	Zreče	—	3	30	4	1	—
119.	»Železničar« Celje	—	—	109	1	1	—
120.	»Železničar« Ljubljana	493	44	453	42	—	2
121.	»Železničar« Maribor	439	17	381	16	—	1
122.	Žalec	824	9	792	11	2	—
123.	Železniki	496	16	696	17	1	—
124.	»Žičnica« Ljubljana	65	3	54	5	2	—
125.	Žiri	432	8	559	12	4	—
Skupaj		73 206	4 745	80 497	4 781	179	143
Trst-Gorica			104		105	1	—
Beograd			26		26	—	—
Zagreb			53		50	—	3
Republiška PD			33		30	—	3
Ostale republike			61		66	5	—
Inozemski naročniki			103		105	2	—
Zamena z inozemstvom			24		24	—	—
Zamena v državi			33		33	—	—
Razni			192		202	10	—
			5 374		5 422	197	149

ČLANSTVO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE V LETU 1973

PLANINSKO DRUŠTVO	VRSTA ČLANSTVA			Skupaj	Število članstva v letu 1972
	odrasli člani	mladinci	pionirji		
1. Ajdovščina	193	60	87	340	452
2. Akademsko PD Ljubljana	124	199	17	340	283
3. Avtomontaža Ljubljana	154	24	24	202	220
4. Bled	397	35	15	447	455
5. Bohinjska Bistrica	207	77	126	410	476
6. Bohinj - Srednja vas	250	150	100	500	450
7. »Bohor« Senovo	310	105	750	1 165	1 050
8. Bovec	215	50	40	305	272
9. Brežice	73	20	306	399	450
0. Celje	768	253	100	1 121	1 026
1. Cerknica	10	—	—	10	43
2. Cerkno	348	200	230	778	595
3. Črna na Koroškem	400	116	200	716	334
4. Črnomelj	100	30	30	160	160
5. Črnuče	340	70	63	473	586
6. »Delo« Ljubljana	159	10	16	185	150
7. Dol pri Hrastniku	636	70	161	867	453
8. Dolenji Logatec	88	35	12	135	—
9. Domžale	352	73	269	694	713
0. Dovje Mojstrana	320	109	66	495	444
1. Dravograd	71	38	96	205	67
2. »Emona« Ljubljana	60	30	50	140	140
3. Fram	133	25	73	231	150
4. Gorje pri Bledu	518	117	171	806	804
5. Gornja Radgona	124	237	116	477	496
6. Gornji Grad	56	10	80	146	124
7. Gozd Martuljek	89	16	10	115	119
8. Hrastnik	648	37	114	799	889
9. Idrija	500	550	600	1 650	1 275
0. Ilirska Bistrica	107	57	497	661	511
1. »Impol« Slovenska Bistrica	427	173	143	743	674
2. »Iskra« Ljubljana	211	16	21	248	221
3. Javornik - Koroška Bela	913	132	250	1 295	1 231
4. Jesenice	1 251	267	242	1 760	1 692
5. Jezersko	111	18	32	161	154
6. Kamnik	820	244	282	1 346	805
7. Kidričevo	55	1	13	69	74
8. Kobarid	116	30	140	286	241
9. Kočevje	195	15	50	260	234
0. Koper	368	261	715	1 344	1 494
1. »Kozjak« Maribor	133	150	7	290	354
2. Kranj	854	387	800	2 041	2 084
3. Kranjska gora	100	11	30	141	135
4. Križe	133	40	91	264	206
5. »Kum« Trbovlje	268	35	29	332	319
6. Laško	446	40	30	516	470
7. »Lisca« Sevnica	513	99	260	872	808
8. Litija	260	40	157	457	470
9. »Litostroj« Ljubljana	392	69	68	529	371

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	VRSTA ČLANSTVA			Skupaj	Število članstva v letu 197
		odrasli člani	mladinci	pionirji		
50.	Ljubljana-matica	4 528	2 759	962	8 249	7 293
51.	»Ljubljanske mlekarne« Ljubljana	95	4	7	106	105
52.	Ljubno ob Savinji	40	20	13	73	84
53.	Ljutomer	74	157	629	860	694
54.	Lovrenc na Pohorju	180	52	65	297	307
55.	Luče ob Savinji	100	21	49	170	218
56.	»Luka« Koper	54	—	3	57	54
57.	Majšperk	70	50	20	140	108
58.	Maribor-matica	1 206	586	566	2 358	2 272
59.	Mariborski tisk, Maribor	200	20	20	240	240
60.	Medvode	583	165	31	779	933
61.	»Janeza Trdine« Mengeš	442	344	237	1 023	1 027
62.	Mežica	948	168	233	1 349	1 281
63.	Mozirje	277	115	100	492	438
64.	MTT Maribor	336	52	45	433	416
65.	»Mura« Murska Sobota	100	—	2	102	—
66.	Murska Sobota	136	172	50	358	392
67.	Nova Gorica	445	243	490	1 170	1 016
68.	Novo mesto	199	253	248	700	701
69.	»Obrtnik« Ljubljana	315	50	—	365	340
70.	Oplotnica	74	—	20	94	94
71.	Ormož	30	10	150	190	52
72.	PAP Ljubljana	50	—	10	60	55
73.	»Planinec« Kranj	142	10	10	162	206
74.	Podbrdo	280	80	80	440	433
75.	Poljčane	199	102	330	631	693
76.	Polzela	120	80	160	360	206
77.	Postojna	243	64	372	685	606
78.	Prebold	310	38	352	700	638
79.	Prevalje	965	152	238	1 355	1 385
80.	PTT Celje	250	20	37	307	285
81.	PTT Ljubljana	959	345	115	1 419	1 345
82.	PTT Maribor	517	34	27	578	553
83.	Ptuj	140	298	540	978	917
84.	Radeče pri Zidanem mostu	338	50	175	563	503
85.	Radlje ob Dravi	114	72	31	217	251
86.	Radovljica	1 127	216	385	1 728	1 764
87.	»Rašica« Ljubljana	523	155	180	858	807
88.	Ravne na Koroškem	746	105	152	1 003	984
89.	Rimske Toplice	178	35	120	333	272
90.	Rogaška Slatina	275	20	140	435	517
91.	RTV Ljubljana	291	11	37	339	297
92.	Ruše pri Mariboru	370	200	460	1 030	822
93.	»Saturnus« Ljubljana	154	12	14	180	159
94.	Sežana	212	75	197	484	462
95.	»Sloga« Rogatec	63	50	60	173	—
96.	Slovenj Gradec	111	38	36	185	381
97.	Slovenske Konjice	126	34	200	360	362
98.	Solčava	65	20	50	135	113

PLANINSKO DRUŠTVO	VRSTA ČLANSTVA			Skupaj	Število članstva v letu 1972
	odrasli člani	mladinci	pionirji		
. Šentjur pri Celju	101	35	138	274	202
. Škofja Loka	1 020	156	157	1 333	1 264
. »Šmarna gora« Vikrče	129	56	52	237	222
. »Šolski center Iskra« Kranj	45	353	—	398	—
. Šoštanj	145	61	41	247	212
. TAM Maribor	761	255	672	1 688	1 893
. Tolmin	567	264	387	1 218	1 194
. »Tomos« Koper	199	29	47	275	190
. Trbovlje	756	209	426	1 391	1 122
. Tržič	460	78	298	836	728
. Velenje	648	372	529	1 549	1 313
. Vevče	190	40	35	265	208
. Vipava	77	80	65	222	256
. Vransko-Tabor	73	117	175	365	108
. Vrhnika	530	174	167	871	841
. Vuzenica	30	20	20	70	70
. Zabukovica	593	127	428	1 148	994
. Zagorje ob Savi	845	171	482	1 498	1 335
. Zreče	30	—	—	30	—
. Žalec	97	10	685	792	824
. »Železar« Štore	218	44	39	301	—
. »Železničar« Celje	96	—	13	109	—
. »Železničar« Ljubljana	341	86	26	453	493
. »Železničar« Maribor	284	65	32	381	439
. »Za Selško dolino« Železniki	263	89	344	696	496
. »Žičnica« Ljubljana	44	10	—	54	65
. Žiri nad Škofjo Loko	330	39	190	559	432
Skupaj:	43 488	15 328	21 681	80 497	73 206
V letu 1972:	39 371	13 713	20 122	73 206	
V letu 1973:	43 488	15 328	21 681	80 497	
Razlika:	+ 4 117	+ 1 615	+ 1 559	+ 7 291	

PREGLED INVESTICIJ ZA NADELAVO, POPRAVILO IN MARKIRANJE POTOV V LETU 1973

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	INVESTIRANO						Skup invest. v letu 1973
		iz	prosto-	v	sub-	druge	posojilo	
		lastnih sredstev	voljno delo	vrednosti	venčija PZS	sub-venčije	posojilo	
		din	ur	din	din	din	din	
1.	Ajdovščina	750,00	105	2 100,00	—	—	—	2 85
2.	Akademsko PD Ljubljana	—	—	—	—	—	—	—
3.	»Avtomontaža« Ljubljana	1 500,00	300	6 000,00	—	—	—	7 50
4.	Bled	400,00	50	750,00	—	—	—	1 15
5.	Bohinjska Bistrica	200,00	30	300,00	—	—	—	50
6.	Bohinj - Srednja vas	4 088,00	—	—	—	12 000,00	—	16 08
7.	»Bohor« Senovo	—	—	—	—	—	—	—
8.	Bovec	—	—	—	5 984,00	—	—	5 98
9.	Brežice	—	—	—	—	—	—	—
10.	Celje	1 073,45	20	400,00	—	—	—	1 47
11.	Cerknica	—	—	—	—	—	—	—
12.	Cerkno	820,00	88	1 760,00	—	—	—	2 58
13.	Črna na Koroškem	—	—	—	—	—	—	—
14.	Črnomelj	—	70	1 400,00	—	—	—	1 40
15.	Črnuče	—	—	—	—	—	—	—
16.	»Delo« Ljubljana	—	—	—	—	—	—	—
17.	Dol pri Hrastniku	2 510,00	200	300,00	—	—	—	2 81
18.	Dolenji Logatec	—	—	—	—	—	—	—
19.	Domžale	628,00	152	2 280,00	—	—	—	2 90
20.	Dovje-Mojstrana	—	72	720,00	—	—	—	72
21.	Dravograd	—	—	—	—	—	—	—
22.	»Emona« Ljubljana	—	—	—	—	—	—	—
23.	Fram	200,00	30	300,00	—	—	—	50
24.	Gorje pri Bledu	6 430,00	114	1 368,00	1 221,60	—	—	9 01
25.	Gornja Radgona	—	—	—	—	—	—	—
26.	Gornji grad	260,00	10	120,00	—	—	—	38
27.	Gozd Martuljk	—	—	—	—	—	—	—
28.	Hrastnik	4 700,00	210	3 300,00	—	3 000,00	—	11 00
29.	Idrija	1 663,00	161	1 610,00	—	—	—	3 27
30.	Illirska Bistrica	240,00	12	216,00	—	—	—	45
31.	»Impol« Slovenska Bistrica	—	1 750	19 022,00	—	—	—	19 02
32.	»Iskra« Ljubljana	—	—	—	—	—	—	—
33.	Javornik - Koroška Bela	1 900,00	111	1 860,00	—	—	—	3 76
34.	Jesenice	5 520,05	148	2 960,00	2 300,00	8 000,00	—	18 78
35.	Jezersko	550,00	82	1 640,00	—	—	—	2 19
36.	Kamnik	567,00	144	2 880,00	—	—	—	3 44
37.	Kidričevo	—	—	—	—	—	—	—
38.	Kobarid	650,00	120	2 000,00	—	—	—	2 65
39.	Kočevje	—	50	750,00	—	—	—	75
40.	Koper	117,10	80	160,00	—	—	—	27
41.	»Kozjak« Maribor	—	18	270,00	—	—	—	27
42.	Kranj	1 472,60	170	1 700,00	—	—	—	3 17
43.	Kranjska gora	—	—	—	—	—	—	—
44.	Križe pri Golniku	400,00	—	—	—	—	—	40
45.	»Kum« Trbovlje	—	—	—	—	920,00	—	92
46.	Laško	—	—	—	—	—	—	—
47.	»Lisca« Sevnica	145,00	89	1 068,00	—	—	—	1 21
48.	Litija	466,00	220	3 300,00	—	—	—	3 78
49.	»Litostroj« Ljubljana	—	—	—	—	—	—	—
50.	Ljubljana-matica	1 583,00	—	—	—	—	—	1 58
51.	»Ljubljanske mlekarnice« Ljubljana	—	—	—	—	—	—	—
52.	Ljubno ob Savinji	—	—	—	—	—	—	—
53.	Ljutomer	—	16	320,00	—	—	—	32
54.	Lovrenc na Pohorju	570,00	55	825,00	—	—	—	1 39
55.	Luče ob Savinji	—	—	—	—	—	—	—
56.	»Luka« Koper	—	—	—	—	—	—	—
57.	Majšperk pri Ptuj	—	—	—	—	—	—	—
58.	Maribor-matica	—	70	980,00	—	1 300,00	—	2 28
59.	»Mariborski tisk« Maribor	—	—	—	—	—	—	—
60.	Medvode	1 900,00	80	240,00	—	—	—	2 14
61.	»Janeza Trdine« Mengeš	400,00	50	1 000,00	—	—	—	1 40
62.	Mežica	2 288,00	144	1 440,00	—	20 000,00	—	23 72
63.	Mozirje	350,00	42	840,00	—	—	—	1 19
64.	MTT Maribor	70,00	—	—	—	—	—	7
65.	»Mura« Murska Sobota	—	—	—	—	—	—	—
66.	Murska Sobota	29,70	25	750,00	—	—	—	77
67.	Nova Gorica	—	70	1 400,00	—	2 000,00	—	3 40
68.	Novo mesto	1 000,00	867	8 670,00	—	—	—	9 67

PREGLED INVESTICIJ ZA NADELAVO, POPRAVILO IN MARKIRANJE POTOV V LETU 1973

PLANINSKO DRUŠTVO	INVESTIRANO						Skupne investicije v letu 1973
	iz lastnih sredstev	prosto- voljno delo	v vrednosti	sub- vencija PZS	druge sub- vencije	posojilo	
	din	ur	din	din	din	din	
»Obrtnik« Ljubljana	6 500,00	62	1 550,00	—	—	—	8 050,00
Polzela	—	41	1 230,00	—	—	—	1 230,00
Oplotnica	—	—	—	—	—	—	—
Ormož	—	—	—	—	—	—	—
PAP Ljubljana	—	—	—	—	—	—	—
»Planinec« Kranj	—	4 500	75 000,00	—	—	—	75 000,00
Podbrdo	140,00	24	480,00	—	—	—	620,00
Poljčane	2 000,00	50	750,00	—	—	—	2 750,00
Postojna	15 800,00	196	3 102,00	—	—	—	18 902,00
Prebold	120,00	66	1 400,00	—	2 000,00	—	3 520,00
Prevalje	105,00	21	315,00	—	—	—	420,00
PTT Celje	—	—	—	—	—	—	—
PTT Ljubljana	1 450,00	192	2 880,00	—	—	—	4 330,00
PTT Maribor	200,00	60	1 200,00	—	—	—	1 400,00
Ptuj	—	—	—	—	—	—	—
Radeče pri Zid. mostu	160,00	27	440,00	—	—	—	600,00
Radlje ob Dravi	—	62	1 550,00	—	—	—	1 550,00
Radovljica	6 000,00	—	—	—	—	—	6 000,00
»Rašica« Šentvid	—	32	480,00	—	—	—	480,00
Ravne na Koroškem	—	—	—	—	—	—	—
Rimske Toplice	350,00	72	1 080,00	—	—	—	1 430,00
Rogaška Slatina	311,90	32	390,00	—	—	—	701,90
RTV Ljubljana	—	—	—	—	—	—	—
Ruše pri Mariboru	1 500,00	60	900,00	—	—	—	2 400,00
»Saturnus« Ljubljana	—	—	—	—	—	—	—
Sežana	148,75	51	765,00	—	—	—	913,75
»Sloga« Rogatec	—	—	—	—	—	—	—
Slovenj Gradec	—	16	320,00	—	—	—	320,00
Slovenske Konjice	—	—	—	—	—	—	—
Sočava	180,00	30	300,00	—	—	—	480,00
Šentjur pri Celju	519,00	91	728,00	—	—	—	1 247,00
Škofja Loka	—	—	—	—	—	—	—
»Šmarna gora« Vikrče	1 000,00	80	800,00	—	—	—	1 800,00
»Šolski center Iskra« Kranj	—	—	—	—	—	—	—
Šoštanj	—	—	—	—	6 000,00	—	6 000,00
TAM Maribor	—	—	—	—	—	—	—
Točmin	—	45	1 125,00	—	—	—	1 125,00
»Tomos« Koper	—	—	—	—	—	—	—
Trbovlje	5 000,00	182	1 830,00	—	—	—	6 830,00
Tržič	12 000,00	—	—	—	—	—	12 000,00
Velenje	200,00	—	—	—	—	—	200,00
Vevče	—	—	—	—	—	—	—
Vipava	700,00	30	600,00	—	—	—	1 300,00
Vransko-Tabor	190,00	121	1 815,00	—	—	—	2 005,00
Vrhnika	—	46	920,00	—	—	—	920,00
Vuzenica	—	—	—	—	—	—	—
Zabukovica	1 000,00	259	5 180,00	—	—	—	6 180,00
Zagorje ob Savi	662,00	36	720,00	—	—	—	1 382,00
Zreče	—	70	700,00	—	—	—	700,00
Zalec	100,00	10	150,00	—	—	—	250,00
»Zelezar« Štore	—	—	—	—	—	—	—
»Zelezničar« Celje	—	—	—	—	—	—	—
»Zelezničar« Ljubljana	—	—	—	—	—	—	—
»Zelezničar« Maribor	—	—	—	—	—	—	—
»Za Selško dolino« v Zeleznikih	517,70	8	160,00	—	—	—	677,70
»Žičnica« Ljubljana	—	—	—	—	—	—	—
Ziri nad Škofjo Loko	330,00	27	405,00	—	—	—	735,00
Razni izdatki v zvezi s popravilom poti	—	—	—	4 945,50	—	—	4 945,50
Skupaj:	102 645,45	12 519	186 264,00	14 451,10	55 220,00	—	358 580,55
V letu 1972:	189 869,75	8 246	98 034,00	15 234,20	27 361,00	—	330 498,95
V letu 1973:	102 645,45	12 519	186 264,00	14 451,10	55 220,00	—	358 580,55
Razlika:	— 87 224,30	+ 4 273	+ 88 230,00	— 783,10	+ 27 859,00	—	+ 28 081,60

PREGLED GRADBE

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	PLANINSKA POSTOJANKA	iz	prosi
			lastnih sredstev	voljir del
			din	ur
1.	Ajdovščina	Zavetišče Antona Bavčerja na Čavnu	7 308,20	—
2.	»Avtomontaža« Ljubljana	Koča pod Voglom	2 000,00	12
3.	Bled	Okrepčevalnica na Straži	—	8
4.	Bohinjska Bistrica	Koča dr. Janeza Mencingerja	11 813,00	1 05
5.	Bohinj - Srednja vas	Koča pod Bogatinom	11 044,00	7
		Koča na Uskovnici	9 791,00	5
		Vodnikov dom na Vel. polju	71 956,00	9
6.	Bovec	Gradnja koče na Kaninu	—	—
7.	Celje	Frišaufov dom na Okrešlju	11 000,50	—
		Kocbekov dom na Korošici	36 101,30	—
		Dom v Logarski dolini	137 605,35	—
		Mozirska koča na Golteh	8 585,50	—
		Bivak pod Ojstrico	2 000,00	40
	— postaja GRS	Zavetišče GRS na Okrešlju	2 735,50	12
8.	Cerkno	Koča na Poreznu	900,00	5
		Koča na Črnem vrhu pod Novaki	600,00	4
9.	Črna na Koroškem	Dom na Smrekovcu	13 300,00	5
10.	Črnuče	Dom na Mali planini	109 326,00	2 75
11.	Dol pri Hrastniku	Dom v gorah	8 000,00	50
12.	Domžale	Dom na Veliki planini	47 582,00	1 64
13.	Dovje - Mojstrana	Aljažev dom v Vratih	19 005,00	97
14.	Gorje pri Bledu	Dom Planika pod Triglavom	—	7
		Tržaška koča na Doliču	282 931,40	1 24
15.	Gornji grad	Dom na Menini planini	3 450,00	2
16.	Hrastnik	Koča na Kalu	27 362,00	41
17.	Idrija	Pirnatova koča na Javorniku	27 315,00	55
		Koča na Hlevišah	750,00	16
		Dom »Rudar« Vojsko	10 160,00	28
18.	Ilirska Bistrica	Zavetišče na Vel. Snežniku	14 000,00	4
		Planinski dom na Sviščakih	1 300,00	11
19.	»Iskra« Ljubljana	Dom na Polomu	20 000,00	—
20.	Javornik - Koroška Bela	Kovinarska koča v Krmi	3 860,00	—
		Prešernova koča na Stolu	2 508,00	—
		Dom Val. Staniča pod Triglavom	18 540,00	—
		Dom Pristava na Javor. rovtu	40 683,00	46
21.	Jesenice	Koča pri izviru Soče	150 302,55	1 07
		Lipovčeva koča v Martuljku	5 107,00	15
		Kiosk pri Tičarjevem domu	23 309,60	9
		Erjavčeva koča na Vršiču	2 445,40	22
	— postaja GRS	Zavetišče GRS na Španovem vrhu	641,50	30
22.	Jezerško	Češka koča na Spod. Ravneh	8 872,00	14
23.	Kamnik	Cojzova koča na Kokrskem sedlu	14 326,00	17
		Koča na Jermanovih vratih (Kamniško sedlo)	44 267,00	45
		Koča na Starem gradu	3 050,00	—
24.	Kočevje	Koča pri Jelenovem studencu	4 000,00	5
25.	Kranj — postaja GRS	Zavetišče GRS na Krvavcu	—	20
26.	Kranjska gora	Koča v Krnici	2 000,00	41
		Koča na Gozdu	8 000,00	5
		Mihov dom	1 500,00	—
27.	Križe pri Golniku	Koča na Križki gori	11 000,00	4
28.	»Kum« Trbovlje	Koča na Kumu	8 100,00	8
29.	Laško	Dom na Šmohorju	—	—
30.	Litija	Planinski dom II. grupe odredov na Jančah	37 232,40	245
31.	Ljubljana-matica	Dom v Kamniški Bistrici	86 195,00	—
		Koča pri Trigl. sedmerih jezerih	36 535,00	—
32.	Luče ob Savinji	Koča na Loki pod Raduho	1 828,85	7
		Okrepčevalnica IGLA	3 797,65	—

ESTICIJ V LETU 1973

Investirano						Skupne investicije v letu 1973
v vrednosti	subvencija PZS	ostale subvencije	iz dotacije sklada PVP	posojilo PZS	ostalo posojilo	
din	din	din	din	din	din	
—	—	—	—	—	—	7 308,20
2 480,00	—	—	—	—	—	5 480,00
1 200,00	—	2 000,00	—	—	—	3 200,00
15 750,00	—	11 000,00	—	—	—	38 563,00
1 520,00	—	—	—	—	—	12 564,00
1 050,00	—	—	—	—	—	10 841,00
1 900,00	50 000,00	—	—	—	—	123 856,00
—	346 500,00	—	—	—	—	346 500,00
—	—	—	—	—	—	11 000,50
—	—	—	—	—	—	36 101,30
—	—	—	—	—	—	137 605,35
—	—	—	—	—	—	8 585,50
8 000,00	—	—	—	—	—	10 000,00
1 000,00	—	—	—	—	—	3 735,50
1 060,00	—	—	—	—	—	1 960,00
860,00	—	—	—	—	—	1 460,00
500,00	—	—	—	—	—	13 800,00
55 000,00	—	—	—	—	—	164 326,00
5 000,00	—	10 000,00	—	—	—	23 000,00
24 720,00	—	—	—	—	—	72 302,00
9 700,00	—	—	—	—	—	28 705,00
864,00	500,00	—	—	—	—	1 364,00
14 880,00	295 181,00	—	198 497,00	—	—	791 489,40
336,00	—	—	—	—	—	3 786,00
6 200,00	—	—	—	21 721,00	13 980,00	69 263,00
11 000,00	—	—	—	40 000,00	—	78 315,00
1 660,00	—	—	—	—	—	2 410,00
2 800,00	—	—	—	—	—	12 960,00
720,00	—	—	—	—	—	14 720,00
2 016,00	—	—	—	—	—	3 316,00
—	—	—	—	—	—	20 000,00
—	—	—	—	—	—	3 860,00
—	—	—	6 518,00	—	—	9 026,00
—	—	—	—	—	—	18 540,00
4 600,00	—	—	—	—	—	45 283,00
21 400,00	100 000,00	—	—	—	234 000,00	505 702,55
3 000,00	—	—	—	—	—	8 107,00
1 800,00	—	—	—	—	—	25 109,60
4 400,00	—	14 800,00	—	—	—	21 645,40
6 100,00	—	—	—	—	—	6 741,50
2 800,00	35 022,00	—	—	—	—	46 694,00
3 400,00	—	—	—	—	—	17 726,00
9 000,00	2 963,00	—	—	—	—	56 230,00
—	—	—	—	—	—	3 050,00
750,00	—	—	—	—	—	4 750,00
2 000,00	—	6 000,00	—	—	—	8 000,00
820,00	—	—	—	—	—	2 820,00
1 000,00	—	—	—	—	—	9 000,00
—	—	—	—	—	—	1 500,00
600,00	—	—	—	—	—	11 600,00
8 175,00	—	—	—	—	—	16 275,00
—	—	50 000,00	—	—	—	50 000,00
3 675,00	—	40 000,00	—	—	10 000,00	90 907,40
—	—	—	—	—	—	86 195,00
—	100 000,00	—	—	—	—	136 535,00
1 050,00	66 379,00	2 000,00	—	—	—	71 257,85
—	—	—	—	—	—	3 797,65

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	PLANINSKA POSTOJANKA	iz	prost
			lastnih sredstev	vojni delc
			din	ur
33.	Maribor-matica	Mariborska koča	11 193,00	291
		Koča na Žavcarjevem vrhu	1 843,00	121
34.	Medvode	Koča TAMAR	49 000,00	—
		Slavkov dom na Golem brdu	12 000,00	—
35.	»Janeza Trdine« Mengeš	Mengeška koča na Gobavici	9 600,00	331
36.	Mežica	Dom na Peci	4 481,40	211
		Koča na Raduhi (Grohat)	64 000,00	1 481
		Koča na Pikovem (Podpeca)	2 220,00	—
		Zavetišče v Heleni (Podpeca)	4 700,00	61
		Zavetišče Mihev v Podpeci	5 987,40	—
37.	Nova Gorica	Dom dr. Klementa Juga v Lepeni	22 702,65	—
38.	Novo mesto	Dom Vinka Paderšiča na Gorjancih	200 000,00	—
39.	»Obrtnik« Ljubljana	Planinski dom na Govejku	13 180,60	261
40.	Oplotnica	Koča na Pesku	—	181
41.	»Planinec« Kranj	Plan. dom na Šiji (adaptacija karavle na Kofcah)	10 000,00	351
42.	Poljčane	Depandansa Doma na Boču	110 000,00	601
43.	Postojna	Vojkova koča na Nanosu	4 800,00	121
44.	Prebold	Dom pod Reško planino	6 000,00	4 001
45.	Prevalje	Dom na Uršlji gori	—	741
46.	PTT Ljubljana	Poštarska koča na Vršiču	—	451
47.	PTT Maribor	Poštarska koča pod Plešivcem	14 547,00	151
48.	Radeče pri Zid. mostu	Gašparjeva koča	5 680,00	1 401
		Zasavska koča na Prehodavcih	6 300,00	751
49.	Radlje ob Dravi	Ribniška koča na Pohorju	—	391
50.	Radovljica	Pogačnikov dom pri Križkih jezerih	68 227,00	951
51.	»Rašica« Šentvid	Plan. zavetišče Rašica	28 187,20	2 111
52.	Ravne na Koroškem	Koča na Naravskih ledinah	30 000,00	1 001
53.	Rimske Toplice	Zavetišče na Kopitniku	33 016,10	1 152
54.	Rogaška Slatina	Zavetišče na Donački gori	268,60	21
55.	Ruše pri Mariboru	Ruška koča	70 000,00	—
56.	Slovenj Gradec	Grmovškov dom pod Vel. Kopo	3 000,00	—
57.	Solčava	Koča pod Ojstrico	4 817,00	21
58.	Šetjur pr Celju	Plan. dom na Resevni	6 820,00	721
59.	Škofja Loka	Dom na Lubniku	12 632,00	—
60.	»Šolski center Iskra« Kranj	Dom Janeza Rezarja	48 000,00	8 715
61.	Tolmin	Koča na planini Razor	4 105,30	261
62.	Trbovlje	Dom na Mrzlici	43 600,00	1 069
63.	Tržič	Bivak v Storžiču	—	201
64.	Velenje	Dom na Paškem Kozjaku	8 050,50	171
65.	Vipava	Furlanovo zavetišče pri Abramcu	5 000,00	51
66.	Vransko-Tabor	Koča na Čreti	7 000,00	681
67.	Zabukovica	Dragotov dom na Homu	28 475,20	1 901
68.	Zagorje ob Savi	Dom dr. Francita Goloba na Čemšeniški planini	47 956,00	3 601
		Koča na Zasavski gori	3 120,00	85
69.	Zreče	Koča na Rogli	—	—
70.	Za Selško dolino v Železnikih	Koča na Ratitovcu	10 682,15	91
71.	Žiri nad Škofjo Loko	Dom na Goropekah	8 000,00	—
Skupaj:			2 446 574,30	49 435
V letu 1972:			2 373 932,00	36 464
V letu 1973:			2 446 574,30	49 435
Razlika:			+ 72 642,30	+ 12 971

Investirano

v vrednosti	subvencija PZS	ostale subvencije	iz dotacije sklada PVP	posojilo PZS	ostalo posojilo	Skupne investicije v letu 1973
din	din	din	din	din	din	din
4 640,00	—	—	—	—	—	15 833,00
1 800,00	—	—	—	—	—	3 643,00
—	—	—	—	—	—	49 000,00
—	—	—	—	—	—	12 000,00
6 680,00	—	—	—	—	—	16 280,00
2 100,00	—	—	—	—	—	6 941,40
14 800,00	50 252,00	40 000,00	—	—	100 000,00	269 052,00
—	—	—	—	—	—	2 220,00
600,00	—	—	—	—	600,00	5 900,00
—	—	—	—	—	—	5 987,40
—	—	—	—	40 000,00	—	62 702,65
—	—	800 000,00	—	—	—	1 000 000,00
6 600,00	—	2 000,00	—	—	—	21 780,60
2 700,00	—	—	—	—	—	2 700,00
5 250,00	—	—	—	—	—	15 250,00
9 000,00	—	—	—	—	—	119 000,00
3 600,00	—	—	—	—	—	8 400,00
40 000,00	—	—	—	—	—	46 000,00
11 100,00	—	—	—	—	—	11 100,00
8 200,00	—	—	—	—	—	8 200,00
3 000,00	—	—	—	—	—	17 547,00
14 000,00	—	—	—	—	—	19 680,00
15 000,00	151 400,00	—	—	—	—	172 700,00
18 000,00	—	—	—	—	—	18 000,00
38 000,00	121 884,00	—	—	—	—	228 111,00
31 755,00	—	14 000,00	—	—	—	73 942,20
25 000,00	—	100 000,00	—	20 000,00	—	175 000,00
17 280,00	20 082,00	5 450,00	—	—	—	75 828,10
300,00	—	—	—	—	—	568 60
—	—	—	—	—	100 000,00	170 000,00
—	—	5 000,00	—	—	—	8 000,00
200,00	—	2 000,00	—	—	—	7 017,00
5 760,00	—	22 000,00	—	—	—	34 580,00
—	—	—	—	—	—	12 632,00
87 150,00	—	110 000,00	—	—	—	245 150,00
6 500,00	—	—	—	—	—	10 605,30
10 690,00	—	8 400,00	—	—	—	62 690,00
4 000,00	—	—	—	—	—	4 000,00
1 700,00	—	—	—	—	—	9 750,00
3 400,00	—	—	—	—	—	8 400,00
10 200,00	12 523,00	1 200,00	—	—	—	30 923,00
38 020,00	—	16 358,30	—	—	—	82 853,50
72 000,00	30 000,00	30 984,00	—	—	—	180 940,00
1 700,00	—	—	—	—	—	4 820,00
—	—	2 300 000,00	—	—	—	2 300 000,00
1 800,00	—	—	—	—	—	12 482,15
—	—	—	—	—	—	8 000,00
767 311,00	1 382 686,00	3 593 192,30	205 015,00	121 721,00	458 580,00	8 975 079,60
476 827,00	1 049 733,00	471 051,60	217 255,00	40 000,	36 797,50	4 665 596,10
767 311,00	1 382 686,00	3 593 192,30	205 015,00	121 721,00	458 580,00	8 975 079,60
- 290 484,00	+ 332 953,00	+ 3 122 140,70	— 12 240,00	+ 81 721,00	+ 421 782,50	+ 4 309 483,50

PREGLED PLANINSKO-SMUČARSKIH NESREČ

Zap. št.	Datum 1973	Kraj nesreče	P O I			
			ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kra
1.	15. 1.	Na grebenu pod Pelcem	Aljaž Simonič	študent	25. 8. 1948	Ljubljana
2.	25. 1.	Na Glažuti	Nataša Kolenc	dijakinja	1963	—
3.	28. 1.	Na Pristavi v Javor. rovtu	Andrej Jan	učenec	2. 8. 1960	Jesenice
4.	28. 1.	Na Pristavi v Javor. rovtu	Darko Drganc	učenec	15. 11. 1959	Jesenice
5.	11. 2.	Na Poljanah nad Jesenicami	Karmen Kranjc	dijakinja	14. 12. 1956	Ptuj
6.	14. 2.	Na Komni	Zdenka Prosen	dijakinja	19. 8. 1960	Zg. Pirniče
7.	17. 2.	Pod Mariborsko kočo	Janko Pečnik	učenec	18. 9. 1958	Grenvič
8.	4. 3.	Na Vršiču	Lojzka Batis	štud. med.	25. 3. 1953	Ljubljana
9.	10. 3.	Na Vel. planini	Franc Žnidaršič	ekonomist	11. 8. 1945	Cerknica
10.	24. 3.	Pod Uršljo goro	Vladimir Homan	delavec	3. 6. 1951	Ravne
11.	25. 3.	Pod Storžičem	Alenka Košir	dijakinja	1954	Ljubljana
12.	25. 3.	Na Vršiču	Randul A. Davis	—	17. 12. 1947	London
13.	25. 3.	V Tamarju	Jože Ahačič	upokojenec	4. 3. 1914	Tržič
14.	28. 4.	Planina na Kraju	Ilma Močnik	—	28. 2. 1933	—
15.	29. 4.	Pri Trigl. sedm. jezerih	Aleksander Kraij	uslužbenec	27. 12. 1927	Ljubljana
16.	2. 5.	Na Vršiču	Roman Česnik	delavec	8. 8. 1950	Jesenice
17.	20. 5.	V Loškem žlebu Jalovca	Dragica Tavčar	računovod.	22. 2. 1953	Postojna
18.	24. 6.	Na Mangartu	Kirinng Hans Dieter	obrtnik	19. 1. 1935	Hamburg
19.	29. 6.	V severni steni Mojstrovke	Alfredo Simonitti	—	30. 8. 1937	—
20.	1. 7.	Na južnem pobočju Prisojnika	ing. Olga Štefula	agronom	28. 10. 1923	Ljubljana
			Slavka Kalaš	upokojenka	28. 8. 1914	Ljubljana
21.	1. 7.	V severni steni Kriške stene	Marjan Zorč	uslužbenec	12. 7. 1950	Boh. Bela
22.	7. 7.	V bližini Kalvarije pod Kredarico	Branko Likar	miličnik	25. 2. 1953	—
23.	10. 7.	Na planini Korošici	Marija Klofutar	planšarica	4. 8. 1910	Tržič
24.	16. 7.	V severni steni Mojstrovke	Pretzer dr. Klaus	—	2. 11. 1930	—
25.	22. 7.	Na plazu pod Prisojnikom	Miroslav Ogrin	uslužbenec	5. 3. 1931	Nomenj
26.	24. 7.	Na Tominškovi poti pod Triglavom	Alojz Derganc	uslužbenec	4. 6. 1950	Novo mesto
27.	27. 7.	Na Tominškovi poti pod Triglavom	Alojzija Štorman	bolniška streznica	19. 6. 1923	Dramlje pri Celju

REŠEVALNIH AKCIJ V LETU 1973

REČENCI		Vzroki nesreče	Poškodbe	Stroški posamezne reševalne akcije din
držav- janstvo	stalno bivališče			
Jug.	Ljubljana, Pavšičeva 45	pri plezanju zdrsnil in padel v prepad	smrtna	1 343,60
Jug.	Izola, Zupančičeva 5	padec pri smučanju	zlom leve golenice	720,00
Jug.	Jesenice, Tomšičeva 78	padec pri smučanju	zlom leve noge nad gležnjem	74,00
Jug.	Jesenice, Cesta talcev 7	padec pri smučanju	zlom leve noge nad gležnjem	234,00
Jug.	Ptuj, Kidričev blok 4	padec pri smučanju	poškodba desnega gležnja	178,80
Jug.	Zg. Pirniče 20	padec pri smučanju	zvin leve noge v gležnju	1 840,90
Jug.	Maribor, Grenvič 8	padec pri smučanju	zlom noge pod kolonom	—
Jug.	Ljubljana, Bohoričeva 22	predolgo zadrževanje na močnem pomladanskem soncu brez zaščitnih očal	sončna slepota	278,40
Jug.	Ljubljana, Miklošičeva 5	padec pri smučanju	zlom leve goleni	160,00
Jug.	Ravne-Čečovelje 57	padec pri smučanju	težak prelom leve goleni	—
Jug.	Ljubljana, Teslova 6	padec pri smučanju	notranje poškodbe	—
Angl.	London	močno oslabeł	—	120,00
Jug.	Tržič, Trg svobode 5	najden nezavesten na poti iz pl. doma Tamar	smrtna	125,40
Jug.	Nova Gorica, bolnica	padec pri smučanju	zlom leve noge nad gležnjem	1 011,50
Jug.	Ljubljana, Na Peči 2/2	padec pri smučanju	spiralni zlom desne noge nad gležnjem	2 349,30
Jug.	Jesenice, Savska 19	padec pri smučanju	izpah levega ramena	331,70
Jug.	Sežana, Merče 21	pri sestopanju zdrsnila na nadelani poti in padla v Loški žleb	smrtna	1 973,90
Zah. Nem.	Hamburg, Ul. Paulsenplatz 8	pri doskoku na zaledenelo plazišče spodrsnil in drsel okrog 90 m navzdol, pri tem pa z glavo udaril v oster kamen	smrtna	674,00
Ital.	Romaus a Isogno, Italija	zdrsnil na grušču markirane poti in padel približno 4 m navzdol	poškodba reber, odrgnine po telesu in rana na glavi	468,60
Jug.	Ljubljana, Scopolljeva 7	zdrsnila pri prečkanju gornjega snežišča, pri tem pa udarila z ного v kamen	zlom leve noge nad gležnjem, desne podlahi in odrgnine po telesu	5 032,20
Jug.	Ljubljana, Vrhovnikova 12	zdrsnila na snežišču, ko je hotela pomagati tovarišici in zdrsela v grušču na koncu snežišča	zlom leve roke v zapestju, poškodba leve arkade ter odrgnine na kolkih	—
Jug.	Boh. Bela 104	pri sestopanju preko Kriške stene v Krnico zdrsnil in padel okrog 100 m navzdol	smrtna	970,76
Jug.	Ljubljana, postaja LM Vič	strela	poškodba prsnega koša	—
Jug.	Tržič, Proletarska	hudo zbolela	—	618,72
Zah. Nem.	D 6710 Frankenthal Adamslust 1	na markirani poti med hojo verjetno zavoljo srčnega infarkta nenadoma padel in obležal	smrtna	1 104,60
Jug.	Jesenice, Tavčarjeva 13	pri sestopanju na strmem snežišču zdrsnil in padel	izvin desne noge v gležnju	117,70
Jug.	Gaber 5 pri Semiču	zgrešil pot in padel s skalnatega pomola 20 m globoko v grapo	poškodba leve roke in noge ter odrgnine	1 603,40
Jug.	Novo Celje pri Zalcu 31	pri sestopanju zdrsnila in se valila po pobočju	poškodba kolena desne noge ter odrgnine po glavi in rokah	364,45

Zap. št.	Datum 1973	Kraj nesreče	P O I			
			ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
28.	29. 7.	Na Raduhi	Jože Jarh	—	—	—
29.	30. 7.	Doi - Vel. planina	Valentin Burja	pastir	13. 1. 1908	Stahovica
30.	1. 8.	Velika planina	Ana Slevec	pastirica	26. 2. 1917	Stahovica
31.	1. 8.	Črna gora pod Črno prstjo	Marta Lucia	—	25. 7. 1927	Trst
32.	3. 8.	Na križišču poti med Doličem in Planiko	Zita Orčič	uslužbenka	15. 5. 1953	Subotica
33.	5. 8.	Na Storžiču	Franc Hozjan	—	10. 1. 1946	Golnik
34.	10. 8.	Na planini Jezero pod Staro Fužino	Nadja Klančič	dijakinja	7. 5. 1960	Miren
35.	12. 8.	V severni steni Travnika	Jacek Szezepansky	—	9. 7. 1953	—
			Tadensz Kaszubsky	—	26. 9. 1949	—
36.	12. 8.	Na poti Prag—Triglav	Marlja Mraz	uslužbenka	9. 9. 1940	Kranj
37.	15. 8.	V severni Trigl. steni	Franc Ornik	upokojenec	30. 9. 1914	Maribor
38.	18. 8.	Triglav—Dolič	Bert Van Verrooy	—	29. 3. 1955	Rotterdam
39.	19. 8.	Trigl. sedmera jezera	Jože Peter Strel	—	1. 5. 1947	Poljane
40.	20. 8.	V bližini Tržaške koče na Doliču	Sergio Billi	—	24. 11. 1943	Trst
			Umberto Collia	—	8. 6. 1941	Trst
41.	25. 8.	Igličeva smer v Mali Rinki	Marjan Tarkuš	—	13. 10. 1955	Maribor
42.	25. 8.	Na Raduhi	Emil Porl	dijak	—	Ravne
43.	26. 8.	Na Kalški gori	Boris Ohnjec	—	4. 2. 1958	Ljubljana
44.	26. 8.	Na snežišču pod Kredarico	Jože Kavtičnik	študent	16. 3. 1953	Podgrad
45.	1. 9.	Na Ovčariji	Frančiška Logar	planšarica	22. 2. 1903	Studor
46.	2. 9.	Na Križkih podih	Elza Klatz	—	16. 3. 1908	Göpping
47.	7. 9.	V Stenarju	Franc Rakovec	delavec	23. 8. 1934	Kranj
			Rudi Nadiževac	delavec	24. 4. 1930	Strahinj
			Zdravko Korenčan	delavec	16. 12. 1922	Naklo
			Janez Krišelj	delavec	27. 11. 1940	Sr. Bela
48.	9. 9.	Na poti čez Prag pod Triglavom	Draglca Delacorda	uslužbenka	5. 2. 1931	Celje
49.	9. 9.	V hudourniku slapa Boka v Zagi	Viljem Štolfa	—	26. 10. 1950	Volčji grad
50.	12. 9.	Severna Trigl. stena	Drago Metljak	študent	24. 11. 1950	Ljubljana
51.	16. 9.	V steni Komarče	Srečko Kos	delavec	7. 6. 1956	Kamnik

REČENICI		Vzroki nesreče	Poškodbe	Stroški posamezne reševalne akcije din
državljanstvo	stalno bivališče			
Jug.	Celje, Nušičeva 3	nerodno stopil	zlom desne noge v gležnju	100,00
Jug.	Stahovica, Kršič 3	padel na steklenico	prebita čelna kost	307,20
Jug.	Stahovica, Slevo 5	srčna kap	smrtna	—
Ital.	Trst, Via Piccardi 18	nerodno stopila	zvin leve noge v gležnju	380,20
Jug.	Subotica, Aleja maršala Tita 26	zaradi neprimerne obutve zdrsnila in drsela okrog 50 m po plazišču	poškodba glave in odgrnine po telesu	1 110,00
Jug.	Golnik 6	pri začetku vzpona nerodno stopil	izpah levega gležnja	614,42
Jug.	Nova Gorica, Miren 229	—	slepič	305,40
Polj.	74 Bonifacego, Warszawa	zaradi izredno slabega vremena sta že 4 dni bivakirala v steni in klicala na pomoč	močno izčrpana	1 352,50
Polj.	64 Swarzewska Warszawa			
Jug.	Celje, Ljubljanska 78 b	padajoči kamen jo je zadel v nogo	poškodba desnega stegna	1 007,60
Jug.	Maribor, Moše Pijade 22	na poti na Triglav zašel v vstop slovenske plezalne smeri in nadaljeval vzpon, dokler ni omagal	izčrpan in oslabelel	572,95
Niz.	Rotterdam Cappella-diyseel Kerklean 123	zaradi nepazljivosti in neprimerne obutve zdrsnil in padel	zlom desne noge v gležnju	744,00
Jug.	Poljane 26 pri Škofji Loki	zdrsnil in padel	izpah desnega ramena	1 307,20
Ital.	Trst, Via Strada di Fiume 7	strela	smrtna	1 604,00
Ital.	Trst, Via Flavia 100		opekline po hrbtenici	
Jug.	Maribor, Razpetova 14	kot prvi v plezalni navezi padel	poškodba glave in pretres možganov	1 983,50
Jug.	Ravne-Cečovelje	pri plezanju ga je poškodoval kamen	rana na glavi	—
Jug.	Ljubljana, Cesta na Brdo 1	na sestopu proti Kalcam na skalnatem pobočju zdrsnil in se valil okrog 100 m navzdol	rana na glavi in odgrnine po vsem telesu	715,20
Jug.	Podgrad 75 pri Dravogradu	pri prečkanju snežišča zdrsnil in drsel navzdol	poškodba kolena desne noge	509,50
Jug.	Studor 31	nerodno stopila, zdrsnila in padla	zlom leve noge	1 285,20
Zah. Nem.	Göpping	v temi zgrešila pot in padla v skalnat greben	pretres možganov, rane na glavi, poškodba prsnega koša in odgrnine	—
Jug.	Kranj, Drolčevo naselje 38	brez vsake alpinistične opreme zašil v plezalno smer, nato pa še to zgrešili in klicali na pomoč	brez poškodb	1 825,40
Jug.	Strahinj 58			
Jug.	Naklo 136			
Jug.	Srednja Bela 2			
Jug.	Celje, Mariborska 31	zdrsnila na poti	zlom desne noge v gležnju	
Jug.	Volčji grad 27, Komen	pri hoji proti slapu mu je na strmem pobočju spodrsnilo, zato je padel okrog 8 m globoko v strugo	zlom leve noge v stegnjenici in odgrnine po obrazu	26,00
Jug.	Ljubljana, Runkova 10	padec pri plezanju	močne poškodbe na obeh nogah, na levem boku, kolenca in dlan	2 870,20
Jug.	Kamnik, Rakovniška 6	nerodno stopil	zlom leve noge v gležnju	1 021,20

Zap. št.	Datum 1973	Kraj nesreče	P O I			
			Ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kra
52.	20. 9.	Na Vogarju	Fani Kopač	uslužbenka	24. 9. 1924	Ljubljana
53.	30. 9.	Na Vogarju	Franciška Cellič	upokojenka	1. 11. 1916	Ljubljana
54.	1. 10.	Na Klemenškovi planini	Jerca Svetec	oskrbnica	1920	Solčava
55.	21. 10.	Jugova smer v Trigl. severni steni	Emil Tratnik	klepar	30. 8. 1951	Idrija
56.	29. 11.	Na poti Tamar—Jalovec	Igor Drolc	študent	27. 4. 1952	Ljubljana
57.	16. 12.	Velika planina	Zinka Ravbar	—	23. 3. 1948	Ljubljana
58.	18. 10. 1972	Na južnem pobočju Prisojnika +	Ilmayer Helga	—	28. 11. 1919	Payerbach

POIZVEDOVALI

59.	20. 1.	Na Doslovški planini pod Stolom	Ignac Štular	pastir	13. 10. 1926	Bistrica
60.	1. 2.	Na Voglu	Marjan Lipovšek	profesor	26. 1. 1910	Ljubljana
61.	9. 2.	Velika planina	Cveto Udovič	ključ.	19. 1. 1948	Ljubljana
62.	5. 3.	Veło polje	Dario Durjava Janez Valant	— —	2. 6. 1956 18. 4. 1956	Ljubljana Ljubljana
63.	23. 4.	Malnež-Karavanke	Ružica Jug	upokojenka	4. 9. 1910	Trst
64.	21. 5.	Kamniško sedlo	Iztok Holz Milan Šinko Aleš Verbič Jure Švajger Borut Zavodnik Vlado Habjan Jure Rajjevič	vodja tabornikov tabornik tabornik tabornik tabornik tabornik	16. 2. 1951 1959 1959 1959 1959 1957 1958	Ljubljana Ljubljana Ljubljana Ljubljana Ljubljana Ljubljana Ljubljana
65.	14. 6.	Begunjščica	Peter Hafner	—	26. 6. 1938	Ljubljana
66.	25. 6.	V Storžiču	Alojzija Žagar Janko Simončič Slavi Pobotnik Nevenka Cerovšek	pošt. usl. upokojenec dijak dijak	— — — —	Kranj Trbovlje Trbovlje Trbovlje
67.	1. 7.	Plezalna smer Y v Raduhi	Davorin Podrepšek Ljuban Cenčič	elektr. dijak	25. 8. 1949 19. 5. 1953	Ptuj Ptuj
68.	1. 7.	Na Vogarju	Jana Engelina Visser Marinus Leandre Otte	— —	13. 1. 1954 19. 6. 1957	— —
69.	10., 11., 13., 15., 17., 18., 19., 20., 25., 28. 7.	Na področjih Belopeških jezer, Mangarta, Jalovca in Vršiča	Samo Sajovic	inženir	16. 12. 1946	Ljubljana

E Č E N C I		Vzroki nesreče	Poškodbe	Stroški posamezne akcije reševalne akcije din
držav- anstvo	stalno bivališče			
Jug.	Ljubljana, Cesta na Bokalce 25	nerodno stopila	zlom leve noge v kolenu	550,80
Jug.	Ljubljana, Majaronova 8	zdrsnila na spolzki poti	zlom leve noge v gležnju	519,60
Jug.	Robanov kot	pri sestopu v dolino padla	zlom leve noge v gležnju	15,00
Jug.	Idrija, Gregorčičeva 25	kot prvi v navezi padel, okrog 15 m čez splezalca, nakar ga je splezalec zadržal in zavaroval	pretres možganov, zvin vratne hrbtenice in poškodba levega kolka	—
Jug.	Ljubljana, Rožna dol. VIII/33	v strmini proti Kotovemu sedlu zdrsnil in drsel okrog 400 m navzdol	smrtna	663,20
Jug.	Ljubljana, Šišenska 13	v večernem času zašla in verjetno zaradi neprimerne obutve zdrsnila po strmem pobočju	smrtna	112,00
Avstr.	Payerbach	zdrsnila in padla	zlom piščali	356,00

KCIJE

Jug.	Bistrica pri Trziču	živel na planini 9 dni brez hrane, slabo oblečen in v nezakurjenem prostoru	izčrpanost in ohladitev	280,00
Jug.	Ljubljana, Gosposka 10	zaradi izredno slabega vremena in hude megle izgubil orientacijo	izčrpanost in ozeblina	4 115,35
Jug.	Ljubljana, Glinška 11	pogrešan od 8. 2. 1973 in najden mrtev	smrtna	776,00
Jug. Jug.	Ljubljana, Celovška 138 Ljubljana, Fabianijeva 29	akcija se je pričela na prošnjo staršev, ker se nista vrnila pravočasno s ture	brez poškodb	1 397,55
Jug.	Reka, Cesta žrtva fašizma 29/5	se ni vrnila v dogovorjenem roku, najdena mrtva	smrtna	1 301,25
Jug. Jug. Jug. Jug. Jug. Jug.	Ljubljana, Zofke Kvedrove 4 Ljubljana, Celovška 106 Ljubljana, Martina Krpana 17 Ljubljana, Obirska 24 Ljubljana, Martina Krpana 17 Ljubljana, Majde Vrhovnikove 12 Ljubljana, Celovška 122	akcija pričela, ker se skupna v dogovorjenem roku ni vrnila s ture	brez poškodb	41,60
Jug.	Ljubljana, Celovška 103	pogrešan od 11. 6. 1973 in 14. 6. 1973 najden mrtev	smrtna	1 029,70
Jug. Jug. Jug.	Kranj Trbovlje Trbovlje	akcija se je pričela, ker se niso pravočasno vrnili s ture	brez poškodb	1 278,00
Jug. Jug.	Maribor, Betnavska 85/a Ptuj, Kosovelova 5	pri plezanju zgrešila smer, s prečenjem v levo pa sta prišla na teren, iz katerega nista mogla izplezati	psihična utrujenost in izčrpanost	1 308,00
Niz. Niz.	Holtrichterstrevat 24 Rheden, Nizozemska Te Velsen-Nooro Gemvlsen	akcija se je pričela, ker se v dogovorjenem roku nista vrnili s ture	brez poškodb	80,00
Jug.	Ljubljana, Komenskega 3	pogrešan od 7. 7. 1973, ko bi se moral s prijateljem sestati na Vršiču	brez uspeha	9 551,60

Zap. št.	Datum 1973	Kraj nesreče	P O			
			Ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kr.
70.	29. 7.	Na Stolu	Zora Zavnik Majda Pečko	— —	6 4. 1919 16. 7. 1935	Maribor Maribor
71.	2. 8.	Planina Kal nad Migavcem	Valentin Manfreda	pastir	20. 1. 1916	Čadrg
72.	4. 8.	Triglavsko pogorje	Željko Štengelj	inženir	22. 2. 1940	Zagreb
73.	7. 8.	Vrtača - Rogljica	Jože Mihelčič Drago Bole Igor Herzog	udeleženci republiškega alpinističnega tečaja v Krnici		
74.	12. 8.	Bavški Grintovec	Mato Stojanović	profesor	23. 10. 1911	Oslijek
75.	22. 8.	Triglavsko pogorje	Željko Štengelj	inženir	22. 2. 1940	Zagreb
76.	7. 9.	Triglavsko pogorje	Željko Štengelj	inženir	22. 2. 1940	Zagreb
77.	9. 9.	V Rjavih pečeh na Stolu	Jani Grčar Julij Kurinčič	— —	29. 10. 1948 6. 6. 1946	Zabreznica Moste
78.	od 11. 9. do 14. 9.	Triglavsko pogorje	Željko Štengelj	inženir	22. 2. 1940	Zagreb
79.	1. 10.	Pri Valvazorjevi koči	Stane Mohorčič Angela Mohorčič	oskrbnik oskrbnik	13. 12. 1915 23. 9. 1917	Jesenice Jesenice
80.	14. 10.	Dobrča pod Bistriško planino	Peter Habjan	inženir	5. 5. 1942	Kranj
81.	18. 11.	Veliki podi—Skuta	Zinka Kolenc Marjeta Kolenc Urša Kolenc	gospodinja pravničica študentka	6. 11. 1925 27. 2. 1949 13. 4. 1953	Ljubljana Ljubljana Ljubljana
82.	21. 11.	Na področju Kroke	Jožko Ažman Marko Ažman	učenec učenec	3. 5. 1964 20. 8. 1966	Kropa Kropa

Izvajalci		Vzroki nesreče	Poškodbe	Stroški posamezne reševalne akcije din
Izvajalstvo	stalno bivališče			
Jug. Jug.	Maribor, Cankarjeva 16 Maribor, Tomšičeva 22	akcija se je pričela na željo sorodnikov, ker sta se izgubili na poti na Pristavo	brez poškodb	160,00
Jug.	Ljubljana, Sp. Rudnik 5/12	akcija se je pričela na zahtevo LM Tolmin, najden mrtev	smrtna	560,00
Jug.	Zagreb, Heinzlova 13	pogrešan od 1. 9. 1972	brez uspeha	600,00
Jug. Jug. Jug.		akcija se je pričela, ker se niso pravočasno vrnili s ture	brez poškodb	228,00
Jug.	Osijek, Vukovarska 19	akcija se je pričela, ker se ni v dogovorjenem času vrnil s ture	onemoglost in izčrpanost	710,80
Jug.	Zagreb, Heinzlova 13	pogrešan od 1. 9. 1972	brez uspeha	3 351,65
Jug.	Zagreb, Heinzlova 13	pogrešan od 1. 9. 1972	brez uspeha	2 751,85
Jug. Jug.	Zabreznica 56 Moste 36, Žirovnica	akcija se je pričela na željo sorodnikov, ker se nista pravočasno vrnili s ture — najdena mrtva	smrtna smrtna	4 387,45
Jug.	Zagreb, Heinzlova 13	pogrešan od 1. 9. 1972	brez uspeha	2 763,06
Jug. Jug.	Jesenice, Cesta v Rovte 7 Jesenice, Cesta v Rovte 7	akcija se je pričela na željo PD Javornik-Koroška Bela, ker se nista v predvidenem času vrnili s kočee na Stolu	brez poškodb	372,90
Jug.	Kranj, Gregorčičeva 5	pogrešan od 13. 10. 1973 — najden mrtev	smrtna	200,00
Jug.	Ljubljana, Vojkova 4/a Ljubljana, Vojkova 4/a Ljubljana, Vojkova 4/a	akcija se je pričela, ker se niso pravočasno vrnili s ture na Skuto	brez poškodb	608,00
	Kropa 68 Kropa 68	pogrešana — najdena mrtva v hladilniku	smrtna smrtna	539,69
Skupni stroški vseh akcij din				81 946,65

Reševalna akcija izvedena že v letu 1972, pomotoma pa ni bila zajeta v statistiko za navedeno leto.

Med navedenih gorskih nesreč so bile v letu 1973 številne nesreče na smučiščih z vertikalnim prometom: na področju Pohorske vzpenjače in Ribniškega Pohorja 110, Slovenjgraškega Pohorja 40, Lovrenškega Pohorja 5, žičnice alekar v Mežici 21, žičnice v Črni 16, žičnice Leše 2, vlečnice Ovšen 3, vlečnice Ravne 9, žičnice na Španovem 13, žičnice na Vitrancu 4, v Gozdu Martuljku 2, v Mojstrani 8, na Voglu 93, na Zelenici 43, na Krvavcu 128, Golteh 87, na Veliki planini 52 in na Starem vrhu 81 čistih smučarskih nesreč z različnimi poškodbami, skupaj 7 smučarskih nesreč. Pri reševanju so v večini primerov sodelovali reševalci GRS.

PREGLED KAPACITET, OBISKOV IN NOČITEV V PLANINSKIH POSTOJANKAH V LETU 1973

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska višina	V upravi planinskega društva	Kapac. ležišč			Štev. obiskovalcev		Število nočitev			
					število postelj	število ležišč	skupaj	Jugo-slovanov	Ino-zemcev	skupaj	domačih	Ino-zemskih	skupaj
1.	Koča pod Voglom	Jul. Alpe	1 445	»Avtomontaža« Ljubljana	—	13	13	353	—	353	624	—	624
2.	Beljska koča na Lipanici	"	1 633	Bled	—	10	10			ni poslovala			
3.	Dom planincev MURKA na Bledu	"	501	Bled	27	—	27			ni poslovala			
4.	Okrepčevalnica na Straži ¹	"	646	Bled	—	—	—	1 500	—	1 500	—	—	—
5.	Koča dr. Janeza Mencingerja	"	805	Bohinjska Bistrica	7	—	7	1 480	70	1 550	11	—	11
6.	Vodnikov dom na Velem polju	"	1 817	Bohinj - Srednja vas	32	24	56	8 713	279	8 992	6 856	311	7 167
7.	Koča pod Bogatinom	"	1 513	Bohinj - Srednja vas	39	15	54	4 797	143	4 940	3 315	161	3 476
8.	Koča na Uskovnici	"	1 138	Bohinj - Srednja vas	37	8	45	5 917	183	6 100	2 555	219	2 774
9.	Koča ZLATOROG v Trenti	"	620	Bovec	23	—	23	2 314	86	2 400	366	86	452
10.	Dom na Predelu	"	1 156	Bovec	5	8	13	6 888	112	7 000	219	112	331
11.	Koča na Mangartu	"	2 072	Bovec	12	17	29			ni poslovala			
12.	Aljažev dom v Vratih	"	1 015	Dovje - Mojstrana	27	133	160	17 797	1 203	19 000	5 508	1 446	6 954
13.	Dom Planika pod Triglavom	"	2 408	Gorje pri Bledu	20	61	81	8 244	1 411	9 655	3 927	343	4 270
14.	Tržaška koča na Doliču ²	"	2 151	Gorje pri Bledu	48	112	160	9 215	1 590	10 805	2 340	312	2 652
15.	Dom Valentina Staniča pod Triglavom	"	2 332	Javornik - Koroška Bela	56	26	82	5 767	374	6 141	2 721	280	3 001
16.	Kovinarska koča v Krmí	"	892	Javornik - Koroška Bela	14	15	29	2 941	55	2 996	315	16	331
17.	Erjavčeva koča na Vršiču	"	1 515	Jesenice	15	33	48	10 591	209	10 800	3 563	209	3 772
18.	Tičarjev dom na Vršiču	"	1 650	Jesenice	50	16	66	15 158	842	16 000	3 204	842	4 046
19.	Koča pri Izviru Soče ³	"	876	Jesenice	18	20	38	6 000	—	6 000	—	—	—
20.	Bivak I (Vel. Dnina)	"	2 180	Jesenice	—	4	4	46	—	46	46	—	46
21.	Bivak II (Pod Rokavi)	"	2 140	Jesenice	—	5	5	23	—	23	23	—	23
22.	Bivak III (Za Akom)	"	1 340	Jesenice	—	8	8	35	—	35	35	—	35
23.	Bivak IV (Na Rušju)	"	1 980	Jesenice	—	6	6	280	20	300	201	20	221
24.	Zavetlišče železarjev nad Zad. Voglu	"	1 440	Jesenice	—	8	8	100	—	100	77	—	77
25.	Lipovčeva koča v Martuljku	"	930	Jesenice	—	12	12	120	—	120	88	—	88
26.	Zavetlišče pod Spičkom	"	2 050	Jesenice	—	10	10	1 400	—	1 400	581	75	656
27.	Dom na Vrsnem	"	610	Kobarid	6	15	21	540	95	635	64	21	85
28.	Koča v Krnici	"	1 218	Kranjska gora	10	14	24	600	300	900	205	15	220
29.	Mihov dom na Vršiču	"	1 150	Kranjska gora	2	12	14	1 300	500	1 800	187	31	218
30.	Koča na Gozdu	"	1 226	Kranjska gora	20	15	35	2 400	400	2 800	211	53	264
31.	Litostrojska koča na Soriški planini	"	1 307	»Litostrojo« Ljubljana	39	20	59	3 480	20	3 500	350	20	370
32.	Dom na Komni	"	1 520	Ljubljana-matica	78	20	98	8 150	478	8 628	7 774	636	8 410
33.	Koča pri Savci	"	651	Ljubljana-matica	7	—	7	6 730	1 993	8 723	213	102	315
34.	Koča pri Trigl. sedmerih jezerih	"	1 683	Ljubljana-matica	62	53	115	8 300	1 700	10 000	4 264	858	5 122

¹ žičnica ni obratovala

² koča povečana — otvoritev 19. 8. 1973

37.	Dom Tamara	1 188	Novo Gorica	35	35	35	1 492	855	2 347	841	489	1 330
38.	Gomiškovsko zavetišče na Krnu	2 200	Nova Gorica	—	20	20	1 492	855	2 347	841	489	1 330
38.	Dom dr. Klementa Juga v Lepeni	680	Nova Gorica	52	—	52	2 166	863	3 029	1 175	180	1 355
39.	Dom Zorka Jeliniča na Črni prsti	1 844	Podbrdo	30	13	43	1 846	154	2 000	611	27	638
40.	Poštarska koča na Vršiču	1 725	PTT Ljubljana	25	22	47	8 659	861	9 520	817	178	995
41.	Zasavska koča na Prehodavcih ⁴	2 050	Radeče pri Zid. mostu	—	32	32	6 063	437	6 500	1 280	243	1 523
42.	Pogačnikov dom pri Križkih jezerih ⁵	2 052	Radovljica	41	42	83	1 743	957	2 700	2 274	957	3 231
43.	Koča na planini Razor	1 333	Tolmin	42	16	58	2 503	97	2 600	1 692	48	1 740
44.	Zaveišče na Globoki	1 838	Tolmin	—	2	2	—	—	—	—	—	—
45.	Kosijev dom na Vogarju	1 050	»Železničar« Ljubljana	21	14	35	3 480	900	4 380	478	—	478
46.	Koča na Poreznu	1 632	Cerkno	16	12	28	4 300	200	4 500	430	20	450
47.	Koča na Črnem vrhu pod Novaki	1 227	Cerkno	12	6	18	7 200	800	8 000	35	5	40
48.	Zavetišče na Robidenskem brdu	850	Cerkno	6	—	6	2 000	—	2 000	40	—	40
49.	Zavetišče Ravne	800	Cerkno	—	—	—	890	—	890	—	—	—
50.	Zavetišče v Počah	650	Cerkno	—	—	—	1 100	100	1 200	—	—	—
51.	Planinski dom na Šmarjetni gori	664	Kranj (Hotel letališče Brnik)	45	7	52	—	—	—	—	—	—
52.	Slavkov dom na Golem brdu	440	Medvode	—	—	—	11 784	216	12 000	—	—	—
53.	Dom na Lubniku	1 025	Škofja Loka	21	—	21	11 881	119	12 000	349	—	349
54.	Koča na Ratlovcu	1 666	za Selško dolino v Železnikih	10	29	39	2 297	3	2 300	551	3	554
55.	Zavetišče v Dražgošah	850	za Selško dolino v Železnikih	2	—	2	3 098	—	3 098	—	—	—
56.	Dom Pristava na Javorniškem rovtu	920	Javornik - Koroška Bela	10	46	56	6 188	55	6 243	1 870	55	1 925
57.	Prešernova koča na Stolu	2 193	Javornik - Koroška Bela	8	22	30	3 301	24	3 325	449	24	473
58.	Zavetišče GRS na Španovem vrhu	1 343	Jesenice — postaja GRS	—	8	8	365	—	365	138	—	138
59.	Dom na Peci	1 665	Mežica	81	19	100	6 500	—	6 500	4 170	—	4 170
60.	Koča na Pikovem (Podpeca)	986	Mežica	—	—	—	720	—	720	—	—	—
61.	Zavetišče v Heleni (Podpeca)	750	Mežica	—	—	—	6 200	—	6 200	—	—	—
62.	Zavetišče Mihev (Podpeca)	985	Mežica	—	—	—	3 800	—	3 800	—	—	—
63.	Planinski dom na Šijl ⁶	1 528	»Planinec« Kranj	22	—	22	1 350	—	1 350	143	—	143
64.	Dom na Uršiji gori	1 696	Prevalje	69	—	69	6 482	24	6 506	1 044	24	1 068
65.	Poštarska koča pod Plešivcem	800	PTT Maribor	15	9	24	5 183	117	5 300	772	117	889
66.	Valvazorjev dom pod Stolom	1 180	Radovljica	42	—	42	6 244	56	6 300	861	10	871
67.	Roblekov dom na Begunjščici	1 757	Radovljica	27	30	57	2 229	41	2 270	539	21	560
68.	Koča na Naravskih ledinah	1 128	Ravne na Koroškem	20	16	36	338	12	350	340	12	352
69.	Dom na Kofcah	1 505	Tržič	28	—	28	6 809	191	7 000	924	19	943
70.	Dom na Zelenici	1 536	Tržič	66	—	66	11 210	790	12 000	1 902	68	1 970
71.	Frišaufov dom na Okrešlju	1 387	Celje	38	32	70	12 420	80	12 500	950	50	1 000
72.	Dom v Logarski dolini z depandanso	757	Celje	73	60	133	39 570	430	40 000	7 477	603	8 080
73.	Kocbekov dom na Korošici ⁷	1 808	Celje	25	30	55	3 102	98	3 200	1 484	115	1 599
74.	Mozirska koča na Golteh z depandanso	1 344	Celje	54	—	54	30 011	989	31 000	1 810	31	1 841
75.	Bife pri slapu Rinka	987	Celje	—	—	—	9 623	377	10 000	—	—	—
76.	Zavetišče GRS na Okrešlju	1 380	Celje — postaja GRS	—	15	15	250	—	250	300	—	300

⁴ koča povečana — otvoritev 28. 7. 1973

⁵ dom adaptiran — otvoritev 23. 9. 1973

⁶ nova postojanka — otvoritev 26. 3. 1973

⁷ dom obnovljen — otvoritev 16. 9. 1973

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska višina	V upravi planinskega društva	Kapac. ležišč			Štev. obiskovalcev			Število nočitev		
					število postelj	število ležišč	skupaj	Jugo-slovanov	Ino-zemcev	skupaj	domačih	Ino-zemskih	skupaj
77.	Bivak pod Ojstrico	Kamniške	1 700	Celje	—	10	10	97	—	97	97	—	97
78.	Dom na Smrekovcu	ali Savinjske	1 377	Črna na Koroškem	62	—	62	5 363	111	5 474	557	50	607
79.	Zavetišče Puđgarsko	Alpe	1 100	Črna na Koroškem	—	—	—	1 437	83	1 520	—	—	—
80.	Dom na Mali planini	„	1 528	Črnuče	30	30	60	12 233	130	12 363	3 401	45	3 446
81.	Češka koča na Spodnjih Ravnah	„	1 543	Jezerško	40	15	55	5 584	1 416	7 000	1 168	170	1 338
82.	Cojzova koča na Kokrskem sedlu	„	1 791	Kamnik	28	24	52	5 220	280	5 500	3 440	178	3 618
83.	Koča na Jermanovih vratih (Kamn. sedlo)	„	1 884	Kamnik	26	20	46	6 225	275	6 500	2 560	150	2 710
84.	Bivak na Kočni	„	1 952	Kranj	—	6	6	30	—	30	30	—	30
85.	Dom Kokrskega odreda na Kališču	„	1 540	Kranj	24	30	54	7 000	—	7 000	1 560	—	1 560
86.	Koča na Križki gorl	„	1 582	Križe pri Golniku	13	9	22	5 500	—	5 500	778	—	778
87.	Dom v Kamniški Bistrici	„	601	Ljubljana-matica	35	—	35	20 980	950	21 930	2 078	290	2 368
88.	Bivak pod Skuto	„	2 104	Ljubljana-matica	—	6	6						
89.	Koča na Loki pod Raduho	„	1 650	Luče ob Savinji	9	24	33	1 691	41	1 732	319	13	332
90.	Okrepčevalnica Igla	„	520	Luče ob Savinji	—	—	—	15 879	360	16 239	—	—	—
91.	Koča na Raduhi (Grohat) ⁸	„	1 695	Mežica	18	40	58	4 653	47	4 700	2 970	47	3 017
92.	Zavetišče pri Pucu	„	710	Mežica	—	—	—	1 400	—	1 400	—	—	—
93.	Koča pod Olševo	„	1 250	Solčava	—	—	—	2 900	—	2 900	—	—	—
94.	Koča pod Ojstrico	„	1 206	Solčava	12	6	18	2 128	72	2 200	176	34	210
95.	Andrejev dom na Slemenu ⁹	„	1 096	Šoštanj	46	15	61	1 518	32	1 550	283	32	315
96.	Dom pod Storžičem	„	1 100	Tržič	35	28	63	7 070	130	7 200	682	55	737
97.	Bivak v Storžiču	„	1 760	Tržič	—	5	5	300	—	300	109	—	109
98.	Kostanjevičeva koča na Dobriči	„	1 520	Tržič	9	13	22	2 770	30	2 800	327	13	340
99.	Dom na Veliki planini	Predgorje	1 560	Domžale	15	13	28	13 986	14	14 000	1 508	14	1 522
100.	Koča na Bibli planini ¹⁰	Kamniških ali	1 308	»Emona« Ljubljana	18	9	27	1 400	—	1 400	40	—	40
101.	Dom na Menini planini	Savinjskih Alp	1 506	Gornji grad	24	30	54	2 920	—	2 920	584	—	584
102.	Koča na Starem gradu	„	585	Kamnik	25	—	25	5 600	400	6 000	1 200	400	1 600
103.	Zavetišče GRS na Krvavcu	„	1 620	Kranj — postaja GRS	—	26	26	850	—	850	600	—	600
104.	Dom na Krvavcu ¹¹	„	1 700	Kranj (Hotel letališče Brnik)	93	46	139	90 146	985	91 131	3 647	104	3 751
105.	Koča ob žičnici na Krvavcu	„	1 495	Kranj	—	—	—	24 000	—	24 000	—	—	—
106.	Mengeška koča na Gobavci	„	433	Janeza Trdine Mengeš	3	—	3	7 200	—	7 200	—	—	—
107.	Planinski dom Rašica z razgl. stolpom	„	641	Rašica Šentvid	—	—	—	2 128	22	2 150	—	—	—
108.	Dom na Resevni	„	682	Šentjur pri Celju	12	10	22	5 501	99	5 600	97	15	112
109.	Koča na Čreti	„	996	Vransko - Tabor	—	—	—	1 300	—	1 300	—	—	—
110.	Šuhecov dom pri Treh kraljih	Pohorje	1 200	»Impol« Slovenska Bistrica	20	50	70	11 480	520	12 000	7 235	52	7 287
111.	Mariborska koča z razgl. stolpom	„	1 040	Maribor-matica	22	27	49	7 700	—	7 700	1 162	—	1 162

⁸ koča povečana — otvoritev 12. 8. 1973

⁹ posloval samo ob sobotah in nedeljah

¹⁰ poslovala šele od 15. 8. 1973 dalje

114.	Koča na Pesniku	1 350	Radlje ob Dravi	42	32	74	6 493	7	6 500	3 663	7	3 670
115.	Ruška koča (Tineta dom)	1 104	Radlje ob Dravi	—	—	—	228	12	240	—	—	—
116.	Koča pod Kremzarjevim vrhom	1 161	Slovenj Gradec	15	16	31	24 851	149	25 000	1 080	170	1 250
117.	Grmovškov dom pod Vel. Kopo	1 161	Slovenj Gradec	18	—	18	3 405	8	3 413	31	8	39
118.	Razgledni stolp na Rogli	1 370	Slovenj Gradec	32	20	52	4 600	100	4 700	1 050	—	1 050
119.	Koča Planinc	1 010	Slovenske Konjice	—	—	—	—	—	—	—	—	—
120.	Koča na Rogli	1 450	Vuzenica	—	—	—	—	—	—	—	—	—
121.	Doma na Boču z razgl. stolpom	Boč	Zreče	25	31	56	3 000	200	3 200	239	—	239
122.	Zavetišče na Donački gori	Donačka gora	Pojlčane	12	20	32	13 430	70	13 500	612	32	644
123.	Koča TROMEJNIK na Dollču ¹²	Goričko	Rogaška Slatina	6	—	6	494	6	500	11	—	11
124.	Dom na Kozjaku	Kozjak	Murska Sobota	—	40	40	—	—	—	—	—	—
125.	Koča na Zavarjevem vrhu	„	»Kozjak« Maribor	28	80	108	2 500	—	2 500	416	—	416
126.	Zavetišče Podlipje	„	Maribor-matica	12	12	24	3 700	—	3 700	490	—	490
127.	Dom na Paškem Kozjaku	Paški Kozjak	Vuzenica	—	—	—	2 834	36	2 870	—	—	—
128.	Koča na Bohorju	Zasavje	Velenje	60	—	60	3 200	—	3 200	720	—	720
129.	Dom v Gorah	„	»Bohor« Senovo	32	—	32	3 000	—	3 000	150	—	150
130.	Koča na Kalu	„	Dol pri Hrastniku	54	24	78	6 961	39	7 000	369	39	408
131.	Koča na Kumu	„	Hrastnik	39	—	39	10 972	28	11 000	1 951	31	1 982
132.	Dom na Šmohorju	„	»Kum« Trbovlje	30	—	30	5 901	27	5 928	69	27	96
133.	Tončkov dom na Lisci	„	Laško	26	22	48	3 500	—	3 500	339	—	339
134.	Jurkova koča na Lisci	„	»Lisca« Sevnica	39	19	58	5 515	159	5 674	4 174	645	4 819
135.	Dom II. grupe odredov na Jančah	„	»Lisca« Sevnica	—	16	16	688	—	688	285	—	285
136.	Dom pod Reško planino ¹³	„	Litija	15	26	41	8 692	73	8 765	471	17	488
137.	Gašparjeva koča na Vel. Kozjaku	„	Prebold	—	—	—	1 490	10	1 500	—	—	—
138.	Zavetišče Lovrenc	„	Radeče pri Zid. mostu	—	—	—	1 480	20	1 500	—	—	—
139.	Zavetišče na Koptlniku	„	Radeče pri Zid. mostu	—	—	—	1 180	—	1 180	—	—	—
140.	Dom na Mrzlici	„	Rimske Toplice	—	—	—	6 500	—	6 500	—	—	—
141.	Dragotov dom na Homu	„	Trbovlje	98	14	112	20 883	117	21 000	4 534	42	4 576
142.	Koča na Zasavski gori	„	Zabukovica	6	15	21	3 447	53	3 500	80	—	80
143.	Koča dr. Franca Goloba na Čemšeniški planini ¹⁴	„	Zagorje ob Savi	25	28	53	11 167	33	11 200	145	—	145
144.	Dom na Polomu	„	Zagorje ob Savi	16	10	26	4 162	38	4 200	67	—	67
145.	Dom Vinka Paderšiča na Gorjancih	Gorjanci	»Iskra« Ljubljana	18	—	—	—	—	—	—	—	—
146.	Dom na Mirni gori	„	Novo mesto	17	20	37	—	—	—	—	—	—
147.	Zavetišče v Črnošnjicah	Dol. gričevje	Črnomelj	20	20	40	4 960	320	5 280	620	20	640
148.	Bife na kolodvoru v Črnomlju	„	Črnomelj	24	—	24	9 760	—	9 760	175	—	175
149.	Koča pri Jelenovem studencu	„	Črnomelj	—	—	—	—	—	—	—	—	—
150.	Dom na Govejku	„	Črnomelj	16	—	16	1 500	—	1 500	124	—	124
151.	Zavetišče na Planini z razgl. stolpom	Polhograjski dolomiti	Kočevje	18	—	18	3 514	—	3 514	305	—	305
152.	Dom na Goropekah	„	»Obrtnik« Ljubljana	23	—	23	4 027	99	4 126	75	—	75
		„	Vrhnika	11	30	41	2 776	24	2 800	190	263	453
		„	Ziri	—	—	—	—	—	—	—	—	—

¹² od 15. 3. 1973 ni več planinska postojanka

¹³ nova postojanka, otvorena 23. 7. 1973

¹⁴ novozgrajena koča, otvoritev 15. 9. 1973 (bivša Čoparjeva koča ji služi kot depandansa)

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska višina	V upravi planinskega društva	Kapac. ležišč			Štev. obiskovalcev			Število nočitev		
					število postelj	število ležišč	skupaj	Jugo-slovanov	Ino-zemcev	skupaj	domačih	Ino-zemskih	skupaj
153.	Iztokova koča pod Golaki	Trnovski gozd	1 260	Ajdovščina	—	12	12				ne evidentira		
154.	Zavetišče Antona Bavčerja na Čavnu	„	1 242	Ajdovščina	13	16	29				ni posloval		
155.	Koča KEKEC na Katarini	„	310	Nova Gorica	8	—	8	8 400	5 600	14 000	196	—	196
156.	Zavetišče na Jelenku	Idrijsko	1 106	Idrija	—	—	—	2 242	—	2 242	—	—	—
157.	Koča na Hleviški planini	hribovje	800	Idrija	6	4	10	3 318	2	3 320	57	2	59
158.	Pirnatova koča na Javorniku	„	1 220	Idrija	14	—	14	3 000	—	3 000	80	—	80
159.	Dom RUDAR Vojsko	„	1 080	Idrija	20	9	29	11 434	225	11 659	1 359	673	2 032
160.	Planinski dom Sviščaki pod Snežnikom	Snežnik	1 242	Ilirska Bistrica	10	8	18	3 000	630	3 630	52	40	92
161.	Zavetišče na Vel. Snežniku	„	1 796	Ilirska Bistrica	—	12	12	3 570	1 430	5 000	24	—	24
162.	Tumova koča na Slavniku	Trž. komenski	1 028	Koper	7	20	27	1 542	2 958	4 500	77	22	99
163.	Stjenkova koča na Trstelju ¹⁵	kras	643	Nova Gorica	—	14	14	270	15	285	28	15	43
164.	Vojkova koča na Nanosu	Nanos	1 247	Postojna	6	36	42	8 196	910	9 106	611	72	683
165.	Furlanovo zavetišče pri Abramcu	„	915	Vipava	—	15	15	4 282	718	5 000	403	162	565
166.	Koča Mladika na Pečni rebri	Notranjski kras	703	Postojna	—	—	—	3 400	—	3 400	—	—	—

¹⁵ koča poslovala le do konca junija 1973 in to le ob sobotah, nedeljah in praznikih

Inozemski obiskovalci planinskih postojank so bili iz naslednjih držav: 20 622 iz Italije, 10 223 iz Avstrije, 7610 iz Zahodne Nemčije, 2146 iz Nizozemske, 823 iz Anglije, 580 iz Francije, 562 iz Švice, 541 iz ZDA, 423 iz ČSSR, 230 iz Belgije, 203 iz Poljske, 175 iz Madžarske, 124 iz Bolgarije, 122 iz Kanade, 69 iz SSSR, 58 iz Švedske, 54 iz Danske, 27 iz Brazilije, 21 iz Avstralije, 20 iz Norveške, 20 iz Romunije, 19 iz Finske, 16 iz Vzhodne Nemčije, 12 iz Španije, 9 iz Japonske, 7 iz Izraela, 6 iz Grčije in 2 iz Argentine.

Skupaj	3 160	2 448	5 608	922 023	44 764	966 787	153 012	15 078	168 090
V letu 1972	3 036	2 241	5 277	911 555	35 940	947 495	134 811	12 545	147 356
V letu 1973	3 160	2 448	5 608	922 023	44 764	966 787	153 012	15 078	168 090
Razlika	+124	+207	+331	+10 468	+8 824	+19 292	+18 201	+2 533	+20 734

Ne čakajte,
da priljubljeno melodijo slišite slučajno –
kupite si gramofon

- sodobna ojačevalna tehnika
- čist in naraven ton
- pri reprodukciji gramofonskih plošč
- lepa, moderna oblika
- prodaja na kredit
- garancija

ISKRAPHON PM-71
Škatla s keramičnim gramofonskim vložkom,
vložena v leseno furnirano kaseto. Ima samostojen ojačevalac z zvočnikom 2 W

ISKRAPHON PM-75
Vgrajen v plastično nelomljivo kaseto
v treh različnih barvah, s samostojnim
ojačevalcem in zvočnikom 3 W

ISKRAPHON RS-70 STEREO
Vgrajen v leseno furnirano kaseto – Pokrit
s prozornim pokrovom – Dva zvočnika, 3 W,
15 Ohma, sta vgrajena v posebni furnirani
omaricah, enako furnirana
kot kaseto

cepini, kladiva, klini, karabini, dereze
vse, kar potrebujete za uspešne vzpone

alpinistične vrvi vrhunske kvalitete vseh debelin
in v primernih dolžinah

nahrbtniki v pastelnih barvah različnih velikosti —
izredno lahki

v specializiranih prodajalnah

SLOVENIJAŠPORT
EXPORT — IMPORT

Planinci

na vrhu Triglava se boste počutili še prijetneje, če vas bodo greli jopiči iz islandske volne, ki jih izdelujejo za vas pletilje iz Sirogojna.

Trikotažo in obleko najboljše kvalitete lahko nabavite samo v razstavnih salonih in trgovinah Jugoexporta

Ljubljana: Trg revolucije 18

(pasaža »Maximarketa«)

Beograd: Kolarčeva 1, Knez Mihailova 10,
prolaz kod »Albanije«, Terazije 2,
Makedonska 4 in Čika Ljubina 17

Zagreb: Vlaška 75 a

Titograd: Nemanjina obala 1

Skopje: Gradski trgovski centar

Po vrnitvi s težke ture se boste najbolje odpočili na pohoštvu Jugoexporta, ki ga lahko nabavite v razstavnih salonih:

v Beogradu:

Kolarčeva 1

Bulevar revolucije 84

Generala Ždanova 78

v Zagrebu:

Zagrebski velesejem
Paviljon 12

* v Sarajevu:

Mis Irbina 62

v Skopju:

Ul. JLA 66 in

Gradski trgovski centar

v Novem Sadu:

Ul. JLA 25

v Titogradu:

Nemanjina obala 1

v Nišu:

Balkanska 2

v Splitu:

Kupališni prilaz 12

Jugoexport

BEOGRAD — KOLARČEVA 1

